

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Kùtùphaneler ve
Yayımlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Mâcerâ-yı Mâh
Mùellifi: Ûdî
Hazırlayan: Fatma Sabiha Kutlar Oğuz
Yayın Yılı: 2017
ISBN: 978-975-17-3977-3
Ana Yayın Numarası: 3542/ Kùltür Eserleri Dizisi-549

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi,
No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

ÛDÎ
MÂCERÂ-YI MÂH

Hazırlayan
Dr. Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ

Ankara
2017

*Adını taşımaktan sevinç duyduğum sevgili
nenem
Fatma Sabiha Kutlar'ın anısına...*

GİRİŞ: XVII. YÜZYILA KADAR MİHR Ü MÂH MESNEVÎLERİ

İnsanoğlunun çevresini kuşatan âlemin her parçasını inceleme, anlama ve anlayamadığı noktalarda da ona farklı anlamlar yükleme çabasının oldukça gerilere giden tarihi içinde gök cisimleri de yer almıştır. İnsan, gök cisimlerine ilişkin sorularına cevap veremediğinde onları beşerî boyuta taşıyarak kendince bazı cevaplar bulmaya çalışmıştır. İnsanın düş gücünün ürünü olan bu cevaplar, gök cisimlerine kutsallıktan geleceği belirlemeye kadar çeşitli özellikler yüklenmesi sonucunu doğurmuş ve böylece farklı toplumlarda bunlarla ilgili birçok sembolün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Mitolojik-efsanevî motiflere, değişik kültürlere ait inanışlara ve filozofların görüşlerine âyet¹ ve hadislerin de katılması sonucunda İslam dünyasında gök cisimlerine ilişkin zengin bir birikim meydana gelmiştir. Söz konusu birikim İslam sanatının birçok alanına olduğu gibi edebiyata da yansımış ve benzetme ya da telmihler aracılığıyla bu cisimlerin² yer aldığı binlerce

¹ “Güneşi, ayı, yıldızları da fermanına müsahhar olarak yaratmıştır” (Kur’ân-ı Kerîm, A’raf 7/ 54); “Onların güneşten başka örtünecek şeyleri yoktu” (Kur’ân-ı Kerîm, Kehf 18/ 90); “Yakın olan gökyüzünü yıldız donanmalarıyla donatan biziz” (Kur’ân-ı Kerîm, Saffât 37/ 6); “Gurup vaktindeki yıldız hakkı için” (Kur’ân-ı Kerîm, Necm 53/ 1); “Kıyamet yaklaştı, ay yarıldı”, “Şi’ra yıldızının Rabbi yine odur” (Kur’ân-ı Kerîm, Kamer 54/ 1, 49); “Ay tutulduğu, güneş ve ay birleşip karardığı zaman” (Kur’ân-ı Kerîm, Kıyâmet 75/ 8-9); “Güneşin ardınca doğan ay hakkı için”, “Güneşi örten gece hakkı için” (Kur’ân-ı Kerîm, Şems 91/ 2, 4).

² Divan şiirinde gök cisimleri içinde çok kullanılanlardan biri de “güneş” ve “ay”dır. Divan şiirinde “ay” konusunda bk. Amil Çelebioğlu (1998). “Kültür ve Edebiyatımızda Ay”. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: MEB Yay. 677-689; Mehmet Kalpaklı (1998). “Divan Şiirinde Ay”. *Sanat Dünyamız*. (68): 173-180; Âgâh Sırrı Levend (1980). *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*.

beyit yazılmıştır³. Bunlar arasında en çok sözü edilen güneş (gün, mihr, şems, âfitâb) ve ay (mâh, meh, kamer, bedr, hilâl, dolunay vb.)'dir. Benzetme ya da telmihler aracılığıyla güneş, ay ve yıldızların yer aldığı beyitler sadece divanlarda karşımıza çıkmaz. Şairler, kahramanlarını bir şekilde gök cisimleriyle ilişkilendirdikleri bazı mesnevîler de yazmıştır⁴. Gök cisimlerinin bir şekilde mesnevîlere taşınması ve bunun âdeta bir moda halini alması üzerine yenilik göstermek ve ilgi çekmek isteyen kimi İranlı ve Türk şairler tasavvufî ve âşıkâne duygu ve düşüncelerini ismini güneş ve aydan alan *Mihr ü Mâh* hikâyesini konu alan eserlerinde de işlemişlerdir⁵.

Farsça mensur, manzum-mensur karışık örnekleri de bulunan *Mihr ü Mâh* hikâyesinin mesnevî tarzındaki ilk örneğinin Hintli şair Cemâlî-i Dehlevî'ye (ö. H.942/H.1535) ait olduğunu belirten Anbarcıoğlu (1983)'te, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda da *Mihr ü Mâh* mesnevîlerinin kaleme alındığını söyler. Türk edebiyatında ise bugünkü bilgilerimize göre Anadolu sahası şairlerinin yazdığı *Mihr ü Mâh* mesnevîlerinin ilk

---

İstanbul: Enderun Yay. 192, 200-202. "Güneş" hakkında bk. Sabahattin Küçük (1988). "Divan Şiirinde 'Güneş' Üzerine Bir Deneme". *Mehmet Kaplan İçin*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.149-176; Âgâh Sırrı Levend (1980). *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*. İstanbul: Enderun Yay.192, 205 ve daha sınırlı bir konu olan "güneş tutulması"yla ilgili inanışlar ve bunlara ilişkin örnekler için de bk. Fatih Köksal (2002). "Klâsik Türk Şiirinde Güneş Tutulması ve Bununla İlgili İnanış ve Âdetler". *Millî Folklor* (53): 114-125.

³ Ahmet Çaycı (2002). *Anadolu Selçuklu Sanatı'nda Gezegen ve Burç Tasvirleri*. Ankara: KB Yay. 1; Ahmet Atillâ Şentürk (1994). "Osmanlı Edebiyatında Felekler, Seyyare ve Sabiteler (Burçlar). *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi* (90): 131.

⁴ Konusu ya da kahramanlarının ismi gök cisimleri olmamakla birlikte on iki burç ve yedi gezegene adları da verilerek yer ayrılan ilk Türkçe mesnevî *Kutadgu Bilig*'tir. Yusuf Has Hâcib, "Yiti Yulduz On İki Ükeknî Ayur" başlıklı yirmi dört beyitlik beşinci bâbı bu konuya ayırmıştır (Reşit Rahmeti Arat (1991). *Kutadgu Bilig, I. Metin*. Ankara: TDK Yay. 29-31).

⁵ Meliha Anbarcıoğlu (1983). "Türk ve İran Edebiyatlarında Mihr ü Mah ve Mihr ü Müşterî Mesnevîleri". *TTK Belleten XLVII* (188): 1151.

örneği XV. yüzyılın ünlü şairi Necâtî Bey'e aittir. Birkaç beyti kaynaklarda örnek olarak verilen eserin tamamlanıp tamamlanmadığı, hatta yazılıp yazılmadığı konusu da tartışmalıdır⁶

Kaynaklarda *Mihr ü Mâh* mesnevîsi olduğu belirtilen, fakat eseri günümüze ulaşmayan bir diğer isim de XVI. yüzyıl Anadolu sahası şairi Zîrekî/Zeyrekî'dir (öl. 1578'den sonra). Şairin *Mihr ü Mâh*'ı Gelibolulu Âlî'nin Türkçe *Mihr ü Mâh*'ının Farsçaya çevirisidir. Bugüne ulaşan Türkçe üç *Mihr ü Mâh* ise Kıyâsî, Gelibolulu Âlî ve Zarîfî'ye aittir⁷.

Anadolu sahasında Türkçe *Mihr ü Mâh* hikâyesi elimize ulaşan ilk şair Kıyâsî'dir. Kaynaklarda Kıyâsî'nin "Divan" sahibi olduğu⁸ ve "bahr-i remel-i müsemmen"de "Şehrengiz" yazdığı belirtilmekle birlikte⁹ *Mihr ü Mâh* isimli bir eserden söz edilmemektedir. Tek nüshası "Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi 2923"te kayıtlı olan manzumenin Kanunî Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Selim'e sunulmak üzere XVI. yüzyılın ikinci yarısında yazıldığını tahmin edilebilir¹⁰.

Mihr ü Mâh yazan 16. yüzyıl şairlerinden biri de Gelibolulu Mustafa Âlî'dir. Mensur veya manzum çok sayıda eserin sahibi olan Âlî'nin, mesnevîde ilk telifi¹¹ *Mihr ü Mâh*'ını İranlı şair Zîrekî/Zeyrekî

⁶Mehmet Çavuşoğlu (yty). Necati Bey Divanı. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser. 18-19; Mehmed Çavuşoğlu (2001). *Necati Bey Divanı'nın Tahlili*. İstanbul: Kitabevi Yay. 25).

⁷Âgâh Sırrı Levend (1973). *Türk Edebiyatı Tarihi I Cilt - Giriş*. Ankara: TTK Yay. 133.

⁸Mustafa İsen (1994). *Kühü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 263; Filiz Kılıç (1994). *Meşâirü's-şu'arâ, İnceleme - Tenkitli Metin*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 746.

⁹Filiz Kılıç (1994). *Meşâirü's-şu'arâ, İnceleme - Tenkitli Metin*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 746.

¹⁰Kıyâsî. *Mihr ü Mâh*. Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi 2923. vr. 6a, 7a.

¹¹Gelibolulu Âlî, eserin kendi ilk telifi olduğuna "...Hattâ Mihr ü Mâh nâm kitâb-ı manzûm ki meşnevîde evvel-i mü'ellefümüz idügi maḥallinde ma'lûmdur anı Türkîden

Farsçaya çevirmiş ve Adana Valisi Ramazan-zâde Pirî Paşa'ya sunmuştur¹². Eserin H. 969/M.1561-62'da tamamlandığı görüşü kabul görmektedir. Âlî'nin mesnevîsini Şehzade Selim'e sunduğu belirtilmiştir¹³.

Türk edebiyatında günümüze ulaşan *Mihr ü Mâh*'ların üçüncüsü Zarîfî'ye aittir. Sultan I. Ahmed devri şairlerinden olduğuna hükmedilen Zarîfî'nin eserlerinden biri de *Mihr ü Mâh* isimli mesnevîsidir¹⁴. Manzumenin sebab-i telif kısmından¹⁵ anlaşıldığına göre H.984/M.1576-77'de Osmanlı tahtında Sultan III. Murad'ın bulunduğu dönemde eserin yazımı devam etmektedir.

Ûdî'nin *Mâcerâ-yı Mâh* isimli Türkçe mesnevîsi de XVI. yüzyılda “mihr ve mâh: güneş ve ay'lı” mesnevî yazma modası gereği yazılmış olduğu düşünülen¹⁶ dördüncü eserdir¹⁷. Çalışmamızın bundan sonraki

---

Fârisî diline terceme itdi...” cümlesiyle işaret etmektedir (Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 224-25).

¹² Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 224-225.

¹³ İsmail Hakkı Aksoyak (2003). *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Tuhfetü'l-Uşşâk Mesnevisi*. Ankara : MEB Yay. 4, 23-24; Zeynep Sabuncu (2000). “Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Mihr ü Mah Mesnevisi”. *Journal of Turkish Studies, Türklük Bilgisi Araştırmaları, In Memoriam Agâh Sırrı Levend Hâtıra Sayısı III* (24): 295.

¹⁴ Komisyon (1959). *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu II*. İstanbul: Maarif Vekâleti Yay. 526-527; Vedat Nuri Turhan (1995). *Zarîfî ve Mihr ü Mâh Mesnevîsinin Tenkidli Metni ile İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. 92-95.

¹⁵ Vedat Nuri Turhan (1995). *Zarîfî ve Mihr ü Mâh Mesnevîsinin Tenkidli Metni ile İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. 92-95

¹⁶ Anbarcıoğlu, Türkçe *Mihr ü Mâh* yazan şairler arasında Hamîdî'nin (III. Murad devri şairi) ismine yer vermişse de {Meliha Anbarcıoğlu (1983). “Türk ve İran Edebiyatlarında Mihr ü Mah ve Mihr ü Müşteri Mesnevîleri”. *TTK Belleten XLVII* (188): 1154] görebildiğimiz kadarıyla bu şaire ait tek eser “Mihr ü Mâh” değil “Husrev ü Hâver” ismini taşımaktadır. Flügel'in verdiği bilgiye göre Husrev ü Hâver epik-romantik bir mesnevîdir ve “Müşteri”nin kızı “Hurşid”le (güneş) “Zuhal”ın oğlu “Hâver”in (doğu) aşkını konu edinmektedir [Gustav Flügel (1865). *Die Arabischen*,

kısımında Ūdî'ye ait *Mâcerâ-yı Mâh* ayrıntılı bir biçimde incelenecek ve yukarıda kısaca tanıttığımız bu üç *Mihr ü Mâh*'la *Mâcerâ-yı Mâh*'ın bir bağlantısı olup olmadığının, varsa bunun sınırlarının belirlenmesine çalışılacaktır.

1. BÖLÜM: ŪDÎ ve ESERİ

1.1. Ūdî

Ūdî mahlaslı bir şair ve müzisyenin ismine, ulaşabildiğimiz kaynaklarda rastlanmamıştır¹⁸. Hakkındaki bilgilerimiz otobiyografik bir eser niteliği de taşıyan *Mâcerâ-yı Mâh* isimli mesnevîsinde verdiği bilgilerden ibarettir. Hayatı hakkındaki kaynak yetersizliği eserdeki hikâyenin yaşanmış bir olayın kurgulanması sonucunda oluşturulup oluşturulmadığı ya da ne kadarının kurguya dayandığı noktasında kesin bir hüküm vermeyi zorlaştırmaktadır. Ancak hikâyenin kahramanları olan tarihî kişilerle ilgili kimi işaretlerin kaynaklardaki bilgilerle örtüşmesi, anlatılanların en azından bir kısmının şairin başından geçmiş bir olaya dayandığını düşündürmektedir. Bu bağlamda eserden hareketle Ūdî'nin hayatı hakkında şunları söylemek mümkündür:

Persischen und Turkischen Handschriften der Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek zu Wien. Wien. 644].

¹⁷ Müjgân Cunbur (1985). “Ūdî ve Mâcerâ-i Mâh Adlı Eseri”. *Erdem Dergisi* I (1):197-198.

¹⁸ Ūdî ve eseri ile ilgili ilk ve şu ana kadar belirleyebildiğimiz tamamlanmış tek çalışma Dr. Müjgân Cunbur'a aittir. Araştırmacı bu makalede eseri genel olarak tanıtmıştır (Müjgân Cunbur (1985). “Ūdî ve Mâcerâ-i Mâh Adlı Eseri”. *Erdem Dergisi* I (1): 187-198).

Ûdî, mesnevîdeki medhiyelerden birinde yer alan;

şecâ'atle o şâh-ı mülk-i 'oşmân
ki ya' nî hâzret-i sultân selim han (305)¹⁹

o şâhuñ ben kâdimî bendesiydüm
hem anuñ bendesinüñ bendesiydüm (334)

beyitlerinde Sultan Selim'in²⁰ "kadimî bendesi" ve "bendesinin bendesi" olduğunu belirtir. Fakat sözünü ettiği diğer "bende"nin kimliğine dair herhangi bir şey söylemez. Sultanın "meclis-i hâs"ında müzisyen olan şair, ut çaldığı için mahlası Ûdî'dir²¹:

o şâhuñ meclis-i hâşında dâyim
olurdum hîdmet-i sâz ile kâyim (336)

çalardum meclis-i şâhîde 'üdü
anuñçün maḥlaş oldı baḗa 'üdü (338)

Şair, musikî ile ilişkisini mesnevînin son bölümündeki beyitlerde vurgular: Kimse, musikî ilminde kendisi gibi beş saz çalan, nakış ve tasnif vb. sınıflamalar yapan birini görmemiştir. Sultan Selim, yaptıklarıyla musikî alanında herkesin önüne geçmek; ut, çeng ve ney fennindeki ustalığıyla da her zaman şahın meclisinde bulunmak isteyen Ûdî'yi mehterbaşı atar. Eserde, şair bu göreve getirildiğinde hangi şehirde olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi yer almazsa da anlatılan bazı olayları izleyerek konuyla ilgili tahminde bulunabiliriz. Mesnevînin

¹⁹ Ûdî'nin eserinden alınan beyitlerde ve esere ilişkin kimi açıklamalarda parantez içinde verilen numaralar çevriyazılı metindeki beyit numaralarıdır.

²⁰ Olayların geçtiği dönem II. Selim'in şehzadelğine denk gelmekteyse de Ûdî, ondan bahsederken "sultan" sanını kullanmaktadır. Biz de bu noktada şairin tercihine uyduk.

²¹ Şair, Ûdî mahlasını 35, 288, 338, 373, 603, 668, 753, 1231, 1251 ve 1258. beyitlerde olmak üzere on kere kullanmıştır.

sonlarına doğru anlatılan Sultan Selim’le Bayezid arasında Konya yakınlarında yapılan savaş 30 Mayıs 1559’da başlar ve iki gün sürer. Daha sonra Bayezid’in peşine düşen Sultan Selim 4 Kânunuevvel 1559’da Konya’ya döner ve H.969/M.1562 yılı başlarında Konya’dan Kütahya sancağına nakledilir. Oğlu III. Murad’ın Akşehir’den Manisa (Saruhan) sancağına atanma tarihi ise H.969/M.1562’dir²². Dolayısıyla Üdî, H.966-67/M.1559’da Şehzade Murad’a kul olarak verilmişse, Manisa’da değil Akşehir’de mehterbaşı olmuştur:

çalardum bezm-i şehde penc sâzı
 nümâyân eyler idüm gizlü rāzı
 ola kim fenn-i ‘ilm-i mūsikîde
 mişālüm görmeye hîç âferîde
 edem bu ‘ilm içinde niçe taşnîf
 kimi naqş ola vü kimisi taşnîf
 niçe fenler edem meclisde izhâr
 ki anuñ ermeye ğavrına ağyâr
 kemâle êrgürem cümle fününü
 olam ehl-i hevânuñ zû-fününü
 fünün-i çeng ü ‘üd ü neyle dâyim
 olam her meclis-i şâhîde kıyım
 hemân-dem emr-i şeh oldı hevâ-dâr
 ‘alem mihterlerine kıldı ser-dâr
 neferken oldı ‘üdî başka mihter
 kamu mihterler içre oldı bihter (1259, 1246-1250, 1257-1258)

Mesnevîde verdiği bilgilere göre Üdî, Sultan Selim’in bir nedenle gözünden düşmüş, himayesini yitirmiş ve görevinden uzaklaştırılmıştır. Sanatçının bunlara bulduğu şairane gerekçe bir tarafa bırakılırsa,

²² Necdet Sakaoğlu (1999). “Murad III”. *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*. C. II. İstanbul: YKYay.; Şerafettin Turan (1966). “Selim II”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. X. İstanbul: MEB Yay. 434-441.

Manisa'ya döndüğünde sultanın huzuruna çıkmaya utanmasına sebep olacak nitelikte bir davranışta bulunduğunu tahmin etmek pek de zor değildir. Sonuçta, şahın yanından uzaklaştırılması, üstelik çevresindekilerden de dostluk görmemesi Üdî'yi üzmüş ve o, yaşadığı yeri terk ederek bir arkadaşıyla Mısır'a gitmiştir:

düşicek ' aql ü dil āher hevāya
hevā oldu nevā ben mübtelāya

hevā-yı āhere düşdüğümü şah
bezimde hayretümden bildi nā-gāh

nazar kılmaz olup efgendesine
himāyet étmez oldu bendesine

niçe gün dūr oldum hizmetinden
dün ü gün haste oldum hasretinden

olıcağ bendesi hizmetde kâşır
olur mı hîç aña sulţān bāşır

beni zār eylemişken fūrkat-i māh
érişdi bir yañadan hasret-i şah

bir iken iki oldu müşkilüm hem
gam ile guşşa oldu baña hem-dem

zamāne olmadı çün baña yārī
muqarrer eyledüm terk-i diyārı

meger var idi bir yār-ı muvafık
kulağdan étmiş idi beni ' aşık

geçüp cümle vaţandan ‘uzlet étdüm
hem andan anuñ ile mışra gitdüm

bi-ħamdi’llāh ki kıldı bārī yārī
temāşā eyledük hem ol diyārı (340-347; 353-355)

Kahire'yi gezerken gördüğü (360 vd.) “Māh/Māh-ı Ramazân” isimli bir civana gönül verdiği de başından geçenleri anlatırken aktardığı bilgiler arasındadır:

benüm ismüm hem olmışdur ramazân
éder ‘îd-i vişālüm niçe ħurbân

meger mäh-ı ramazân imiş ismüñ
anuñçün görünürmiş baña resmüñ

hem êrmiş idi eyyām-ı ramazân
mışırdan geldi hem mäh-ı ramazân (436, 464, 1181)

Ramazân'la birlikte meclislere katılan, hamam safası yapan Ūdî, Sultan Selim'in fermanıyla (538-544) Kahire'den Şam'a, oradan Haleb'e ve muhtemelen 27 Ekim 1558'den²³ kısa bir süre önce de Manisa'ya dönmüştür:

²³ Sultan Selim, 27 Teşrinievvel 1558'de büyük bir merasim ve hayli kalabalık askerleri ile birlikte Konya'ya gitmek üzere Manisa'dan ayrılır. Önce Bursa'da konaklar. 2 Kânunuevvel 1558'de Bursa'dan ayrılır ve M.1559 senesi başlarında Konya'ya varır. Mevlâna'nın türbesini ziyaret ettikten sonra sarayına gider. İki tarafın askerleri 30 Mayıs 1559'da başlayan ve iki gün süren kanlı bir savaş yapar (Şerafettin Turan (1966). “Selim II”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. X. İstanbul: MEB Yay. 434-435). Bursa'dan söz etmemekle birlikte Ūdî'nin mesnevîde verdiği bilgilerle kaynaklardaki bilgilerin örtüştüğü görülmektedir. Mesela, Sultan Selim'in bir gün Karaman'a varmak üzere askerlerle yola çıkması, Karaman'a varınca Mevlana türbesini ziyaret etmesi, mevsimin kış olması, baharla birlikte savaş mevsiminin gelmesi vb. (811-836)

gidüp ŧehr-i mışırdan ŧāma vardum
ŧanasın rūzdan ađŧama vardum

ķarārum ķalmadı ķūn ol arada
hemān tabanumı ķodum ķarada

ķıķup ķūn ŧāmdan ben yola girdüm
hemān bir gūn ħaleb ŧehrine ērdüm

meger bir gūn müyesser ētdi ol ŧāh
ēriřdüm ŧehr-i maġnisaya nā-gāh

n'ola gelse ķiři gitdüġi yēre
meşeldür şu aķar aķduġı yēre (614-616, 619, 656)

Hizmetinden uzaklaştırılmış olmasına raġmen, Bayezid'den deġil de Sultan Selim'den yana görünen ŧairin, Bayezid'den “adū” (dūřman) diye söz etmesi de Sultan Selim'e baġlılıġının çok açık bir ifadesidir. Zaten Sultan Selim'in emrine uyma konusunda, Ramazān'dan ayrılmanın verdiġi üzüntünün dışında, en ufak bir tereddüdünün olmadıġı da mısralarından anlaşılmaktadır:

ki eyyām-ı firāķuņ ērdi ēy māh
buyurmiş bendeler gelsün dēyü ŧāh

iķā' at ķılmasa ol ŧāha bende
hemān-dem ķayd ēderler anı bende

gerekdür emrine ŧāhuņ iķā' at
gidem aġlayu aġlayu melamet

velī kim sen mehüņ efgendesiyem

o řāhuñ ben řādīmī bendesiyem

baña emr êdicek ol tâc-dārum
degül kendü elümde ihtiyārum (542-544, 582-583)

Verdiği bilgilere göre eski bendesinin Manisa'ya geldiğini duyan řah Ūdî'yle görüşmek istemiş, huzuruna çıkacak yüzü olmadığını belirten řair ise, önce musahibi Mir Celâl'le (ö. M. 1571'den sonra) görüşmüş ve bir kasidesiyle güzelin vasfındaki beyitlerini onun aracılığıyla sultana arz etmiştir:

buyurmuş bendesine gelsün ol řāh
olayın derd ile hālinden āgāh

dilerseñ olmağa maźhar cemāle
gerekdür uğramağ evvel celale

su 'āl êtdi çü emr-i řāhı baña
dêdüm ben řermsār olduğum aña

ne vech ile varam ol āsitāna
ne yüzle baqayın řāh-ı cihāna (658, 679, 688, 692)

Ūdî, Mir Celâl'den Kahire'deki "Mâh"ı padişaha anlatmasını istediğini de belirtmiştir. Verdiği bilgilere göre, savaştan sonra Sultan Selim'in Mâh'ın getirilmesi için Kahire'ye gitmesi önerisini bazı gerekçeler öne sürerek kabul etmemiş (1112-1113), bir başka bendenin getirmeyi başardığı civanı sultan beğenmiş ve arzusu üzerine de Ūdî'yi Şehzade Murad'a kul olarak vermiştir:

çü gelmek lâzım oldı mäh bezme
meger êrmiş idi eyyām remze

o dem kim olmuş idi şāh mesrūr
ki ya' nī ğurre-i ğarrāya maġrur

pes ol dem şāh-ı 'ālem bendesine
buyurdı luḡ ile efgendesine

vère ben bendeyi şeh-zādesine
yēni ḡul eyleye āzādesine

beni ḡul eyleyüp érgür murāda
ki ya' nī ḡazret-i sulṡān murāda

buyurdı pes o dem şeh-zādesine
ḡul étđi bendeyi āzādesine (809, 1232, 1234, 1245, 1256)

Hayatına ilişkin olarak eserden elde edilebilecek son bilgi ise mesnevînin tamamlanma tarihi olan H.975'te (M.1567-68) Ūđi'nin hayatta olduġudur (1270). Şair, mesnevîyi nerede tamamlandığına ilişkin olarak herhangi bir bilgi vermemişse de, muhtemelen H.969 (M.1562) yılında Akşehir sancaġından Manisa (Saruhan) sancaġına atanan Şehzade Murad'ın yanındadır.

1.2. Eseri: Mâcerâ-yı Mâh

Ūđi'nin kaleme aldığı belirlenebilen tek eser bu çalışmanın sonraki bölümlerinde incelenerek çevri yazılı metni verilecek olan *Mâcerâ-yı Mâh*'tır. Mesnevîde üç kez geçen "Mâcerâ-yı Mâh" tamlamasının eserin ismi olduġu bir beyitte belirtilmiştir:

su 'āl étmiş ḡamu aḡvāli baḡa
demişem mâcerâ-yı mâhı aḡa

su 'âl éde kıamu aıhvâli baıa
dêyem ol mâcerâ-yı mâhı aıa

bu vech ile çün étdüm aıa iıkdâm
dêdüm hem mâcerâ-yı mâh aıa nâm (246, 699, 1266)

Şairin, “iki şahı” (Sultan Selim ve Şehzade Murad) yani “mıhr ile mâh”ı vasf etmek arzusıyla ve şah (Sultan Selim) adına yazdığını;

dêdüm bir gün dilâ bu iki şahı
gerekdür vaşf édesin mıhr ü mâhı

şığınup evvelâ luıf-ı ilâha
dêyesin bir risâle nâm-ı şâha (1262-1263)

beyitlerinde işaret ettiği eser H.975'te tamamlanmıştır

bi-ıamdi'llâh érüp 'avn-i ilâhı
tamâm étdüm bu vaşf-ı padişahı

ıokuz yüz daıı yêtmıř bêřde allâh
müyesser étdi anı ıamdü li'llâh (1269-1270)

2. BÖLÜM: ESERİN İNCELEMESİ

2.1. Olayın Özeti

Allah aşkına düşenlerin derdine bir sevgilinin derman olacağını düşünen Âşık üzüntü içindedir. Bir güzele âşık olmayı ve bu aşkın herkesçe bilinmesini ister. Böyle üzgün, her şeyden el etek çekmiş, gönlü yanar, gözü ağlarken bir gece rüyasında gördüğü mâhın güzelliğine hayran olur ve Allah'tan kendisine böyle bir mâh nasip etmesini diler.

Yalvarıp aczini izhar ederken Allah'ın kudretiyle o parlak ay konuşmaya başlar; Âşık'a, niçin ağladığını, derdinin ne olduğunu sorar. Eğer hakikat ilmine talipse dünyada kendisi gibi bir ayın olmayacağını, böyle bir rüyanın da her zaman görülmeyeceğini bilmesi gerektiğini hatırlatır. Bu gece ikisinin vuslat gecesidir. Mâh, bu geceden itibaren her gece Âşık'a yar olacak ve onu mutlu edecektir. Bu birliktelik karşılığında tek isteği Âşık'ın sırrı kimseye açmaması, kendini âleme rüsva etmemesidir. Muradına kavuşan mutlu Âşık, Mâh'ın da verdiği sözde durması şartıyla, sırlarını gizli tutacağı konusunda ona söz verir. Artık, gözünü yumduğu anda Mâh'ı karşısında bulmaktadır. Gecelerini mutlu, gündüzlerini ise onu göremediği için ağlayarak geçirmeye başlar. Dünyanın bütün güzellerinden vazgeçer.

Günler böyle akıp giderken bir gün eski bir dostu gelir. Sorunlarını çözmek ve dertlerini Âşık'la paylaşmak istemektedir. Gül bahçesinde dolaşmayı ve şarap içmeyi teklif eder. Ondaki yakınlık beklediğini de vurgular. Meclis kurulur, içip sohbet ederler. Gece olup da Mâh'la buluşma vakti gelince Âşık meclisten ayrılmak ister. Oysa dostunun anlatacakları vardır. Âşık'a gitmemesi ve kendisini dinlemesi için yalvarır. Âşık, dostunun okuduğu gazelden üzüntüsünün aşk derdinden kaynaklandığını ve bir rakip yüzünden sevgilisiyle arasının bozulduğunu anlar. Onu teselli etmeye uğraşır ve öğütler verir. Verdiği öğütlerden arkadaşı aslında Âşık'ın da bir derdi olduğunu anlar. Çok ısrar edince, içkinin de etkisiyle Âşık bütün sırrını ona açar. Akli başına gelir ve arkadaşına kızarsa da iş işten geçmiştir. Açılmaması, ruhanî olması gereken sır sır olmaktan çıkmıştır. Dostuyla tartışır. Tadı tuzu kalmayan meclisi terk edip evine gider ve yatar. Üç gece boyunca Mâh gelmez. Üzüntüden akli başından gitmiş, perişan bir halde, ağlayıp inlemekte, Mecnun gibi gezmektedir. Bu haline kimileri şaşırmakta, kimileri de acımaktadır.

Âşık, Sultan Selim'in eski bendesi ve aynı zamanda bendesinin de bendesidir. Sultanın has meclisinde müzisyendir ve ut çaldığı için de mahlası Üdî'dir. Mâh'ın hasretini çeken Âşık başka havalara kapılınca sultanın gözünden düşer, himayesini kaybeder ve hizmetinden de uzaklaştırılır. Hem sultandan, hem de Mâh'tan ayrılmanın üzüntüsü içindeyken kimseden de dostluk görmez ve sonunda o diyarı (Manisa) terk ederek bir arkadaşı ile birlikte Mısır'a gider.

Mısır şehrini (Kahire), dolaşırken de Mâh'ın hasreti gönlünden çıkmaz. Üzüntü içinde ağlayıp inleyip Allah'a yalvararak âlem-i hayrette gezerken gördüğü Hz. Yusuf gibi bir güzele âşık olur. Kendisine dikkatle bakıldığını gören güzelin ayağına düşüp yalvarır yakarır. O da Âşık'ı yani Üdî'yi, ayş ü işret etmek ve başından geçenleri öğrenmek için gece evine davet eder. Birlikte dilberin evine giderler. Orada Mısır şehrinin (Kahire'nin) başka güzellerinin de bulunduğu bir meclis kurulmuş, şarap ortaya getirilmiş, ney, ut ve çeng çalınmakta, güzel sesler gökyüzünü tutmaktadır. Üç gün üç gece süren meclisin sonunda dilberle Üdî birbirlerine âşık olurlar. Kendi güzelliğini anlatırken adının "Ramazân" olduğunu da söyleyen dilber, Âşık'a yanında kalmasını teklif eder; eğer sadık bir âşık olursa vuslatının meyvesine erişeceğini de ekler.

Âşık'la Ramazân sohbet etmeye başlar. Aşkının ezeli olduğundan söz eden Âşık, uzun yıllardır rüyasında gördüğü Mâh'ın aslında Ramazân'ın hayali olduğunu anladığını belirtir. Ramazân'ın visal bayramına kurban olmaya, yoluna ölmeye hazırdır. Bir süre birlikte olurlar. Elemler sona erer. Âşık gurbetten şikâyetçi değildir.

Sevgili bir gün hamama gitmeyi teklif eder. Amacı vücudunu Âşık'a göstermektir. Onun ağlayan binlerce âşığı da hamamdadır. Güzel, soyunup hamama girer. O sırada hamamda bir de çavuş vardır. Güzeli görünce hararet basıp susamış, kavunu kesmek isterken Hz. Yusufu görenler gibi elini kesmiştir. Zaten âşık da sevgilisi uğruna değil elini,

canını vermeye hazırdır. Hasılı günler vuslatın verdiği mutluluk içinde ayş ü işretle geçerken şehre aniden bir haber gelir.

Haber Şehzade Selim'den gelmiştir. Kardeşi Bayezid'le arası açılmış, savaş kaçınılmaz olmuştur. Bu nedenle bütün kullarına ve sipahilerine toplanmaları için buyruk göndermiştir. Âşık, emre itaat etmek, ağlaya ağlaya da olsa gitmek zorunda olduğunu sevgiliye anlatır. Ayrılık acısını hafifletmesi için ondan mektup beklediğini söyleyerek Mâh'la vedalaşırken, şaha kendisinden söz edeceğini, eğer meylederse şahla onu görüştürebileceğini de ekler. Böylece mihr ile mâhın kavuşmasını görecektir. Mâh, Âşık'a bu fasit düşüncelerden uzak durmasını, başka havalara kapılmadan sadece şahın emrine itaat edip gam çekmekten kurtulmasını tavsiye eder. Ayrılmadan önce onun şerefine bir meclis düzenlemek istediğini belirtir. Âşık, halini anlarsa Sultan Selim'in lütufta bulunabileceğini ve belki yine görüşebileceklerini söyler.

Ûdî, üzüntü içinde yollara revan olur. Kahire'den Şam'a, oradan hemen Haleb'e geçer ve en sonunda Manisa'ya ulaşır. Şehrin güzelliklerini, Şehzade Selim'in sarayını, Sultan Camii'ni tasvir eder. Şah Selim, onun Mısır'dan geldiğini işitmiş ve huzura çağırmıştır. Amacı yıllardır görmediği bu kulunun durumundan haberdar olmak, sergüzeştini öğrenmek ve ihsanlarda bulunmaktır. Sevgilinin hasreti ile ağlayan Âşık'a sultanın onu görmek istediği ve meclisine davet ettiği müjdesi erişir. O da mahlası olan Ûdî'ye uygun bir şekilde yani uduyla meclise gitmesi gerektiğine karar verirse de daha önce olanlardan dolayı şahtan utanmaktadır. Bu nedenle huzura çıkmadan önce Mir Celâl'le görüşür ve ondan yardım ister. İsteği başından geçenleri Mir Celâl'in şaha anlatması ve esiri olduğu bu Mâh'ı şaha arz etmek niyetinde olduğunu söylemesidir. Eğer ilgilenirse kendisi de şaha "Mâcerâ-yı Mâh"ı anlatacak, bu suretle Mâh'ın Manisa'ya getirilmesini ve mihr ile mâhın (sultanla güzelin) birleşmesini sağlayacaktır. Mir Celâl, bunların boş

düşünceler olduğunu, bu sözlerin sonunda şahın eline bahane olabileceğini ve Üdî'nin canına kıyabileceğini söylerse de Üdî ısrar eder ve "şarâb" redifli bir kasideyle Mâh'ın her uzvunu anlatmak üzere yazdığı beyitleri Mir Celâl aracılığıyla Sultan Selim'e sunar. Sultan, beyitleri okuduğunda böyle bir güzelin olabileceğine bir güzelin olabileceğine ihtimal vermez. Nedimine Üdî'nin ya hayal gördüğünü ya gökteki ayı anlattığını ya esrar çektiğini ya da yalan söylediğini düşündüğünü söyler. Eğer gerçekten böyle bir güzel varsa onun vuslatına taliptir. Bu sebeple Üdî'ye yerde de olsa gökte de bu güzeli bulup getirmesini emreder. Fakat tam da bu günlerde savaş vakti gelmiştir.

Sultan ve askerleri hazırlanıp yola çıkarlar. İlk menzilleri Karaman'da bir gün kalırlar. Şah, burada Mevlâna türbesini ziyaret eder ve kışa dönen mevsimi de Karaman'daki sarayda geçirir. Sonunda bahar, baharla birlikte de savaş mevsimi gelir. Savaş hazırlıkları yapılırken Şehzade Bayezid'in her geçtiği yerde zulüm ve yağma yapa yapa Akşehir'e geldiği haberi ulaşır. Şehzadenin yaptıklarını işitince öfkelenen Şah Selim, onu savaşa davet etmek için bir piyade gönderir. Bir satranç oyununa benzettiği savaşı kazanacağına dair meydan okur ve geri dönmesini söyler. Fakat Bayezid bunu kabul etmez. Piyadeye, yazılanın başa geleceğini ve sonucu kabul edeceğini bildirir. Bu haber üzerine iki şah ve askerleri mihr ile mâh gibi karşı karşıya gelirler. Şiddetli bir savaş olmuş, düşmanın binde biri ancak canlı kalmış, çok kan akmış ve düşman askeri çareyi kaçmakta bulmuştur. Şah ve askerleri kaçanı kovalamak olmaz diye konakladıkları mevkie dönerler. Gece olur, şahın askerleri hünelerini ertesi gün de göstermek için silahlarını ve atlarını hazırlar. Bu esnada davullar çalınmaktadır. Gecenin karanlığı olmasa düşman askerleri bu hali görüp daha da üzülecektir. Sabahleyin, gecenin gizlediği kanlı manzara da gözler önüne serilir. İki ordunun askerleri tekrar karşılaşır. Şah Selim de savaş alanına gelir. Askerlere, "yiğitlik gösterme günü bugündür, başlar kesip canlar alanlar lütuflarıma nail olacaktır " diye seslenir. Bunu işiten askerler coşar. Oklar atılır, başlar kesilir.

Başlardan kaleler oluşur. Bu şekilde gün sona erer. Atılan oklar düşmanı kana boğmuş, kanlar ırmak gibi akmıştır. Hasılı kıyametten alamet veren bu günün sonunda düşman yenilip kaçmış, Şah Selim'in ordusu da yerinde karar etmiştir.

Sultan Selim sevinçlidir. Otağ kurulur. Davullar çalınır. Beylerbeylerine gelip şahın elini öpsünler diye haber yollanır. Şah, onları hediyelerle ödüllendirir. Kısacası düşman yenilmiş, cihan nizam ve intizam bulmuştur.

Çiçeklerin açtığı, tabiatın güzelleştiği bu bahar günlerinde şah, gül bahçesinde dolaşmaya çıkar. Meclis kurulur, çeng ve ut akort edilir. Mutriplerin bülbül gibi sesleri ovayı doldurur. Gece de bezm devam eder, herkes mest olur. Şahın çevresi bir ara boş kalır. Mâh'ın esiri, şahın bendesi Üdî, durumu görünce tam vaktidir diye halini şaha arz eylemeye karar verir. Şaha, Mâh'tan söz eder. O güzeller şahının sadece onun meclisinde bulunmaya layık olduğunu, akılların bu güzelin fikri ve zikriyle hayran olduğunu bildirir. Üdî, şahtan yerde veya gökte her neredeyse Mâh'ı getirtmesini ister.

Bu kadar övgü üzerine şah da bu işi yapması için Üdî'ye emir verir. Eğer civan Mısır'daysa hürmet ve izzetle davet etmesini, asilik ederse de zorla getirmesini söyler. Şayet güzeli, şahın huzuruna sağ salim ulaştırırsa Üdî'yi paye vererek ödüllendireceğini de ekler. Üdî, emrin başı üzerine olduğunu, fakat Mâh gelmeye razı olmaz, şahın emrine rıza göstermezse kendisinin onu zorlayamayacağını, bu davranışıyla da şahı kıracağına belirtir. Üstelik civanı getiremezse bir daha şahın huzuruna çıkmaya cesaret de edemeyecek ve yine terk-i diyar etmek zorunda kalacaktır. Oysa şahın yüzünü görmek kendisi için yeterlidir. Bu nedenle bu işi başka bir bendesine emretmesini diler. Şah da başka bir kulunu görevlendirir.

Kula, şahın fermanıyla Mâh'a yazılmış bir mektup verilir. Mektupta şah, Mâh'ı övmekte ve yanına çağırmaktadır. Görevli, bu mektubu kuş misali civana ulaştırır. Mâh, mektubu okuyunca “şahın emri başım üzeredir” der ve hemen yol hazırlığı yapar. Âşıklarına veda eder. Onları Mısır şehrinde ardından gözyaşı döker bir halde bırakıp Manisa'ya gider. Şaha, Mâh'ın emre itaat edip geldiği ve eşğine yüz sürmek istediği müjdesini getirirler. Şah, bu haberi işitince çok mutlu olur.

Mâh, Manisa'ya geldiğinde Ramazân'dır. Gündüz iki oruca katlanmak zorunda kalan şah, kullarına onun dinlenmesi için bir ev hazırlamalarını emreder. Sonunda bayram gelir, mihr ile mâh (sultanla civan) için muhteşem bir meclis kurulur. Şah, Mâh'ı buraya davet eder. Mâh, meclise gelir ve şahın ayağını öper. O da Mâh'ın elini tutar ve sonra kemerbendine uzanır ve onu kucaklar. Böylece Mâh'a olan meyli ortaya çıkar. Şah, Mâh'ın dudaklarından bütün macerayı sorar. Birbirlerine şarap sunarlar. Mâh işve eder, şah ise ona lutuf ve ihsanda bulunur. Sırtına bir altın seraser giyen, beline de murassa hançer takan Mâh, sonunda mihr ile yakınlaşır. Üdî de şahın Mâh'la pür-vücut olduğunu görür ve mutlu olur.

Çok mutlu olan şah, Üdî'yi meclisindeki bütün mutriblerin başı yaparak ödüllendirir ve başka isteği olup olmadığını sorar. Üdî, şahın bu ihsanına teşekkür eder ve kendisini şehzade Murad'a kul olarak vermesini diler. Sultan Selim, Üdî'yi şehzadeye kul ve “alem mehterlerine” de serdar atar. Beş saz çalmayı bilen Üdî, hem şahın hem şehzadesinin lütuflarına ulaşır.

2. 2. Kurgu

Mâcerâ-yı Mâh'ta konunun işlendiği bölümde “olaylar, tasvirler ve araya yerleştirilen farklı nazım biçimleriyle kaleme alınmış şiirler” olmak üzere üç parçalı bir düzenlemeden söz etmek mümkündür. Aslı

kahramanın aşk arayışının anlatımıyla başlayan mesnevîde olayların temel hareket noktaları şöyle belirlenebilir:

aşk arayışı → rüyada âşık olma → ayrılma

memleketten ayrılma → sevgilinin benzerini bulup yeniden âşık olma → ayrılma

yolculuk → sevgiliyi saraya getirme çabaları → savaş

sevgilinin getirilmesi → padişaha sunulması → kavuşma ve ödüllendirilme

Öncelikle aslî kahramanın başından geçen bir aşk macerasının anlatıldığı eserin başlangıç bölümlerinin anlatım planı, benzerlerinde olduğu gibi, görmeden âşık olma, daha sonra görüşme ve sevginin devam etmesi şeklinde düzenlenmiştir. Buradaki dikkat çekici yönlerden ilki rakip unsurunun hikâyeye dahil edilmemesidir. Diğer ise Âşık'ın, sevdiğini ve ayrılacakları için üzüldüğünü söylediği sevgiliyi Manisa'ya getirtebilme girişiminin ikisinin vuslatına yönelik olmamasıdır. Mâh'ı şaha sunmak isteyen Âşık'ın, böyle bir beraberlikten üzüntü duymak bir tarafa, bunun oluşması için elinden geleni yapması, bundan mutluluk duyması ve ödülle yetinmesi aşk hikâyelerinde alışlagelen bir son değildir. Belki de Âşık'ın bu davranış biçimi, kulun en sevdiğini Allah'a seve seve kurban etmesinin ve bundan mutluluk duymasının, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi olduğu kabul edilen hükümdar bağlamındaki ifadesidir. Aynı zamanda böyle bir sonlandırma ile şair, "...temel bir hayat kavrayışına..." yani "...padişaha hizmet etme yükümlülüğünün,

daima, kişisel kaygıların üstünde tutulması gerek[tiğine]...”²⁴ de işaret etmektedir.

Anlatının kurmaca dünyasındaki kişi, zaman, olay, mekân gibi unsurların, sanatın imkânlarından yararlanılarak görünür kılınması ise tasvirle sağlanır²⁵. Divan şairlerinin de çok yararlandığı bu anlatım yöntemine *Mâcerâ-yı Mâh*'ta Üdî'nin de sıkça başvurduğu görülmektedir. Anlatı içinde herhangi bir unsurun daha da belirginleşmesi amacıyla plana dahil edilen bu parçaların klasik şiirin diğer metinlerinden farklı özellikler taşıdığı söylenemez. Zaman zaman anlatımın akıcılığını kesmeyen ve ekleme izlenimi vermeyen kısa parçalar da bulunmakla birlikte tam tersi nitelik taşıyanlar da vardır. Mesela oldukça kısa tutulan bezm için gidilen gül bahçesinin tasviri (160-163) anlatımda herhangi bir kopukluğa neden olmazken, şairin Sultan Selim'le olan münasebetini açıklamadan önce yaptığı klasik şiirin kalıplaşmış ifadelerinden oluşan tasvir beyitleri ise tam tersi bir nitelik taşımasıyla dikkati çeker (300-333).

Mesnevîde güzelin uzuvlarının “kâkül, cebîn, zülf, ebruvân, çeşm, gûş, yüz, izâr, hâl, bînî, dehân, zebân, diş, boyun, zenahdân, gabgab, cemâl, gerden, sîne, bâzû, yed, miyân, kalça, zânû, sâk, pâ” sırasıyla anlatıldığı yirmi iki beyit vardır (770-791). Bu tasvir beyitleri de rast gele değil, güzeli şaha tanıtmak (sözel resim yollamak) gibi belirli bir işlevi yerine getirmek üzere anlatı planına dahil edilmiştir. *Mâcerâ-yı Mâh*'tan önce de örnekleri bulunan ve *Enîsü'l-Uşşâk*'taki sıraya oldukça yakın bir

²⁴ Walter G. Andrews (2000). *Şiirin Sesi Toplumun Şarkısı*. çev. T. Güney. İstanbul: İletişim Yay. 121.

²⁵ Mehmet Tekin (2002). *Roman Sanatı (Romanın Unsurları) 1*. İstanbul: Ötüken Yay. 199-200.

biçimde düzenlenen bu güzellik listesi²⁶ aynı zamanda klasik edebiyat geleneğinde metinlerin taşınabilirliğini²⁷ (metinlerarası ilişkiyi) işaret etmesi noktasında da önemlidir.

Ayrıca, yukarıda zamana ait özelliklerinden söz ederken değindiğimiz mevsim tasvirlerinin anlatım planındaki yeri de gelişigüzel değildir. Şairin esere yerleştirdiği bu parçalar olayların zamanını da belirginleştirmek bakımından önem taşımaktadır.

Mâcerâ-yı Mâh'ın kurgusunda üzerinde durulması gereken diğer özellik ise eserin içinde yer alan farklı nazım biçimleriyle yazılmış şiirlerdir. Olayların anlatıldığı kısımda aralara toplam dört gazel, bir kaside ve yirmi iki beyit yerleştirilmiştir.

²⁶ Üdî'nin eseri güzellik unsurlarını dile getirme konusunda ilk örnek değildir. Onun, mesnevîsini yazdığı yıllara gelinceye kadar hem İran hem de Osmanlı sahasında sevgilinin güzellik unsurlarının bir araya getirildiği bazı eserler kaleme alınmıştır. Aksoyak, Manastırlı Celâl'in bir gazeli üzerine yaptığı çalışmasında bu eserler arasında Şerefeddin Râmî'nin Fars şiirinden derleyerek tertip ettiği "Enîsü'l-uşşâk" (826/1423), Kutbüddin Ahmed'in "Heves-nâme" (891/1486), Muidî'nin "Miftâhu't-teşbih", Gelibolulu Sürûrî'nin "Bahrü'l-ma'ârif"inin (956/ 1540) "Teşbihât ü Mesâ'il-i Enîsü'l-uşşâk Beyânındadır" başlığı altında kitabın dörtte üçünü kapsayan üçüncü bölümünde sunulan terimler listesinin sayılabileceğini; ayrıca kimi şiir mecmualarında da bu türden listelere ve sadece sevgilinin güzellik unsurları ile ilgili ibarelerin bir araya getirildiği şiirlere de rastlandığını belirtmekte ve bu terimler listesinin bir sanat eseri meydana getirmek üzere düzenlediği eserler arasında Manastırlı Celâl'in "Hüsn-i Yûsuf"undan söz etmektedir. Aksoyak'ın verdiği bu bilgilerden hareketle Üdî'nin; aynı edebî çevrede bulunduğu ve *Mâcerâ-yı Mâh*'ta kendisinden saygıyla söz ettiği Manastırlı Celâl'in eserinden etkilenmiş olabileceği ya da bu edebî muhitte böyle bir modanın hâla etkili olduğu düşünülebilir. Yine satranç terimlerinin kullanılması da bu noktada örnek gösterilebilir. Üdî mesnevîsinde savaşı; Manastırlı Celâl ise sevgilinin güzelliğini anlatmak üzere bu terimlerden yararlanmaktadır (İsmail Hakkı Aksoyak (2005). "Manastırlı Celâl'in Satranç Terimleri ile Yazdığı Gazeli". *TÜBAR*. (XVIII): 8-11).

²⁷ Şerefeddin Râmî'nin (1994) ve diğerlerinin yazdığı katalog nitelikli bu tür kitapların İran ve Osmanlı edebiyatlarında taşınabilirliği sağlaması konusundaki değerlendirmeler için bk. Hakan Atay (2003). *Heves-nâme'de Aşk Oyunu: Tacî-zâde Cafer Çelebi'nin Özgünlük İdeali*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi. 20-22.

Söz konusu şiiirlerden ilki eserin başlarında “Âşık”la dertleşmek isteyen “yâr-ı kadîm”in halini anlattığı “âşıkâne/hasb-i hâl” nitelikli gazeldir (179-183). Üdî’nin gitmeyip onu dinlemesi için konuyla bağlantılı olarak anlatıya dahil edilmiş bu gazeli de yazan aslında şair olduğu halde bilinçli bir biçimde mahlas kullanılmamıştır. Benzeri biçimde Üdî’nin eserinde yer verdiği diğer üç gazel de hem muhtevaları hem de kısa tutulmaları noktasında eserden ayrı parçalarmış görüntüsünü vermezler. Bu iki gazelde, ayrılık hikâyesinin ve kavuşma hikâyelerinin öznesi Üdî olduğu için, mahlas bulunması dikkati çeker (284-288; 369-373; 599-603).

Mesnevîdeki “şarâb” redifli kasideyi ise, eser içerisindeki yeri bakımından iki şekilde değerlendirmek mümkündür. Öncelikle uzun tutulan bu şiir olayın akışını kesmekte ve ekleme olduğu izlenimi vermektedir (726-758). Diğer taraftan parçanın bir sultana haber göndermenin konu edildiği bölüme yerleştirildiği düşünülürse kaside tercihinin belirli bir işlevi yerine getirmek üzere bilinçli yapıldığını ve kasidenin redifinin “şarâb” olmasının da aynı tutumun bir sonucu olduğunu belirtmek gerekir²⁸. Bu kasideden sonra yer verilen ve kasideyle birlikte şaha sunulmak üzere yollanan yirmi iki beytin de, yukarıda tasvirlerde değindiğimiz gibi, özellikle kullanıldığı açıkça görülmektedir (770-791).

²⁸ Kendisine “şarâb” redifli kaside yazılan başka bir padişah olup olmadığını belirleyemedik. Ama şair Ahmedî’nin, içkiye düşkünlüğü ile bilinen Emir Süleyman’a sunduğu kimi kasidelerinde, redifi “şarâb” olmamakla birlikte, şarap içilmesini ve genç şehzadenin içmesini teşvik ettiği, hatta *Tervîhü’l-ervâh*’ta da “genç ve sarhoş prensin hoşuna gitmek için” de cinsellik, zevk, sefahat ve keyfe ait bazı meseleleri tıbbi ve hıfzısıhaya aitmiş gibi gösterdiği işaret edilmektedir (M. Fuad Köprülü (1965). “Ahmedî”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. I. İstanbul: MEB Yay.: 217, 219). Benzeri biçimde gençliğinde Sultan Selim’in de içki düşkünü olduğu kaynaklarda yer almaktadır (Haluk İpekten (1996). *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*. İstanbul: MEB Yay.

194-195; Turan 1966: 440). Bu bağlamda Üdî’nin redif seçimindeki tercih de dolaylı bile olsa verilen bilgileri teyit etmektedir.

Ûdî'nin mesnevîde farklı nazım şekillerinde yazılmış parçalara yer verme yöntemini benimsediği görülmektedir. Şairin anlatıya dahil ettiği gazellerin, konuya uygun olmaları nedeniyle olayın akışını kesmediği, üstelik veznin (biri dışında) ve kafiyenin değişmesiyle aynı nazım şeklinin oluşturduğu tekdüzeliği engellediği belirtilebilir. Kaside ve diğer beyitler ise, belirli bir durumu işaret etmek üzere bilinçli olarak yerleştirilmelerine karşın, olayın akışına aynı olumlu katkıyı yapmamaktadır.

2.3. Mâcerâ-yı Mâh'ın Dil ve Anlatım Özellikleri

XIV ve XV. yüzyıl mesnevîlerine hakim olan sohbet havası dilin sadeliğinde etkili unsurlar arasındadır ve bu özelliği taşıyan eserlerin söz varlığında konuşulan dilden geçen unsurlar nedeniyle doğal bir hava oluşmuştur. Ancak nazım dilindeki sadelik, aruzun da önemli ölçüdeki etkisiyle, kaybolmaya başlamış, hatta XV. yüzyılın bazı tasavvufî ve edebî mahiyetteki mesnevîlerinde bile bu doğallık yerini külfetli ve sanatlı bir dil ve anlatıma bırakmıştır²⁹. XV. yüzyıldan itibaren şiir dilinde sayısı gittikçe artan Arapça ve Farsça kelimelerin ve uzun tamlamaların Ûdî'nin *Mâcerâ-yı Mâh*'ı tamamladığı H.975/M.1567-68'lerde klasik şiir dilinde artık önemli ölçüde etkili olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla XVI. yüzyılın şiir dilinde daha önceki yıllardan farklı olarak Türkçe kelimeler azalmış, süslü ve külfetli bir dil ortaya çıkmıştır. Buna karşın Türkçe cümle yapısında kendini hissettirmeye devam etmiştir. Böylece kelimelerinin bir kısmı yabancı, ama söylenişi Türkçe olan bir şiir dili gelişmiştir³⁰.

²⁹ Amil Çelebioğlu (1999). *Türk Edebiyatında Mesnevî (XV. yy. 'a kadar)*. İstanbul: Kitabevi. 378-379.

³⁰ Mustafa İsen , Osman Horata vd. (2002). "Tarihî Gelişim". *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay. 88-89.

Mâcerâ-yı Mâh'ın dilinde de XVI. yüzyılın birçok eserinde olduğu gibi Türkçe kelimelerin ağırlıkta olduğunu söylemek mümkün değildir. Metnin dizininde yer alan kelimeleri sadece madde başı olarak saydığımızda ortaya çıkan rakamlar bize kullanılan kelimelerin hangi dile ait olduğu konusunda bir fikir verecek niteliktedir:

Arapça	925
Farsça	636
Türkçe	538
Yunanca	2
(?)	3
Arapça+Farsça	47
Arapça+Türkçe	4
Farsça+Arapça	36
Farsça+Türkçe	8

Yukarıdaki sonuçlar, şairin en fazla Arapçadan Türkçeye geçmiş kelimeler kullandığını, ikinci sırada ise Farsça kökenli kelimelerin bulunduğunu göstermektedir. Burada dikkati çeken nokta ise, Arapçadan geçen kelimelerin belirgin bir farkla önde olmasıdır. Kelime kadrosunda Arapça asıllı kelimelerdeki bu fazlalığın nedenini tam olarak belirlemek ve bunu tek bir etmene bağlayarak açıklamak mümkün değilse de *Ûdî*'nin, eserde dolaştığını belirttiği yerlerin büyük ölçüde Arap coğrafyasına ait olması durumun önemli nedenlerinden biri olarak kabul edilebilir. “Dizin”de eserde geçen kelimeler, bunların aldığı ekler ve hangi dile ait oldukları belirtildiği için aşağıda daha çok dikkat çeken bazı özellikler üzerinde durulacaktır.

XVI. yüzyılın ikinci yarısında kaleme alınan *Mâcerâ-yı Mâh*'ta, eklerin eski şekilleri³¹ çeşitlilik ve kullanım sıklığı bakımından fazla değildir:

-avuz, evüz	: bulavuz (158), olavuz (51), görevüz (1047), yêtevüz (1046)...
-ayın, eyin	: şalayın (852), kılayın (567), dèyeyin (152), gideyin (584)...
-am, em	: olam (64), varam (692), düşem (875), êrgürem (1249)...
-madın	: olmadın (56).
-üben	: êdüben (731).

“Devamlılık birleşik fiili”nde ve “iktidarî fiil”in olumsuzunda daha çok zarf-fiil eki “-ı/-i” kullanılmıştır:

-ıgör-, -igör-	: aldurmayıgör (244), biligör (10), olıgör (8).
-ımaz, imez	: alımaz (1132), olımaz (433), yeñimez (754).

Ayrıca “dile-“ fiilinin yüklem olarak kullanıldığı birkaç beyitte öğelerden birinin “yükleme durumu” eki yerine “yönelme durumu” eki aldığı belirlenmiştir:

bu sırrı ger dilerseñ bilmege şor
anı bilmez kişi illâ ki manşür (764)

diler mi çıkmğa kişi cināndan
ya bir ān münfek ola cism ü cāndan (581)

³¹ Eklerin belirlenmesinde ve bunlara ilişkin bazı terimler konusunda (Timurtaş 1977)'den yararlanılmıştır.

dilersen̄ d̄ermege s̄ünbüllerinden
veyāḥud deste deste güllerinden (27)

dilersen̄ görmege d̄ürç-i nikātı
temāṣā kı̄l geh̄i bu müfredātı (769)

elinde var idi bitt̄ih̄-i seyfi
dilerdi kesmege destinde seyfi (515)

dilersen̄ olmağa mazhar cemāle
gerekdür uğramağ evvel celāle (679)

dilersen̄ sürmege ‘ālemde devlet
bulursın dergehümde ‘izz ü rağbet (1135)

Mâcerâ-yı Mâh'ta, bazı Türkçe kelimelerin Farsça kurallara göre yapılmış izafetler içinde “muzâf” ya da “muzâfün ileyh” olarak kullanıldığı da görülür:

bağr-ı a‘ dā (887, 991)
dehān-ı top (904)
ejder-i top (905)
gerden-i top (951)
kal‘ a-ı baş 989
ordı-ı şāh (930)
yalman-ı t̄irān (932)
yara-ı hicrān (389)

Ayrıca benzeri birçok metinde olduğu gibi *Mâcerâ-yı Mâh*'ta da çok sık geçen “atıf vavı”na sadece yabancı kelimeler arasında değil, biri ya da her ikisi Türkçe olan kelimeler arasında da yer verilmiştir:

biz ü mey (428)
cân ü gönül (121, 124, 460)
şag ü selâmet (1098)
top ü tûfeng (968)
yan ü yakıl (695)
yêrde vü gökde (808, 1066, 1088, 1118)
zahm ü yara (383)

Eserde “aşşı (147), êrgür- (1249), kaçı- (254, 268), kankı (798, 1122), şı- (1104), süni (890, 966), tañ (248, 367, 434, 785, 1219)...” gibi Eski Anadolu Türkçesine ait kelimeler bulunmakla birlikte bunlar sayıca fazla değildir. Ayrıca metnin söz varlığında yer alan Farsça “gevher” kelimesinin Arapça kurallara göre yapılan çokluğu “gevâhir” (323, 447) ile “yer ve Türk müziğinde bir makam” anlamlarını taşıyan Arapça “ırâk” kelimesinin “ı’râk” (337, 669, 1171) şeklinin de alışılmadık kullanımlar olduğunu eklemek gerekir.

“Şiiri çekici kılan ve şiirde âhengi sağlayan özelliklerden biri de rahat ve doğal söyleyiştir. Bu da ancak konuşulan dilden, günlük konuşma dilinde yerleşmiş anlatım biçimlerinden, kalıplaşmış unsurlardan yararlanılarak gerçekleştirilir...”³². Üdî’nin eserinin dilinde de bu doğal anlatım kalıplarından deyimlerin hakimiyeti dikkat çekicidir. Bunların bir kısmı tümüyle Türkçe kelimelerden oluşmakla birlikte, Arapça ve Farsça kelimelerin yer aldığı deyimlerin sayısı da az değildir.

Şairin zaman zaman kullandığı uzun tamlamaların, Farsçadan ve Arapçadan geçmiş birçok kelimenin varlığına rağmen *Mâcerâ-yı Mâh*’ın dili anlaşılabilir değildir. Hatta bu eserde, Eski Anadolu Türkçesinden geçen bazı şekillerin bulunduğunu, İsen ve Horata’nın “folklorik üslup”

³² Muhsin Macit, Muhsin (1996). *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*. Ankara: Akçağ Yay. 18.

olarak tanımladığı sade, açık ve kolay anlaşılır bir dille yazılmış beyitlerin yanı sıra daha önceki yüzyılda Şeyhî ve Ahmed Paşa tarafından temelleri atılan “klasik üslup”un³³ özelliklerini taşıyan beyitlerin yer aldığını da vurgulamak gerekir. Dolayısıyla bu mesnevîyi her iki üslubun dil ve anlatım özelliklerini taşıyan bir eser olarak değerlendirmek mümkündür.

Mâcerâ-yı Mâh'ta tamamen Türkçe kelimelerden oluşmamakla birlikte aşağıdakiler gibi açık ve kolay anlaşılır ifadelerin yer aldığı birçok beyit vardır. Bu ve benzeri diğer beyitlerde folklorik üslubun etkileri açıkça görülmektedir:

müyesser olmadı érmek murâda
hemân tabanını kıodı kıarada (915)

eger başlar kesüp cân alsa kışı
ire ayakda ise başa işi (955)

‘alemlerle getürse kışı diri
‘alem gibi ola baş üzre yeri (956)

dil-âverler çıkup meydâna bir bir
gelüp şâhuñ öninde öpdiler yer (960)

atıldı oğ gibi her biri ol ân
kıonup a‘ dâ tenine dökdiler kıan (961)

iki başdan çıkup niçe dil-âver
kimi baş aldı vü vèrdi kimi ser (963)

---

³³ Mustafa İsen ve Osman Horata (2002). “Tarihî Gelişim”. *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay. 89.

kimi diri getürdi kimisi baş
gelüp şāhuñ öñinde ÷odılar baş (964)

anuñla ‘ āķıbet olmadı dermān
ķarışdı bir yere ol iki ‘ ummān (970)

Folklorik üslubun etkisindeki bu beyitler zaman zaman da yerini klasik üslubun, Arapça ve Farsçadan seçilmiş kelimelerin ön planda olduğu, uzun tamlamalardan oluşmuş ve sanatlı ifadelerin yer aldığı beyitlerine bırakır:

uyarup dāide-i ‘ ibret-nümāñı
açup āyīne-i ÷udret-nümāñı (11)

ħikmet-i sırr-ı femin fehm edüp ol cānānuñ
ħālet-i ‘ alleme’l-esmāyı hüveydā eyle (32)

ola kim mazħar-ı dīdār edesin dīdelerün
kuħl-i ħāk-i reh-i yār ile muşaffā eyle (34)

dēdi ey ez‘af-ı erbāb-ı ‘ uşşāk
vü ey bī-çāre-i eşħāb-ı ‘ uşşāk (104)

o dürr-i ÷ulzüm-i perverdigārī
o mihr-i çerħ-i şun‘-i kirdigārī (1243)

o şāħ-i mīve-i şāyeste-i cān
o nūr-ı dāide-i evlād-ı ‘ oşmān (1244)

3. BÖLÜM: MÂCERÂ-YI MÂH'IN MİHR Ü MÂH MESNEVÎLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

Mihr ü Mâh mesnevîleriyle³⁴ Üdî'nin *Mâcerâ-yı Mâh*'ı aşağıdaki noktalardan hareketle karşılaştırdığında şunları söylemek mümkündür:

a. Olaylar

-Cemâlî-i Dehlevî'nin ve Kıyâsî'nin mesnevîsindeki padişahların çocuğu yoktur. Cemâlî'nin eserinde dua ile çocuk sahibi olur. Kıyâsî'nin eserinde olacağı rüya aracılığıyla müjdelendir. Zarîfî'de padişahın çocuğu olmama motifi üzerinde durulmaz, sadece bir oğlu olduğu belirtilir. Gelibolulu Âlî ve Üdî'nin eserinde böyle bir konu işlenmez.

-Cemâlî-i Dehlevî, Mâh'ı rüyada gördüğü güzele âşık etmiş ve daha sonra babasının bu güzelin resmini çizdirmesini sağlayarak eserine resim de görme motifini de yerleştirmiştir. Kıyâsî'de Mâh'ın Mihr'e âşık olması Mihr'in güvercinin boynuna bağlayarak yolladığı resmi görmesi ile gerçekleşmiştir. Kıyâsî rüya motifini de esere yerleştirmeyi ihmal etmemiştir. Ama bunu Mihr'in gördüğü rüyayı yorumlatmak ve bu doğrultuda güvercini kullanarak resim yollamakla sınırlamıştır. Zarîfî'de

³⁴ Cemâlî-i Dehlevî, Kıyâsî, Gelibolulu Âlî ve Zarîfî'nin *Mihr ü Mâh* mesnevîleri karşılaştırılırken Meliha Anbarcıoğlu (1983). "Türk ve İran Edebiyatlarında Mihr ü Mah ve Mihr ü Müşterî Mesnevîleri". *TTK Belleten* XLVII (188):1159-1162; Meliha Anbarcıoğlu (1986): "Kıyâsî'nin Mihr ü Mah Mesnevîsi". *Erdem Dergisi* II (4): 87-170; Zeynep Sabuncu (1983). *Mihr ü Mah A Mathnawi of Mustafa Âlî*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi; Zeynep Sabuncu (2000). "Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Mihr ü Mah Mesnevîsi". *Journal of Turkish Studies, Türklük Bilgisi Araştırmaları, In Memoriam Ağâh Sırrı Levend Hâtıra Sayısı III* (24): 295-302 ve Vedat Nuri Turhan (1995). *Zarîfî ve Mihr ü Mâh Mesnevîsinin Tenkidli Metni ile İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.12-188'den yararlanılmıştır.

ise Mâh'ın âşık olması, önce rüyasında Hz. Muhammed'in ona Mihr isimli bir yari olacağını müjdelemesi, daha sonra birbirlerini görmeleri şeklinde gerçekleşir. Gelibolulu Âlî'nin eserinde ise Mihr'in, Allah'tan kendi güzelliğine âşık olacak birini dilemesi ve bu isteğinin kabul edilmesiyle gerçekleşirse de Mihr, âşığı Mâh'a diğerlerinin aksine kolay kolay yüz vermez. Üdî'nin eserinde ise Âşık, bir sevgili istemekte ve olmadığı için üzülmemektedir. Bir gün rüyasına giren Mâh'a âşık olur. Daha sonra rüyada gördüğü Mâh'la Kahire'de karşılaşır ve ona âşık olur.

-Gelibolulu Âlî'nin eserinde Mâh, aşk sırrını açıkladığı, saklamadığı ve sevgiliyi rüsva ettiği gerçeğiyle Mihr (sevgili) tarafından kovularak cezalandırılır. Bu motif Üdî'nin eserinde de gündeme gelir. Rüyadaki sevgili Mâh, Âşık'tan bu aşkı kimseye söylememesi konusunda söz almıştır. Ama Âşık'tan bu sözü tutamayınca Mâh onu cezalandırır ve bir daha rüyasına gelmez. Diğer mesnevîlerde böyle bir özellik bulunmamaktadır.

-Cemâlî-i Dehlevî, Kıyâsî ve Zarîfî'nin mesnevîlerinde âşıklar ve onların aşkına karşılık veren sevgililer engelleri aşmak için mücadele ederler. Sonuçta bir araya gelen sevgilileri Cemâlî-i Dehlevî, tam düğünleri olurken öldürür; Kıyâsî ve Zarîfî evlendirir. Gelibolulu Âlî'nin eserinde ise, Mâh'ın Mihr'e ulaşma mücadelesinin seyri bunlardan farklıdır. Burada mücadele Mâh'ın kendini Mihr'e kabul ettirme mücadelesine dönüşmüşse de Âlî, eserin sonunda Mâh'ı yine Mihr'e kavuşturur. Üdî'nin eserinde ise âşık sevgili ilişkisinin seyri bunlardan çok farklıdır. Âşık, rüyada gördüğü, sonra Kahire'de aslını bulduğu ve birlikte olduğu Mâh'tan Sultan Selim'den gelen emir üzerine ayrılmak zorunda kalır. Âşık'ın Sultan Selim'e durumu izah edip Mâh'ı Manisa'ya getirtme çabasına girmesi beklenirken, bir anda Mâh gibi bir güzeli kendine değil sultana layık bulduğu görülür. Olay, Âşık'ın Sultan Selim'in Mâh'a meyl etmesini sağlamak için elinden geleni yapması

şeklinde bir istikamete gider. Sonuçta Mâh, Kahire'den getirilir, sultanla (Mihr)³⁵ birlikte olur. Âşık da bu mutluluktan sevinç duyar.

-Cemâlî-i Dehlevî, Kıyâsî ve Zarîfî'nin Mihr ü Mâh'larında savaş, sevgililerin birlikte olmasına katkısı olan bir masal unsuru olarak yer alır. Üdî'nin eserinde ise, iki şehzade arasında gerçekten yapılan bir savaşın anlatımı söz konusu olup bu savaş Mâh'ın Sultan Selim'e getirtilmesi sürecini kesintiye uğratar. Gelibolulu Âlî'nin eserinde ise böyle bir özellik görülmez.

b. Kahramanlar

-**Âşık:** Cemâlî-i Dehlevî, Kıyâsî ve Zarîfî'nin mesnevîlerinde bütün üstün nitelikleri haiz “Bedahşân, Cânib-i Maşrik veya Çin” diyarının şehzadesi; Gelibolulu Âlî'nin eserinde ağlayıp sızlayarak gezen, avare bir âşıktır. Hepsinin ismi “Mâh”tır. Üdî'nin eserinde ise Âşık, klasik şiirin alışlagelmiş âşık özelliklerini taşıyan biridir. Âşık'ın şairin kendisi yani “Üdî” olduğunu ilk kez bir gazeldeki mahlastan öğreniriz.

-**Sevgili:** Cemâlî-i Dehlevî, Kıyâsî, Zarîfî'nin mesnevîlerinde “Mihr” ismiyle tanıtılan kahramanlar “Mînâ şehri, Çin ülkesi ve Mâh şehri”nin güzel prensesi “genç kız”lardır. Gelibolulu Âlî'nin eserinde ise “Mihr” -cinsiyeti net olarak belirtilmemişse de³⁶ gökyüzü ülkesinde yıldızlara hükmeden, felek kadar yüce, parlak yanaklı, sırma saçlı, sürmeli gözlü, melek yüzlü sanki bir kadın sultandır. Üdî'nin *Mâcerâ-yı*

³⁵ Eserin kahramanlarından söz ettiğimiz kısımda şairin eserde “mihr” isimli birine yer vermediği, fakat bu kelimeyi sık sık Sultan Selim için kullandığı konusu üzerinde durmuştuk.

³⁶ Zeynep Sabuncu (2000). “Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Mihr ü Mah Mesnevisi”. *Journal of Turkish Studies, Türklük Bilgisi Araştırmaları, In Memoriam Agâh Sırrı Levend Hâtıra Sayısı III* (24): 297.

Mâh'ında sevgili rolüyle okura sunduğu kişi ise, “Mâh” ya da “Mâh-ı Ramazân” isimleriyle anılan “civan”dır. Dolayısıyla Üdî'nin eserinde “Mihr” isimli bir sevgili yoktur. Burada “Mihr” kelimesi, özel bir anlam yüklendiğinde de çoğunlukla “Sultan Selim” için kullanılmaktadır.

-Baba: Cemâlî-i Dehlevî, Kıyâsî ve Zarîfî'nin Mihr ü Mâh'larında şehzade ve prenseslerin babalarıdır. Bunlar “Bedahşân, Cânib-i Maşrık, Çin, Mînâ şehri, Mâh şehri”nin padişahlardır. Gelibolulu Âlî'nin Mihr ü Mâh'ında ve Üdî'nin *Mâcerâ-yı Mâh*'ında ise bu kahraman yer almaz.

-Diğerleri: Cemâlî-i Dehlevî, Kıyâsî, Zarîfî ve Gelibolulu Âlî'nin mesnevîlerinde yer alan diğer kahramanların büyük kısmı âşıkla sevgili merkezli olaylarda genellikle bunları birleştirmek ya da ayırmak gibi olumlu ya da olumsuz işlevleri üstlenmiş olarak eserde yer alan hayal ürünü kişilerdir. Üdî'nin eserinde ise olaylar, âşıkla sevgilinin birleştirilmesi ya da ayrılması eksenli olmadığı için, bu fonksiyonla sunulan yardımcı kahramanlar yer almaz. Üstelik burada sunulan kişilerin önemli bir bölümü de tarihî kişilerin temsili yoluyla okura sunulmaktadır.

-Mesnevîlerin dördünde ana kahramanların ikisinin, Üdî'ninkinde ise birinin ismi gök cisimlerinden seçilmiştir. Diğer kahramanların büyük kısmının isimlerinin gökyüzü ile doğrudan ilişkili olması noktasında Gelibolulu Âlî'nin eseri ön sıradadır. Kıyâsî, Zarîfî ve Üdî'nin eserinde böyle bir özellik görülmez.

c. Mekân:

Olaylar, Cemâlî-i Dehlevî, Kıyâsî ve Zarîfî'nin eserlerinde kimi zaman gerçekten var olan, kimi zaman hayalî olan temsili mekânlarda bir masal atmosferinde geçer. Üdî'nin mesnevîsinde, tarihî boyut mekânların

daha belirginleşmesine ve anlatının masal havasından uzaklaşmasına neden olur. Gelibolulu Âlî'nin eserindeki olayların mekânı ise büyük ölçüde gökyüzüdür.

ç. Zaman

Cemâlî-i Dehlevî, Kıyâsî, Zarîfî ve Gelibolulu Âlî'nin Mihr ü Mâh'larında olaylar belirlenemeyen bir zaman diliminde geçer. Bu nedenle ne nesnel zamana, ne de vaka zamanına ilişkin herhangi bir şey söylemek mümkün değildir. *Mâcerâ-yı Mâh*'ta ise, anlatının gerçek kişiler, gerçek olaylar ve gerçek mekânlardan yola çıkılarak kurgulanmış olması nedeniyle nesnel zaman belirlenebilmektedir. Hatta sınırlı bile olsa vaka zamanına ilişkin tahmin de bulunmayı mümkün kılan noktalar da vardır. Bu, eserin masal havasından uzaklaşmasını ve diğerlerinden ayrılmasını sağlayan en önemli unsurdur.

d. Şekil

-Cemâlî-i Dehlevî'nin eseri 3600 beyit olup bu noktada diğerlerinden hacimlidir. Türkçe mesnevîlerin beyit sayıları 1200 civarındadır ve fazla uzun tutulmamışlardır.

-Mesnevîlerin üçünde aruz vezninin “mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün” kalıbının tercih edildiği görülmektedir.

-Türk mesnevîcilerinin özellikle konunun işlendiği bölümde tek düzeliği kesip akıcılığı sağlamak ve farklı bir tat oluşturmak maksadıyla araya başka nazım şekillerinde şiirler yerleştirmeye çok rağbet etmişlerdir³⁷. Kısa olmalarına rağmen dört Türkçe mesnevîde³⁸ de

³⁷ Metin Akar (1995). “Fuzûlî'nin Leylî ve Mecnûn'u Üzerine Bazı Düşünceler”. *Bir: Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* (3): 168, 170-171.

şairlerin bu yargıyı âdeta doğruladıkları görülmektedir. Hikâyenin içine Zarîfî üç, Âlî ve Kıyâsî beşer beyitlik gazeller yerleştirmekle yetinirken, Êdî'nin eseri bu noktada diğerlerinden zengin olmasıyla dikkati çekmektedir. Hikâyede dört gazel, bir kaside ve yirmi iki beyit bulunmaktadır. Diğer şairlerin sadece aşk duygularını, içinde buldukları duygusal durumu aktarma aracı olan bu parçaların kullanımını da Êdî de sadece bu özellikle sınırlı değildir. Padişaha arz edilecek durumu kaside, birbiriyle bağlantısı olmayan tasvirler için beyitlerden yararlanmış, bir başka kahramanın ağzından söylenen gazelde ise mahlasa yer vermemek gibi bilinçli bir tasarrufta bulunmuştur. Ayrıca mesnevî içine “müfredât/ebyât” yerleştirmek gibi ilginç bir uygulama da yapmıştır.

e. Dil³⁹

-Dördü de çok yakın bir zaman diliminde kaleme alınmış Türkçe mesnevîlerin dilinde görülen ortak özellik “giriş” bölümlerinde Arapça, Farsça kelime ve tamlamaların kullanılma oranının diğer bölümlere göre daha yoğun olmasıdır. Üç mesnevîde hikâye içinde, özellikle diyaloglarda, konuşma diline yaklaşan sade bir dilin hakimiyeti dikkati çeker. Gelibolulu Âlî'nin eserinin bu bölümünde ise ancak nispî bir sadelikten söz edilebilir.

-Eserlerin Türkçe kelimelerin ve eklerin eski şekillerini yansıtmaya bakımından zengin olduklarını söylemek pek mümkün değildir. Dikkati çeken ortak özellikleri, deyim ve birleşik fiillerin yoğun olarak kullanılması noktasında ortaya çıkar. Diğerlerinde de görülmekle birlikte, özellikle Âlî'nin eserinde, kelimelerinin bir kısmı Türkçe bir kısmı Arapça ya da Farsça olan deyim ve birleşik fiillerdeki yoğunluk dikkat

³⁸ Eserin nüshasına ulaşamadığımız için Cemâlî-i Dehlevî'nin *Mihr ü Mâh*'ında bu şekil özelliğinin bulunup bulunmadığını belirleyemedik.

³⁹ Sadece Türkçe mesnevîler dil bakımından karşılaştırılmıştır.

çekicidir. Eserlerin atasözü varlığı bakımından zengin olmadıkları görülür.

Sonuç olarak “Mâh/Mâh-ı Ramazân” isimli civanla Üdî’nin aşk macerasının konu edildiği *Mâcerâ-yı Mâh*’la *Mihr ü Mâh*’lar arasında konu bağlamındaki benzerlik, kahramanlardan birinin isminin Mâh olması ve eserde “mihr ü mâh, mihr ü meh, mihr mâh, meh mihr, mihr ile mâh, mâh ile mihr” şekillerinde birkaç kez tekrarlanan tamlamanın kullanımıyla sınırlıdır. Gerek Cemâlî-i Dehlevî’nin Farsça eserinde, gerek Türk edebiyatındaki Kıyâsî, Gelibolulu Âlî ve Zarîfî’ye ait Mihr ile Mâh isimli iki kahraman arasındaki aşk macerasının anlatıldığı üç Türkçe mesnevînin, kaynağını İran edebiyatından alan Mihr ü Mâh geleneğinin çeşitlemeleri konumunda olduğunu söylemek mümkündür. Bu çeşitlemeler içinde Gelibolulu Âlî’nin eseri, sadece Mihr ile Mâh arasındaki aşkın hikâyesi olmakla sınırlı kalmamakta, yazıldığı devir insanının gök cisimlerine ilişkin inanışlarından yararlanılarak üretilmiş alegorik bir eser niteliği taşımakta ve bu konumuyla İran edebiyatındaki Cemâlî’ye ait hikâyeden biraz uzaklaşmaktadır. Üdî’nin eserinde ise, söz konusu uzaklaşma daha da belirginleşmektedir. Dolayısıyla *Mâcerâ-yı Mâh*’ı İran edebiyatındaki Mihr ü Mâh’ların konudan epeyce uzaklaşmış özgün bir çeşitlemesi, aslında belki de gök cisimlerinin isimlerinden yararlanarak yazma geleneğinin özgün bir örneği olarak kabul etmek doğru olacaktır.

Üdî’nin eseriyle diğer Türkçe *Mihr ü Mâh*’lar arasında beyit sayısı, vezin, kafiye, mesnevî planı, diğer nazım şekilleriyle yazılmış şiirlere yer verme, tasvirler, dil, anlatım vb. hususlarda aynı edebî geleneğin ürünleri olma bağlamında doğal olarak birçok benzerliğin bulunduğu görülmektedir. Burada şekil bakımından vurgulanması gereken özellik konunun işlendiği kısma farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirler ekleme noktasında ortaya çıkmaktadır. Eserlerin kısa olmasına rağmen şairlerin hepsinin de bu uygulamayı benimsedikleri görülmektedir. Mesnevîlerin

hepsinde gazel nazım şekliyle yazılmış parçalar bulunmakta ve bunlar kahramanların duygularının aktarım aracı olarak kullanılmaktadır. *Mâcerâ-yı Mâh* da ise gazellerin yanı sıra bir kaside ve yirmi iki beyit yerleştirilmiştir. Bu parçalar da hem kahramanların duygularının aktarım aracı olmuş, hem de anlatılan konu ile seçilen nazım şekli arasında konuyu vurgulayıcı bir bağlantı kurulmasına dikkat edilmiştir. Belirleyebildiğimiz kadarıyla mesnevî içine “müfredât/ebyât” yerleştirilen ilk metin de *Mâcerâ-yı Mâh*’tır. Dil hakkında vurgulanması gereken nokta eserlerin söz varlığıyla ilgilidir. Türkçe kelimelerin eski şekillerinin genel olarak az olduğu bu metinlerde çok sayıda deyim ve birleşik fiilin kullanılması dikkati çekmektedir. Bu deyim ve birleşik fiillerin tümüyle Türkçe olanları da bulunmakla birlikte, önemli bir kısmı Arapça ve Farsça kelimelerle Türkçe kelimelerin birleşmesinden oluşmaktadır. Deyimlerin yanı sıra tamlamalarda da görülen bu Türkçe olmayan unsurların oranı mesnevîlerin giriş bölümlerinde daha yoğundur. Bu yoğunluk mesnevîlerin konunun işlendiği bölümünde, oranı eserden esere değişmekle birlikte, biraz azalsa da yine de sayıca üstünlüğünü kaybetmez.

Mâcerâ-yı Mâh’la diğerleri arasındaki en önemli ayrılık öncelikle “hikâye zamanı”nda kendini göstermektedir. Mesnevîlerin hepsinde geçmişte kalmış ve belirsiz bir zaman dilimine ait olaylar anlatılmakta, *Mâcerâ-yı Mâh*’ta ise bu olayların “nesnel zamanı”nı hatta birkaçının “vaka zamanı”nı belirlemek mümkündür. Bu özellik Üdî’nin eserine, bazı belirsiz zaman ifadelerinin varlığına rağmen, tümüyle bir masal atmosferinin hakim olmasını engellemiştir. Üzerinde durulması gereken ikinci nokta ise, anlatıcının kimliğidir. Üdî mahlaslı şairin, hem olayın kahramanı, hem de aktarıcısı konumunda olduğu eserde “özne anlatıcı” (ben anlatıcı) ve “gözlemci anlatıcı” (o anlatıcı) olmak üzere iki tip anlatıcı yer almaktadır. Aslında “gözlemci anlatıcı”yla “özne anlatıcı” da aynı kişidir. Diğer üç mesnevîde ise olaylar “gözlemci anlatıcı”

tarafından aktarılmaktadır. Bu bağlamda özne anlatıcı seçimi Üdî'nin eserini “sergüzeşt”e yaklaştırmaktadır.

SONUÇ

Klasik Türk edebiyatında da yıldızlar, gezegenler, burçlar, felekler gibi gökle ilgili birçok unsurun çeşitli kullanımlarıyla karşılaşılır. Gök cisimleri edebî eserlerde kimi zaman anlatımı güzelleştiren bir araç, yani edebî sanatların bir parçası, kimi zaman anlatının konusu ya da kahramanlarından birinin ismi olarak okurun karşısına çıkarılır. Bunlar arasında aslî kahramanlarının ismi “Mihr” ve “Mâh” olan “Mihr ü Mâh” mesnevîleri de yer alır. Kaynaklar, Mihr ü Mâh mesnevîlerinin klasik Türk edebiyatındaki ilk örneğinin XV. yüzyıla ait olduğunu bilgisini veriyorsa da elimizde mevcut eserlerin hepsi XVI. yüzyıla aittir. Bu yüzyılda Mihr ü Mâh mesnevîleri gibi kahramanının ismini gök cisimlerinden mâhtan (ay) alan *Mâcerâ-yı Mâh* isimli bir eser de mevcuttur.

Mâcerâ-yı Mâh Üdî mahlaslı bir şaire aittir. Fakat Üdî'nin kimliği hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi tespit edilememiştir. Şairin kimliğine ilişkin bütün bildiklerimiz mesnevîsinden elde edilenlerle sınırlıdır. Eserinde anlattıklarından hareketle Üdî'nin; Sultan II. Selim'in şehzadeliği sırasında Manisa'da bulunduğunu, onun meclislerinde ut çaldığını, udun yanı sıra beş saz çalmayı bildiğini, daha sonra -eğer şairane bir tasarruf değilse bir aşk yüzünden ortaya çıkan derbeder hali nedeniyle- sultanın hizmetinden uzaklaştırıldığını, Mısır'a gittiğini, Şehzade Bayezid'le Şehzade Selim arasında taht yüzünden anlaşmazlık sırasında Şehzade Selim'in buyruğuyla Manisa'ya döndüğünü, iki

şehzade arasında Konya yakınlarında yapılan savaş esnasında Şehzade Selim'in yanında bulunduğunu, Şehzade Selim'in galibiyetiyle birlikte mehterbaşı atandığını ve kendi isteği üzerine de Şehzade Murad'a kul olarak verildiğini öğrenmekteyiz. Üdî, elimizdeki tek eseri olan *Mâcerâ-yı Mâh*'ı H.975/M.1567-68'de kaleme almıştır. Şimdiye kadar bir nüshası tespit edilebilen bu mesnevî bin iki yüz yetmiş beyit uzunluğundadır. Aruz vezninin “mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün” kalıbıyla ve mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır.

Mâcerâ-yı Mâh'ta, hem olayın kahramanı hem de anlatıcısı konumunda olan Üdî'nin başından geçen bir aşk macerası anlatılmaktadır. Üdî, parçalı metin niteliği taşıyan eserinde sadece âşıkla sevgili arasındaki ilişkiyi anlatmakla yetinmemiş, bireysel hayatına ilişkin ayrıntılara, tarihe tanıklık edebilecek olaylara yer vermiş ve hepsinden önemlisi hikâyeyi çarpıcı bir sonla noktalamıştır. Âşığın sevgiliden vazgeçmeye razı olması ve onun bir başkasıyla birlikteliğinden mutlu olması şeklindeki bu son eserin en dikkat çekici yanını oluşturmaktadır. *Mâcerâ-yı Mâh*'ta gök cisimlerinden “mâh” sevgilinin ismi ve benzetmelik, “mihir” ise sadece benzetmelik olarak yer almaktadır. Bu iki cismin, sevgiliye ilişkin olanların dışında, en dikkati çeken kullanımı ise, “mâh”ın Şehzade Bayezid, “mihir”in Sultan Selim için benzetmelik olarak seçilmesi noktasında ortaya çıkmaktadır. Şairin gökyüzü cisimlerine ilişkin bu seçimiyle, aslında dolaylı bile olsa, o devir insanının olumlu ve olumsuz kabullerini esere taşıdığı anlaşılmaktadır. Gök cisminin ismini kahramanına vererek ve bu kahramanın etrafında gelişen aşkı anlatarak gelenekle ilişkiyi devam ettiren şair, diğer taraftan da eseri sonlandırma ve yerli hayata ilişkin ayrıntılara yer verme noktasında gelenekten uzaklaşmaktadır. Bu bağlamda *Mâcerâ-yı Mâh*'ı konusu ve konuyu işleme şeklinde gösterdiği özelliklerden ötürü yerli hayata yaklaşan özgün bir eser olarak kabul etmek gerekir.

Mihr ü Mâh mesnevîleri ve bu gelenek çerçevesinde kaleme alınmış *Mâcerâ-yı Mâh* gibi eserler sayıca azdır ve mevcut örnekleriyle daha çok XVI. yüzyıla özgü bir tür olarak kalmıştır denebilir. Klasik edebiyatın sonraki dönemlerinde bunların sayıca epey azalması yerli hayattan alınma konulara rağbet edilmesine bağlıdır. Burada şunu da vurgulamak gerekir. Klasik edebiyatın şairleri zaman içinde gök cisimlerinden bir biçimde yararlanarak hikâye yazmaya rağbet etmemişlerdir. Onları, bu edebiyatın önceki dönemlerine ait şiirlerde olduğu gibi, yine daha küçük hacimli şiirler içinde anlatımı güzelleştiren unsurlar olarak kullanmayı sürdürmüşlerdir.

KAYNAKÇA

Afifi, Rahîm (1376). *Ferheng-nâme-i Şi'ri I-III*. Tahran.

- Toparlı, Recep (hızl.) (2000). *Ahmet Vefik Paşa, Lehce-i Osmânî*. Ankara: TDK Yay.
- Akar, Metin (1995). “Fuzûlî’nin Leylî ve Mecnûn’u Üzerine Bazı Düşünceler”. *Bir: Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* (3): 165-171.
- Aksoy, Ömer Asım (1984). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I-II*. Ankara: TDK Yay.
- Aksoyak, İsmail Hakkı (2003). *Gelibolulu Mustafa Alî ve Tuhfetü’l-Uşşâk Mesnevisi*. Ankara : MEB Yay.
- Aksoyak, İsmail Hakkı (2005). “Manastırlı Celâl’in Satranç Terimleri ile Yazdığı Gazeli”. *TÜBAR*. XVIII: 8-16.
- Anbarcıoğlu, Meliha (1971). “Mîhr ü Mah Kıssası”. *İran Şehinşahlığının 2500. Kuruluş Yıldönümüne Armağan*. İstanbul: MEB Yay. 1-41.
- Anbarcıoğlu, Meliha (1983). “Türk ve İran Edebiyatlarında Mîhr ü Mah ve Mîhr ü Müşterî Mesnevîleri”. *TTK Belleten* XLVII (188): 1151-1189.
- Anbarcıoğlu, Meliha (1986). “Kıyasî’nin Mîhr ü Mah Mesnevîsi”. *Erdem Dergisi* II (4): 87-172.
- Andrews, Walter G. (2000). *Şiirin Sesi Toplumun Şarkısı*. çev. T. Güney. İstanbul: İletişim Yay.
- Ânenderâc, Muhammed Pâdşâh (1363). *Ferheng-i Câmi’-i Fârsî*. Tahran: Çâphâne-i Hayderî.
- Arat, Reşit Rahmeti (1991). *Kutadgu Bilig, I. Metin*. Ankara: TDK Yay.
- Atay, Hakan (2003). *Heves-nâme’de Aşk Oyunu: Tacî-zâde Cafer Çelebi’nin Özgünlük İdeali*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Cunbur, Müjgân (1985). “Ûdî ve Mâcerâ-i Mâh Adlı Eseri”. *Erdem Dergisi* I (1): 187-198.
- Çavuşoğlu, Mehmed (yty). *Necati Bey Divanı*. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.
- Çavuşoğlu, Mehmed (2001). *Necati Bey Divanı’nın Tahlili*. İstanbul: Kitabevi Yay.

- Çaycı, Ahmet (2002). *Anadolu Selçuklu Sanatı'nda Gezegen ve Burç Tasvirleri*. Ankara: KB Yay.
- Çelebioğlu, Amil (1998). "Kültür ve Edebiyatımızda Ay". *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: MEB Yay. 677-689.
- Çelebioğlu, Amil (1999). *Türk Edebiyatında Mesnevî (XV. yy.'a kadar)*. İstanbul: Kitabevi.
- Dehhdâ, Ali Ekber (CD). *Lugat-nâme*. Rivâyet-i Devvom. Tahran: İntişârât-i Dânişgâh-i Tahran.
- Eyüboğlu, E. Kemal (1973). *On Üçüncü Yüzyılda Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler*. İstanbul: Doğan Kardeş Matbaacılık.
- Flügel, Gustav (1865). *Die Arabischen, Persischen und Turkischen Handschriften der Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek zu Wien*. Wien.
- İpekten, Haluk (1996). *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*. İstanbul: MEB Yay.
- İsen, Mustafa (1994). *Kühü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay.
- İsen, Mustafa, O. Horata (2002). "Tarihî Gelişim". *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay. 55-170.
- Kalpaklı, Mehmet (1998). "Divan Şiirinde Ay". *Sanat Dünyamız*. (68): 173-180.
- Şerefeddin Râmî (1994). *Enisü'l-uşşâk (Klasik Doğu Edebiyatlarında Sevgiliyle İlgili Mazmunlar)*. çev. T. Karabey, N. Külekçi, H. İdris. Ankara: Ecdad Yay.
- Kılıç, Filiz (1994). *Meşâirü's-şu'arâ, İnceleme - Tenkitli Metin*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Komisyon (1959). *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu II*. İstanbul: Maarif Vekâleti Yay.
- Köksal, Fatih (2002). "Klâsik Türk Şiirinde Güneş Tutulması ve Bununla İlgili İnanış ve Âdetler". *Millî Folklor* (53): 114-125.

- Köprülü, M. Fuad (1965). “Ahmedi”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. I. İstanbul: MEB Yay. 216-221.
- Küçük, Sabahattin (1988). “Divan Şiirinde ‘Güneş’ Üzerine Bir Deneme”. *Mehmet Kaplan İçin*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay. 149-176.
- Levend, Âgâh Sırrı (1973). *Türk Edebiyatı Tarihi I Cilt - Giriş*. Ankara: TTK Yay.
- Levend, Âgâh Sırrı (1980). *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*. İstanbul: Enderun Yay.
- Macit, Muhsin (1996). *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*. Ankara: Akçağ Yay.
- Öztürk, Mürsel, D. Örs (2000). *Mütercim Âsım Efendi, Burhân-ı Katı*. Ankara: TDK Yay.
- Redhouse, Sir James W. (2001). *A Turkish and English Lexicon*. İstanbul: Çağrı Yay.
- Sabuncu, Zeynep (1983). *Mihr ü Mah A Mathnawi of Mustafa Âlî*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Sabuncu, Zeynep (2000). “Gelibolulu Mustafa Âlî’nin Mihr ü Mah Mesnevisi”. *Journal of Turkish Studies, Türklük Bilgisi Araştırmaları, In Memoriam Agâh Sırrı Levend Hâtıra Sayısı III* (24): 295-305.
- Sakaoğlu, Necdet (1999). “Murad III”. *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*. C. II. İstanbul: YKYay. 513-517.
- Steingass, F. (1988). *Persian-English Dictionary*. London: Routledge.
- Şemîsâ, Sîrûs (1369). *Ferheng-i Telmihât*. Tahran: İntişârât-i Ferdovs.
- Şemseddin Sami (1978). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yay.
- Şentürk, Ahmet Atillâ (1994). “Osmanlı Edebiyatında Felekler, Seyyare ve Sabiteler (Burçlar)”. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi* (90): 131-179.
- Şükûn, Ziya (1984). *Farsça-Türkçe Lûgat, Gencinei Güftar Ferhengi Ziya*. C. I-III. İstanbul: MEB Yay.

- Tekin, Mehmet (2002). *Roman Sanatı (Romanın Unsurları) 1*. İstanbul: Ötüken Yay.
- Timurtaş, Faruk K. (1977). *Eski Türkiye Türkçesi, Gramer-Metin-Sözlük*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Turan, Şerafettin (1966). “Selim II”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. X. İstanbul: MEB Yay. 434-441.
- Turhan, Vedat Nuri (1995). *Zarîfî ve Mihr ü Mâh Mesnevîsinin Tenkidli Metni ile İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Ûdî. *Mâcerâ-yı Mâh*. Millî Kütüphane. Yz. A 2770.

4. BÖLÜM: MÂCERÂ-YÎ MÂH'IN ÇEVİRİYAZILI METNİ

4.1. Nüsha Tavsifi

Mâcerâ-yı Mâh'ın belirlenebilen tek nüshası Millî Kütüphane Yazma Eserler Bölümü Yz. A 2770'de kayıtlıdır. 11.12.1970 tarihinde İbrahim Olgun'dan satın alındığı ilk yaprağın (a) yüzünde kayıtlı bu eseri tanıtan Cunbur'un, nüsha hakkında verdiği bilgiler şöyledir:

“...Yazma, 200X130 mm. ölçüsünde kahverengi meşin sırt ve kenarlı, miklepli sarımtırak, soluk fıstıkî renkli kâğıt kaplı eski bir cilt içindedir. Kitabın ilk yaprağının (a) yüzünde eser adı ve yazar adı ile [ilgili] şu açıklama vardır:

‘Sultân Murâd Hanuñ h̄acesi ‘Ûdî merhûmuñ Selîm Han ile Sultân Murâda Mâcerâ-yı Mâh nâmında yapduğı dâstândur ve’s-selâm’⁴⁰

⁴⁰ Müjgân Cunbur (1985). “Ûdî ve Mâcerâ-i Mâh Adlı Eseri”. *Erdem Dergisi* I (1): 186, 187’de, metinden aktarılan bu cümle ile sonraki iki beyitte çevriyazı işareti kullanmamıştır. Biz, bu alıntıları çevriyazı işaretleri kullanarak yeniden yazmayı tercih ettik.

Yine bu sayfada Dımişk Kalesinde Bölükbaşı Derviş Mehmed bin Yusuf'un iki değişik yazıyla temellük kayıtları ve Seyyid Mehmed Muhyiddin'in 15 R (Rebiyü'l-âhir) 1244 (M. 1828) tarihli kitabı edinme notu vardır.

Metnin başında yer alan lâciverdî müzehhep ve ortasında 'Bi'llâh' yazılı mihrabiyeli serlevha sonradan yapıştirilmiştir. Metin yazı alanı her sayfada 135X72 mm.dir. Kitap 39 yapaktır. Her sayfada ortalama 17 satır vardır, [kimi] zaman harekeli güzel bir nesihle yazılmıştır. İlk iki sayfa yaldızlı cedvellidir. Sözbaşlıkları [birisi] hariç boş bırakılmıştır. Yazmanın kâğıdı lâmba ve birleşik harf filigranlı krem rengi, ince ve aharlıdır.

Metnin sonunda (40b) Bâkî'nin güzel bir talik yazıyla yazılmış:

'Şeb-nem gibi saçılun çoñ eşk-i ferāvānum
Güller gibi açılun tek gonce-i ḥandānum'

beytiyle başlayan gazeli ve Şeyhülislâm Yahya Efendi'nin bu gazele nazire olarak yazdığı ve;

'Bu āhum ile yaşum bu nāle vü efğānum
Cānāna beyān eyler aḥvāl-i perīşānum'

beytiyle başlayan gazeli vardır. Son yaprakta ise Receb Ağa bin Salih Kethüda'nın 1076 (M.1665) tarihli temellük kaydı ile Arapça bir beyit ve bazı karalamalar bulunmaktadır...⁴¹.

⁴¹ Müjgân Cunbur (1985). "Ûdî ve Mâcerâ-i Mâh Adlı Eseri". *Erdem Dergisi* I (1): 187-188.

4.3. Çevriyazılı Metin

[MĀCERĀ-YI MĀH]

bi'llāh

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

[1b]

- 1 bi-ḥamdi'llāh şükr bî-ḥadd ü ğāyet
ki yoḡdur luṭf-ı ḥaḡḡa hîç nihāyet
- 2 ḥabîr olmaḡ dilersenḡ kudretinden
vücüd-ı vācibüḡ māhiyyetinden
- 3 bilinmez ' aḡl ile māhiyyet-i ḥaḡ
dü ' ālemdür şuhūd-ı kudret-i ḥaḡ
- 4 iki ' ālem çün oldı aḡa şāhid
olupdur şāni' üḡ şun' ı müşāhid
- 5 dilersenḡ on sekiz biḡ ' āleme yol
bilen esrār-ı insānı bilür ol

- 6 gerekdür bilmege ‘ âlem ne imiş
 ھاқиқatde benî âdem ne imiş
- 7 vücūduñ aşlını bilmek gerekdür
 göñül âyînesin silmek gerekdür
- 8 olıgör ‘ ilm ile ‘ âlemde ‘ âmil
 gerekdür olasın insân-ı kâmil
- 9 velî kim ھاłk olupdur ins ile cân
 müşerrefdür ھاıudan ھاııı-i insân
- 10 biligör cānuñuñ cānānı kimdür
 vücūduñ mülkinüñ sultānı kimdür
- 11 uyarup dīde-i ‘ ibret-nümāñı
 açup âyîne-i ھاııret-nümāñı
- 12 nazār ھاıl kendüñe kendüñi görme
 hemān kendüñi gör kendüñi görme
- [2a] 13 ھاқиқat mülkine mālİK olıgör
 maħabbet silkine sālİK olıgör
- 14 ھاızūr-ı ھاızretüñ oldur ھاııķı
 muħammed ھاıılinüñ oldur refiķı
- 15 biligör daħı sırr-ı ھاıı-yāri
 olasın ھاıl ü ھاıliden tā ki ‘ āri
- 16 eger esrāruñı bilmek dilersen
 tenüñde cānuñı bilmek dilersen
- 17 gerekdür saña bir âyîne-i cān
 êdesin her nazārda seyr-i cānān

- 18 maḳāle tūṭi ansız hīç gelür mi
cihān āyīnesiz pür-nür olur mı
- 19 ḳamu eṣyā özin māda görürler
şafālar kesb édüp andan yürürler
- 20 nazār ḳıl sen daḫı mir 'āt-i cāna
özünji şalma andan hīç yabāna
- 21 murāduḡ andadur yābāna gitme
reh-i ' iṣḳ içre gel yollarda yitme
- 22 seni bilmek gerekdür yine senden
ḫaḳīḳat fehmin ét ḫüsn-i ḫasenden
- 23 eger bu vech ile ' aşıḳ olursaḡ
reh-i ' iṣḳ içre hem şādīḳ olursaḡ
- 24 érersin mīve-i eṣcār-ı vaşla
yetersin şāḫsār-ı bāḡ-ı aşla
- 25 murāduḡ gülşenini seyr édersin
ne yaḡa dileseḡ aḡa gidersin
- 26 o bāḡuḡ ger dilerseḡ bülbüli ol
veyā āşüfte-i serv ü güli ol
- 27 dilerseḡ dërmege sünbüllerinden
veyāḫud deste deste güllerinden
- 28 gerekdür ṭālib-i cānān olasin
dem-ā-dem ' aşıḳ-ı nālān olasin
- 29 eger bu vech ile ṭālib olursaḡ
bu ḳavle derd ile rāḡıb olursaḡ

[2b]

30 işid bu şi'ri gūş-ı cānuḡ ile
ne dërse 'āmil ol sen anuḡ ile

*** 42

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

31 ḡüsni-i dil-ber gibi bir āyine peydā eyle
'ālemüḡ cüz' ü külin anda temāşā eyle

32 ḡikmet-i sırr-ı femin fehm édüp ol cānānuḡ
ḡālet-i 'alleme'l-esmāyı hüveydā eyle

33 jeng-i ḡamdan göḡül āyīnesini şāfi hemān
ḡazıyup şayḡal-ı 'ışḡ ile mücellā eyle

34 ola kim mazḡar-ı dīdār édesin dīdelerüḡ
kuḡl-i ḡāk-i reh-i yār ile muşaffā eyle

35 bir yüzi gün ruḡı āyīneye 'ūdī ḡaḡdan
ḡaşre dek bendesi olmaḡı temennā eyle

***

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

36 niyāz eyle gel éy dil bī-niyāza
nidā ḡıl derd ile ol çāre-sāza

37 ḡutup rūy-ı siyāhuḡ 'özrgāha
dil ü cāndan tazarru' eyle şāha

⁴² Metinde *** işaretini başlık yazılmadığı için boş bırakılan kısımları belirtmek için kullandık.

- 38 édegör ‘āšī nefsünden şikāyet
belā-yı derd-i ‘ışkuñdan hikāyet
- 39 umaram ‘afv éde cümle günāhı
ķabūl éde du‘ā-yı ‘özr-ķ‘āhı
- 40 ilāhī bir risāle étdüm āgāz
umaram luṭfuñ ile ola perdāz
- 41 müyesser eyle yā rab feyz-i cūduñ
ķabūl eyle du‘āsın bī-vücūduñ
- 42 ola fihrist-i nāme ḥamdü li’llāh
umaram érgüre itmāma allāh
- 43 ‘ademden çün vücūda geldi insān
olupdur feyz-i cūduñ aña iḥsān
- 44 yaratduñ arz ile ‘arşı’stevāyı
ḥavāle eyledüñ arza hevāyı
- [3a] 45 velī kim ķudretüñden oldı maḥlūķ
zihī ķudret aña ḥayrān maḥlūķ
- 46 mekānın eyledüñ kimisinüñ arz
kimine āsumānı eyledüñ ‘arz
- 47 kimine ṭur dedüñ ṭurdu muķarrer
kimine dön dedüñ döndi müdevver
- 48 kimisi luṭfuñ ile oldı şādān
kimisi ķahrūñ ile oldı giryān
- 49 ilāhī luṭfuñuñ dīvānesiyüz
cemālūñ şem‘ inüñ pervānesiyüz

- 50 ilāhī dergehün̄de bende olduğ
ümīd-i luřfuņa efgende olduğ
- 51 umaruz āsitānuđdan ģimāyet
olavuz mazhar-ı ʿayn-ı ʿināyet
- ***
- 52 çün oldu muřtafā maģbūb-ı raģmān
ʿaceb mi enbiyāya olsa sulțān
- 53 anuņçün ģalk olupdur cümle ʿālem
anuņ yüzi şuyına geldi ādem
- 54 müyesser oldu çünki aņa mi ʿrāc
olupdur enbiyā ol ģāle muģtāc
- 55 vücūdı țāyir-i ģudsīlere dāl
ola mı murġ-ı lāģūt aņa hem-bāl
- 56 ʿanāřırdan daģı olmadın ādem
nübüvvet ʿarřına başmışdı maģdem
- 57 cemāli āfitāb-ı mařıķü'd-dīn
cebīni māh-ı tāb-ı kişver-i çīn
- 58 kerāmet āsumānınuđ o māhı
velāyet kiřverinüň pādiřāhı
- 59 řerī ʿat řehrinüň oldur bināası
anuņçün ģūbdur āb ü hevāsı
- 60 zihī luşf ü sa ʿādet ol bināya
maģām ola müdām ehl-i řafāya

[3b]

- 61 ilāhī ol maḳāmı eyleyen yād
maḳām ehli gibi dāyım ola şād
- 62 ḥudānuḡ çünki aḥmed ḥūbı oldı
cihān maḥbūbınuḡ maḥbūbı oldı
- 63 ilāhī ‘ aşıḳam maḥbūbuḡ için
raḳīb olsam ‘ aceb mi ḥūbuḡ için
- 64 zihī luṭf ü sa‘ ādet ben ḳatunḡda
raḳīb-i yārūḡ olam ḳurbetünḡde

***

- 65 aḡalum çār-yār-ı bā-şafāyı
ulü’l-ebşār-ı dīn-i muştafāyı
- 66 bulardur sāye-i perverdigārī
ḳamusı zıll-ı luṭf-ı kirdigārī
- 67 olupdur āb-ı rūy-ı dīn-i taḥḳīḳ
ḥalīfe evvelā bū-bekr-i şiddīḳ
- 68 ‘ ömer çün şāniyen oldı ḥalīfe
dédiler cümle fārūḳ ol laṭīfe
- 69 ḥalīfe āḥir-i ‘ ömr-i ‘ ömerde
dédiler ḥazret-i ‘ oşmān o merde
- 70 ḥilāfet ba‘ de ‘ oşmān ol velīye
vérildi murtażā ya‘ nī ‘ alīye
- 71 görindi ‘ ayn-ı cennet çün ‘ alīde
ḥüseyn ile ḥasandur nūr-ı dīde

72 düzeldi bunlar ile şehir-i imān
nitekim ‘ unşur-ı çār ile insān

73 resūl oldu binā-yı dīn vārı
sütūn-ı çār olupdur çār-yārı

74 serāy-ı sırra oldu zātı server
olupdur ol serāya bāb hayder

75 ilāhī ol serāyuḡ ‘ aşıkıyam
tarīḡ-ı dīn-i ḡaḡḡuḡ şadıḡıyam

76 ilāhī çār-yārūḡ ḡürmetiyçün
resūle yār olanlar ‘ izzetiyçün

[4a]

77 şaşırma özümü toḡrı yolūndan
dirīḡ étme recāsın bu ḡuluḡdan

***

78 kişiyeye ḡaḡdan özge olmaya ḡüb
niçe ḡüb belki andan daḡı maḡbūb

79 ḡamu ‘ aşıkḡaruḡ maḡbūbıdur ḡaḡ
ḡamu şadıḡḡaruḡ merḡūbıdur ḡaḡ

80 nümūne ‘ ıḡḡ-ı ḡaḡḡa vech-i aḡsen
olur mı bundan özge vech-i aḡsen

81 bu vechi çün nümūne oldu cānān
k’ola bu vech ile ‘ uşşāḡa dermān

82 gerekdür tālib-i ḡaḡḡ ola kişi
dem-ā-dem aḡsen-i vech ola işi

- 83 ħudānuñ gerçi ki ʿ ışkı ħasendür
veli kim şüretā ħüsn-i ħasendür
- 84 meger bir gün aña ben t̄alib oldum
cemāl-i pür-kemāle rāğıb oldum
- 85 dem-ā-dem derdüme dermān arardum
bu vech ile t̄abīb-i cān arardum
- 86 géceler uyĥu girmezdi gözüme
degüldi kimse vāqıf gündüzüme
- 87 zaʿ afdan oldı cismüm kıl gibi hem
çekerdüm dāyimā bu vech ile ġam
- 88 murādum fehm olunmazdı sözümden
bilürdi ħālümü gören yüzümden
- 89 kamu el çekmiş idüm bu cihāndan
vü hem uşanmış idüm cism ü cāndan
- 90 çeküp künc-i ferāgat içre başum
ġam ile ġuşşa idi dāyim işüm
- 91 dilerdüm ʿ aşık olam bir nigāra
ola ʿ ışķum cihānda āşikāre
- 92 eşügi secdegāhum ola dāyim
olam bu vech ile ħidmetde kıyım
- [4b] 93 murādum cān kıoçın yolında her ān
édeydüm kaʿ be-i küyında kıurbān
- 94 bu vech ile dem-ā-dem aġlar idüm
yüregüm nār-ı ġamla t̄aġlar idüm

- 95 yaturdum bir gece seyrümde nā-gāh
hemān gördüm cihāna toğdı bir māh
- 96 nazār kıldum o dem ol māh-ı ğarrā
cihān içre dağı toğmamış ařlā
- 97 görüp bu dīde-i ʿibretle anı
temāřā eyledüm diđđatle anı
- 98 dedüm yā rab ki aña tālīb oldum
cemāl-i pür-kemāle rāğıb oldum
- 99 müyesser ola baña böyle bir māh
temāřā eylesem ben anı her gāh
- 100 cemāli nūrınuđ ğayrānı olsam
dem-ā-dem ʿāřıđ-ı giryānı olsam
- 101 anuğla pādiřāh-ı dehr olurdu
murādum ayını yerde bulurdum
- 102 ğudāya şükr edüp kıldum tazarruʿ
aña bu vech ile etdüm tavażžuʿ
- 103 hemān-dem kudret-i ğađđ oldı peydā
mađāle başladı ol māh-ı ğarrā
- 104 dedi ey ezʿaf-ı erbāb-ı ʿuřřāđ
vü ey bī-çāre-i eřğāb-ı ʿuřřāđ
- 105 nedür bu derd ile bu āh ü efğān
nedür bu giryelerle zār ü nālān
- 106 nedür derdüğ baña bir bir beyān et
nedür ğālüđ baña cümle ʿayān et

- 107 ھاڳıķat   ilmine ger  alib iseņ
cem l-i p r-kem le r ğıb iseņ
- 108 ben m gibi cih nda m h olur mı
bu vech ile seyir her g h olur mı
- 109 Şeb-i vuşlat d d g ņ bu g ced r
dem- -dem isted g ņ bu g ced r
- [5a] 110 g n ņ   id oldu v  ķadr oldu Őamuņ
ki oldu bu g ce ھاŐıl mer muņ
- 111 olayın her g ce ben Őaņa hem-dem
bu vech ile olasın Ő d   ħurrem
- 112 benem ھاķdan dem- -dem isted g ņ
meded baņa bir  yine d d g ņ
- 113 benem ol m h-1 t b-1 evc-i a  l 
benem ol p diŐ h-1 ħ sn [ ] z b 
- 114 benem ol pertev-i n r-1 il h 
benem ol burc-1 h sn ņ mihr   m h 
- 115 d di  y    Őıķ-1 n -Ő d   Őeyd 
ki sensin zerre v  ben m h-1 ğarr 
- 116 dilerseņ y r olam ben Őaņa her b r
bu sırruņ    leme f Ő  tme z nh r
- 117 eger esr ruņı ifŐ   dersen
beni    lemlere r sv   dersen
- 118 bu vech ile Őaf  s rmez olursın
beni d Őde daĥı g rmez olursın

---

¹¹⁰ mer muņ] mur duņ

119 meşeldür şoñ peşimān aşşı étmez
şu gibi siñmeyenüñ işi bitmez

120 saña bu söz naşihat olsun ey yār
şağın esrāruñı tuymasın ağıyār

***

121 tamām étđi sözini çünki ol māh
hemān cān ü gönülden eyledüm āh

122 dedüm ey pertev-i nūr-ı ilāhī
ki sensin burc-ı hüsñüñ mihr ü māhı

123 bi-ħamdi'llāh müyesser oldı baña
ki oldum āşinā ey māh saña

124 seni gökde arardum yerde buldum
saña cān ü gönülden 'āşık oldum

125 murādum bu idi ħağdan ki her gāh
baña yār-ı vefā-dār ola bir māh

[5b]

126 cemālüñdür baña āyīne-i 'ışk
odur āyīne-i āyīne-i 'ışk

127 baña çünkim sen étđüñ bu vefāyı
umaram görmeyem cevr ü cefāyı

128 sa' admış yılduzum ben anı bildüm
gönül tahtındaki sulţānı bildüm

129 yağan 'ışk āteşine sīnesini
bulur bī-şübhe ol kes teñrisini

130 bi-ḥamdi'llāh erişdüm ben murāda
ki oldum dāyimā zevḳ ü şafāda

131 umaram ḥazret-i ḥaḳdan ki dāyim
olasın 'ahdüne ey māh ḳāyim

***

132 seḥer kim gūşına taḳındı mengūş
şubuḥ-dem zevḳ-ı māhı eyledi düş

133 o māh ile bir étdük çün zebānı
tamām étdük ḳamu 'ahd ü emānı

134 gözüm yumsam o dem ḥāzır olurdu
ḳamu aḥvālüme nāzır olurdu

135 geçeden şubḥa dek şādān olurdum
şubuḥdan şāma dek giryān olurdum

136 ḳaçan olur 'aceb aḥşam dēyü hem
çekerdüm dāyimā bu vech ile ḡam

137 geçem gündüz olurdu gündüzüm şām
çekerdüm şām érince niçe ālām

138 gece erişse ol māh-ı şeb-ārā
tutardı baḡa bir mir'āt-i zībā

139 cemāli nūrını seyrān éderdüm
ne yaḡa dilesem aḡa giderdüm

140 degüldi zerrece 'ālem gözüme
deşem kimse inanmazdı sözüme

- [6a]
- 141 cihānuñ geçmiş idüm güllerinden
niçe gül belki hep sünbüllerinden
- 142 ğarîķ-ı nūr olurdum geçe erse
anı gündüz bilürdüm geçe erse
- 143 geçe rüşen olurdı baña ʿ ālem
diñerdi giryelerle āh ü nālem
- 144 benümle her geçe bir ay olurdı
şubuğdan şāma dek bir ay olurdı
- 145 bu vech ile geçindüm niçe eyyām
gecemüz kıadr olurdı gündüz ālām

***

- 146 tұлunsa her kaçan kim şām-ı vuşlat
tұлū^c eyler hemān-dem rüz-ı fūrķat
- 147 erince kişiyе eyyām-ı hicrān
eder mi aña aşşı şoñ peşimān
- 148 meger ben muntazırdum şāma bir gün
umardum erişem ağşama bir gün
- 149 benüm var idi bir yār-ı kadīmüm
ezelden olmış idi hem nedimüm
- 150 baña bir gün dedi ol yār-ı ğarum
benüm sensin kadimī ğam-ğüsārum
- 151 benüm hālüm diğеr-ğün oldu şimdi
kara bahtum gibi dün oldu şimdi

- 152 saña aḥvālümü bir bir dèyeyin
anuḡla derdüme dermān èdeyin
- 153 bugün luṭf eyleyüp ol baña hem-dem
ola kim ḡall ola müşkillerüm hem
- 154 senünle geşt-i gülşen eyleyelüm
daḡı lāzım olanı söyleyelüm
- 155 gerekdür hem bize cām-ı muşaffā
anuḡla ḡalbümüz ola mücellā
- 156 ḡicābı ref^ç ède ol aramızdan
şikāyet eyleyevüz yaramuzdan
- 157 gerekdür *laḡmüke laḡmī* olavuz
gerekdür *demümüke demmī* olavuz
- [6b]
- 158 umaruz ḡazret-i ḡaḡdan^ç ināyet
bulavuz vādī-i^ç ışḡa nihāyet
- 159 dèdi bu vech ile çün ḡālını ol
hemān tutduḡ anuḡla gülşene yol
- 160 temāşā eyledük bir mergzārı
hezārān bülbül eyler anda zārī
- 161 bezenmiş ḡonçelerle şaḡn-ı gülşen
dil-i tārīk olurdı anda rüşen
- 162 temāşā eyledüm hep güllerini
müzeyyen eylemiş sünbüllerini
- 163 şanasın cennet-i ma^ç mūra dönmiş
anuḡ her ḡonçesi bir ḡūra dönmiş

- 164 müheyyā olmuş idi ālet-i bezm
k'êdevüz cünd-i ğamla anda biz rezm
- 165 şurāhīnūñ pür olmuş idi varı
çekerdi ayağ ile intizārī
- 166 oturduğ 'ārifāne bezme ol dem
hemān bir ben idüm bir dağı hem-dem
- 167 tamām êtdük anuñ keyfiyyetini
müšāhed eyledük germiyyetini
- 168 anuñla hem-dem olduğ şām érince
o māhuñ vaşlına eyyām érince
- 169 dëdüm kim vaqt-i şām érışdi éy yār
yine bākī durur şöhet yürü var
- 170 dëdi ol yār-ı ğārum başa hayfā
ki geçdi bunca evķātüm dirīğā
- 171 murādum mācerā söyleşmek idi
senüñle ħālümü dilleşmek idi
- 172 bu şeb luţf eyleyüp hem-dem olalum
senüñle şubĥ-dem ħurrem olalum
- 173 şikāyet eyleyeyin çekdüğümü
ĥikāyet eyleyeyin n'êtdüğümü
- 174 ola kim derdüme dermān êdesin
veyāĥud cānumı ħurbān êdesin
- [7a] 175 êderdi derd ile başa tazarru'
bu vech ile kılırdı hem tavazzu'

---

¹⁶⁴ müheyyā] müheyyā

- 176 yaḳardı nār-ı āhı āsumānı
yıḳardı ra' d-ı efgānı cihānı
- 177 teraḥḥum eyleyüp ol demde aḡa
dédüm aḡvālünjı ' arz eyle baḡa
- 178 naḡar ḳıldum o dem ol yār-ı cāna
hemān bir ūı' r oḡudı ' āūıḳāne

***

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

- 179 dem-i hecr  ermeyince vuūlat-ı cānānı bilmezdüm
viūūli cennetinde dūzaḡ-ı hicrānı bilmezdüm
- 180 bilürdüm var iken bu ḳāleb-i fersūdede cānum
velı evreng-i dilde ḡükm eden sultānı bilmezdüm
- 181 meded ben bir oḡılmaz derde ūimdi m belt  oldum
ṫabıb m var iken bu derd me dermānı bilmezdüm
- 182 beni ūām-ı firāḳ i re ḳoyan baḡt-ı siyāhumdur
ūeb-i f rḳatde berḳ uran meh-i t b nı bilmezdüm
- 183 g rinmezdi g ze ḡ k-i rehi vuūlatda cān nuḡ
dirıḡ  t tiy -yı d de-i giry nı bilmezdüm

***

[mefā' ilün mefā' ilün fe'  l n]

- 184 bu ūı' r-i ḡasb-i ḡ li oḡudı   n
hemān g rd m anuḡ da ḡ li maḡb n

- 185 d d m kim n'eylemişsin  al n  y y r
neden olduğ bu derde sen girift r
- 186 ned r bu giryelerle  h   z ruğ
niÇe oldu sen Ğ ol y r-1 ġ ruĐ
- 187 neden d Őd Đ diy r-1 iftir ka
neden uğraduğ  y y r iŐtiy ka
- 188 bağa ağv l Ği bir bir bey n  t
Đamu esr ruği c mle   ay n  t
- 189 ola ağv l m z belki muv f Ğ
olavuz ikim z de belki    ŐiĐ
- [7b] 190 d di ol    ŐiĐ-1 r sv y [ ] bed-n m
iŐit imdi  deyin  al m i' l m
- 191 meğer kim var idi bir y r-1 ġ rum
Đad m  hem-dem m hem ġam-Đ s rum
- 192 bu m rde cism me c num ol idi
cih nda d n m  m num ol idi
- 193 ol idi s nede r Ğ-1 rev num
ol idi d nyede Ő h-1 cih num
- 194  ŐiĐi Đible-i ma' b d idi hem
cem li ka' be-i maĐŐ d idi hem
- 195 dem olmaz idi m nfekk ola benden
ay rmaz idi herĐiz c n  tenden
- 196 meğer var idi anuğ bir ned mi
rağ b mdi ben m ol Đar Đad m 

- 197 içi buğz ü hasedle tolmış idi
ezelden baña düşmen olmuş idi
- 198 nifāk idi dem-ā-dem pīşesi hem
dün ü gün fikri vü endīşesi hem
- 199 meger hālī bulup ol yār-ı cānı
benümçün söylemiş haylī yalanı
- 200 beni ğamz eyleyüp dil-dāra ol ħar
düşürmiş āl ile āħir anı ter
- 201 nazār kılmaz olup efgendesine
ħimāyet étmez oldu bendesine
- 202 vefā vü meylini eyler raķibe
éder cevır ü cefāyı ben ğarībe
- 203 diĝer-gün oldu hālüm şimdi éy yār
nazār kılmaz olupdur baña dil-dār
- 204 kimesne yok édem hālüm ħikāyet
hemān derdüm saña étdüm şikāyet
- 205 meded luř eyleyüp kıl baña dermān
veyāħud cānumı gel eyle ķurbān
- 206 dedı bu vech ile çekdüĝi derdi
derūndan derd ile hem āħ éderdi
- [8a] 207 pūr-āteş olmuş idi içi taşı
aķardı seyl gibi hem gözi yaşı
- 208 ĝecedden kıldı aħvālını taķrīr
dem-i şubħ erişince étđi ta‘bīr

***

- 209 yaqındı tağını çün şubh-ı şādık
teni pür-âteş olmuş mişl-i ‘āşık
- 210 işitdüm çünki anuñ iftirākın
be-gāyet hasret ile iştiyākın
- 211 dedüm ey yār-ı gārum n’eylemişsin
vişālün hecre tebdil eylemişsin
- 212 saña ger bu cefā her ān olursa
aña haqdan olur dermān olursa
- 213 şabırdur çāresi birkaç gün anuñ
ola şāyed gele yerine cānuñ
- 214 visālün āhiri fūrkat görünür
firākun āhiri vuşlat görünür
- 215 veli ‘āşık içündür zevk-ı vuşlat
kamu ‘āşık içündür derd ü miñnet
- 216 sürersen dāyimā zevk ü şafāsın
ya kim çeksün anuñ derd ü belāsın
- 217 melāmetdür kimine ‘ālem-i ‘ışk
sa‘ādetdür kimine ‘ālem-i ‘ışk
- 218 şeh-i ‘ışkun veziri guşsa vü gam
nedimidür anuñ zevk ü şafā hem
- 219 kaçan kim ‘asker-i gam éde tuğyān
livā-yı nāleñi sen eyle penhān

- [8b]
- 220 ne dem kim olmasa bir rezme ser-dār
döner ol bezme kim olmaya dil-dār
- 221 eger olmasa şehriñ şehriyāri
döner ol ‘āşıkā ki olmaya yāri
- 222 ğalaṭ dēdüm bu şūret saña beñzer
veyāḥud kōrkaram kim baña beñzer
- 223 naşihat oldı gerçi saña kālüm
du‘ā kııl olmaya bu ḥasb-i ḥālüm
- 224 umaram kim kıla ḥaḳ yārī saña
mülākāt eyleye ol yāri saña
- 225 olasın ‘ālem-i vuşlatda şādān
cihānda gözlerüñ olmaya giryān
- 226 ola kim naql éde ḥālūñ raḳībe
‘ināyet eyleye ḥaḳ sen ğarībe
- 227 umaram ḥazret-i ḥaḳdan ki éy yār
ola yārüñ saña yār-ı vefā-dār
- 228 ne müşkildür kişiye étdügi pend
ola āḥir yine ol pendine bend
- 229 şığarlar gerçi yılanı tüyince
meşeldür kuyıyı kazar boyınca
- 230 bu vech ile kaçan pend étdüm aña
baḳardı ol daḥı diḳḳatle baña
- 231 ta‘accüb eyler idi gāh ol yār
görürdi ḥālümü ḥayretde her bār

- 232 dēdi ʿy yār-ı gārūm bu ʿ acāyib
ki gördüm sende aḥvāl-i gārāyib
- 233 saḡa ḥālūm ḥikāyet ʿtdüğüm dem
ben idüm söyleyenle işiden hem
- 234 temāṣā eyledüm ḥālūḡ her ānda
yumarsın gözünjī ʿ aḡluḡ yabānda
- 235 velī olduḡ senūḡle ḡaylī hem-dem
benüm gibi dem-ā-dem sen de pür-ḡam
- 236 benüm gibi eger var ise derdūḡ
hemān cümle beni mi söyledürdūḡ
- 237 nedür aḥvālūḡjī bir bir ʿ ayān ʿt
benüm gibi baḡa derdūḡ beyān ʿt
- 238 ḡamu aḥvālūmi ben saḡa açdum
göḡölden gevheri yābāna ṣaçdum
- [9a] 239 saḡa ben kendümi hem-dem bilürdüm
ḡamu esrāruḡa maḡrem bilürdüm
- 240 hemān oldur murādum ṣimdi senden
dirīḡ ʿtme ḡamu sırruḡjī benden
- 241 bu vech ile baḡa çok kıldı iḡdām
taḡarruʿ eyleyüp hem ʿtdi ibrām
- 242 o demde bādeyi ṣöyle içürmiṣ
ki kendümden beni āḡir geḡürmiṣ

²³⁴ İkinci mısradaki ilk kelime nüshada önce “yumardum” yazılmış daha sonra son hecenin üzerine “sın” ilave edilmiş. Anlama daha uygun olduğu için “yumarsın” şeklini tercih ettik. Kelimenin ilk hecesindeki “mim”in “güzel he”ye de benzediğini belirtelim.

- 243 gidicek kişinüñ ‘ aklı elinden
 kamu esrârını söyler dilinden
- 244 kamu aldurmayıgör ‘ aklı bir ân
 kişiye aşşı kılmaz şoñ peşimân
- 245 o dem kim meclis-i ‘ işretde ol yâr
 alup ‘ aqlumı étmiş çâr-nâ-çâr
- 246 su ’âl étmiş kamu aḥvâli baña
 demişem mâcerâ-yı mâhı aña
- 247 uyanup kışşadan çün oldum âgâh
 hemândan cân ü dilden eyledüm âh
- 248 gözüm açup o demde baḡdum aña
 ta‘ accüb eyleyüp ḡalmışdı ṭaña
- 249 dëdüm n’ëddüñ baña kim böyle oldum
 niçe siḥr oḡuduñ kim şöyle ḡaldum
- 250 beni bî-hüş ëdüp ‘ aqlum giderdüñ
 kamu esrârımı alup n’ëderdüñ
- 251 ḡaḡîḡat böyle mi olur ki ëy yâr
 ëdesin ‘ aqlum alup çâr-nâ-çâr
- 252 niçe âdemlik olur bu cihânda
 kişi esrârını bulmaz yabânda
- 253 çü gördi ol ḡarâret geldi baña
 bu vech ile iṭâle ëtdüm aña
- 254 o daḡı ḡaḡıyup dëdi ki ëy yâr
 ‘ aceb mi arada fâş olsa esrâr

---

²⁴³ esrârını] esrârı

[9b]

- 255 d d m esr rımı ben c mle saņa
n'ola ber-d ş d d nse sen de baņa
- 256 kişin n b tını efs ned r hep
sen n sır d d g n y b ned r hep
- 257 ben m z hirded r saņa d d g m
muķarrerd r ķamu hep s yled g m
- 258 cih nda baş aķuķ bir   aşıkam ben
bu yolda haķ bil r kim şadıkam ben
- 259 eger esr r-ı   ışık olsaydı sende
ben m gibi olurduņ d di sen de
- 260 anuņla bařladuķ c nkim cid le
get rd m ben daņı tab um maķ le
- 261 d d m esr rını   aşık aķar mı
serin bu yolda v rmekden kaķar mı
- 262 ben m r h n d r   ışıkum ki anı
dimem t  v rmeyince aņa c nı
- 263 sen n nefsan d r   ışıkun ki her g h
ķamu    lem olur h l n den  g h
- 264 kişide   ışık r h n  gerekd r
her olan kişi nefsan  gerekd r
- 265 gerekd r   ışık r h n  kişide
ne kimse bile anı ne işide
- 266 maķabbetden haķıķatse mur duņ
gerekmez aņıla   ışık ile aduņ

- 267 işitdi çünki benden bu cevâbı
hemân-dem başına ağdı şarâbı
- 268 kaçıyup ol bürüdet düşdi bezme
hemân-dem bezmümüz şan döndi rezme
- 269 anuñla haylî ceng oldı arada
ki telh oldı o demde bezm-i bâde
- 270 acıyup meclise ol dem şurâhî
dédi bu aradan anı sür aḥî
- [10a] 271 o dem çünkim götürdi ayağı ol
hemân ben daḥı tutdum ḥâneme yol
- 272 erişüp ol dem içre āba vardum
hemân künc-i ğam içre ḥāba vardum
- 273 ḥayālât olmadı hergiz cihānda
ki görmeyem döne döne ol ānda
- 274 yatup üç gün gècesi ol arada
müyesser olmadı êrmek murāda
- 275 uyanup ol dem içre eyledüm āh
dédüm her şeb kanı yārüm olan māh
- 276 ‘aceb düşüm midi yā rab benüm ol
veyā tavşum mıdı yā rab benüm ol
- 277 kanı her şeb benüm yār-ı nigārum
kanı ol hem-demüm hem ğam-güsārum

---

²⁷⁰ aḥî] ahî

- 278 kanı ol pertev-i nūr-ı ilāhī
 kanı ol burc-ı hūsniñ mihr ü māhı
- 279 ol idi bahtumuñ ayı benüm hem
 ol idi devletüm nūrı benüm hem
- 280 ol idi sīnede rūḥ-ı revānum
 ten-i fersūdede ol idi cānum
- 281 gèceden şubḥa dek hem-dem olurdı
 dil-i mecrūḥuma merhem olurdı
- 282 dédüm dermān édüñ derdüme yārān
 ki tāḳat ḳalmadı hīç şabra bir ān
- 283 baḡa te'şīr édüpdür ḥasret-i māh
 bu şı'ri oḳuyup hem eyledüm āh
- [mef^ʿ ūlü mefā^ʿ ilü mefā^ʿ ilü fe^ʿ ūlün]
- 284 her demde işüm āh ile zār eyledi fūrḳat
 güliden ayırup hem-dem-i ḥār eyledi fūrḳat
- 285 küllī ten[i] kül étđi ḳılup ḳāleb[i] fersūd
 āteş gibi bu cismüme kār eyledi fūrḳat
- [10b]
- 286 gülzār-ı firāḳ içre işüm zār olup éy düst
 derdüm bir iken şimdi hezār eyledi fūrḳat
- 287 bir yaḡa helāk étđi beni āteş-i ḥasret
 bir yaḡa yaḳup yerümi nār eyledi fūrḳat
- 288 sāz-ı ġama tār eyle reg-i cismüñi ' ūdī
 mū gibi tenüñ çünki nizār eyledi fūrḳat

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

- 289 tamām êtdüm bu şî' ri çünki ol ān
işiden kişi ƣaldı aña hayrān
- 290 yaƣardı āteş-i āhum cihānı
yıƣardı ra' d-ı efgān āsumānı
- 291 derün[um] derdile gözyaşı gūyā
aƣup bir dem içinde oldu deryā
- 292 işidüp ra' d-ı efgānumla nālem
aña ƣalmıŝ idi hayretde ādem
- 293 gören bārān-ı eŝkümi çeküp ğam
dedi tūfān-ı nūh oldu gibi hem
- 294 'aƣılsa gitmiş idi cümle benden
şanasın ƣıƣmıŝ idi cān bedenden
- 295 gezerdüm dāyimā rüsvāy ü bed-nām
dün ü gün eyler idüm āh ü efgān
- 296 kimisi dēr idi mecnūn ancaƣ
veyāhūd 'ıŝƣ ile mağbūn ancaƣ
- 297 ƣaçan kim ŝorsalar derdümi baña
cevābum āh ile zār idi aña
- 298 ta' accüb eyler idi görse a' vām
acırdı hālūme a' rāb ü a' cām
- 299 temāŝā eyledüm hālüm dīger-gūn
ƣara bahtum gibi olmiŝdı mağbūn

---

²⁸⁹ êtdüm] êtdi

[11a]

- 300 meger ol āfitāb-1 burc-1 izzet
o mäh-1 āsumān-1 evc-i rif' at
- 301 ğazanfer-heybet ü cem-şid-şüret
ferīdün-ħaşmet ü dārā-mehābet
- 302 şeh-i efrāsiyāb ü qahramān-fer
süleymān-şatvet ü şāh-1 sikender
- 303 vücūdı sāye-i perverdigārī
hümā-yı zıll-1 luṭf-1 kirdigārī
- 304 şeci' ü server ü sālār ħākān
peleng ü erd-şir ü şir-i yezdān
- 305 şecā' atle o şāh-1 mülk-i oşmān
ki ya' nī ħazret-i sulṭān selīm ħan
- 306 cihānuḡ ol durur şāh-1 kerīmi
ferīd-i ālem ü aql-1 selīmi
- 307 musahħardur aḡa hem ins ile cān
yed-i luṭfindadur mühr-i süleymān
- 308 cihānı ğarḡ édüpdür baḡr-i cūdı
ḡamu ālem anuḡ luṭfi şuhūdı
- 309 zamānuḡ adl ile nüşirevānı
odur meydān-1 adlüḡ qahramānı
- 310 atılsa tıḡ-1 qahrı nüh sipihre
erişe ol vehimden raşe mihre

---

³⁰² şatvet] şadvet

- 311 eger mağribde çalsa tîğ-ı bürrân
görinür cânib-i maşrıķ kara kan
- 312 kaçan kim ʿazm-i rezm étse o çālāk
elinden kanlar ağlar idi dađđāk
- 313 gören kapusı üzre ol livāyı
şanur kavş-ı kuzahdur āsumānī
- 314 serāyı reşk-i hūr-ı bāğ-ı rıdvān
olupdur servler şan anda ğilmān
- 315 zer ü zīverle zeyn olmuş kuşūrı
görürse bulmaya cennet kuşūrı
- 316 şanasın mağfil olmuş serv-i bustān
oğur her bülbül anda medđ-i sultān
- 317 olupdur cennetāsā gülsitānı
dili şādān éder şāz-ı revānı
- [11b] 318 olalı ol serāy-ı şāh bünyād
mişālin görmedi ʿālemde şeddād
- 319 meh-i nev resm-i naʿl-i esb-i gül-gün
rikābı reşk-i mihr-i çerđ-i gerdün
- 320 yéter gerd-i semendi nüh sipihre
ziyā vérür şuʿā-yı naʿli mihre
- 321 cevāhirle muraşşaʿ tađt-ı kāvūs
gelüpdür şanasın cevlāna řāvūs
- 322 érişür āsumāna her sütünü
özine hem-ser étmiş bī-sütünü

- 323 gevāhir anda şan seyyārelerdür
veyāḥud ābda āvārelerdür
- 324 görünür naqş-ı kudret her yerinde
kamu arz ü semā yerlü yerinde
- 325 kaçan kim meclis-i ḥāş étse ol şāh
felekde reşk éderler mihr ile māh
- 326 müzeyyen bezm-i şeh meh-pārelerle
nitekim āsumān seyyārelerle
- 327 ne dem kim devr éde bezmi piyāle
şarābı ta' n éder āb-ı zülāle
- 328 şurāḥinüñ o şeh bezminde her ān
döker ayagına şu niçe ğilmān
- 329 simātı keh-keşān olmuş idi şan
ki olmuş mihr ü māh aña iki nān
- 330 sa' ādet āsumānında o server
olupdur şevket ile mihr-i enver
- 331 veyāḥud māh-ı enverdür o sulṭān
nücümü hāle-i bezminde ḥübān
- 332 olupdur niçe rüstem zīr-desti
niçe şehler şarāb-ı ḳahrı mesti
- 333 şecā' at kişverinüñ tāc-dārı
' adālet gülşeninüñ şāḥsārı

---

³²⁶ şeh] şāh

³²⁹ simātı] şamāti

- 334 o ŧāhuŧ ben ŧadīmī bendesiydüm
hem anuŧ bendesinüŧ bendesiydüm
- [12a]
- 335 eşügi ŧıblegāhum olmiŧ idi
dem-ā-dem secdegāhum olmiŧ idi
- 336 o ŧāhuŧ meclis-i hāŧında dāyim
olurdum hıdmet-i sāz ile ŧāyim
- 337 èderdüm geh nevā vü gāh ‘uŧŧāk
gönülse ārzü eylerdi ı‘rāk
- 338 çalardum meclis-i ŧāhīde ‘ūdı
anuŧçün maħlaŧ oldı baŧa ‘ūdī
- 339 ŧaçan āheng olaydı ‘ūd ile çeng
tutardı tā hevādan zühre āheng
- 340 düşicek ‘aŧl ü dil āher hevāya
hevā oldı nevā ben mübtelāya
- 341 hevā-yı āhere düşdügümü ŧāh
bezimde hayretümden bildi nā-gāh
- 342 nāzar ŧılmaz olup efgendesine
himāyet ètmez oldı bendesine
- 343 niçe gün dūr oldum hıdmetinden
dün ü gün haste oldum hasretinden
- 344 olıcaŧ bendesi hızmanetde ŧāŧır
olur mı hīç aŧa sulŧān bāŧır

- 345 beni zār eylemişken fūrkat-i māh
 346 bir iken iki oldu müşkilüm hem
 347 zamāne olmadı çün baña yārī
 muḳarrer eyledüm terk-i diyārī

***

- 348 çün oldu vuşlatum hicrāna tebdīl
 hemān rāh-ı firāḳa baḡladum bēl
 349 müyesser olmuş iken şām-ı vuşlat
 muḳarrer oldu baña mıṣr-ı fūrkat
 350 hemān-dem kendüme dēdüm ki ey yār
 devā ḳıl kendüñe gel eyle efkār
 [12b] 351 gel ey dil āteş-i fūrkat zarar dur
 bu derde çāre şabr ü yā seferdür
 352 dükendiyse eger şabr ü ḳarāruñ
 ḳanı ḡayretle hem nāmūs ü ‘āruñ
 353 meger var idi bir yār-ı muvāfiḳ
 ḳulaḳdan ętmiş idi beni ‘āşıḳ
 354 geçüp cümle vaḫandan ‘uzlet ętdüm
 hem andan anuñ ile mışra gitdüm
 355 bi-ḫamdi’llāh ki ḳıldı bārī yārī
 temāşā eyledük hem ol diyārī

³⁴⁵ Beytin ilk mısraının başındaki kelime yazmada “benem/benüm” sayfa kenarında “beni” şeklinde yazılmıştır.

- 356 veli seyrān  derd m Şehri her g h
g n lden  ıkmaz idi  asret-i m h
- 357 g z mden Şu y rine  an a ardı
tem Ő  eden n  ağrın ya ardı
- 358 bu vech ile  ekerd m ni e  l m
acırdı   l me a  r b   a  c m
- 359 tazarru  eyley id m  a  a her g h
 derd m bir dem i re ni e bi   h
- 360 gezerd m    lem-i  ayretde bir g n
hem n g rd m cih na toğdı bir g n
- 361 geceler mihr olup a dum g z mi
hem n ol demde g rd m g nd z mi
- 362 tem Ő  eyled m bir Ő ret-1   b
miŐ l-i y suf-1 ma b b-1 ya    b
- 363 d d m d Ő m mid r bu y  il h 
vey   avŐum m dur bu y  il h 
- 364 mur dum ayını g kde s zerd m
anu  n v lih    ayr n gezerd m
- 365 d d m  y ine-i c num bu ancak
bu m rde cism me c num bu ancak
- 366 bu ancak s nede r  -1 rev num
y rine Şimdi geldi gibi c num

---

³⁶¹ mihr] mehv

- [13a]
- 367 nazar kıldum o dem diqqatle aña
görüp aḥvālümü qalmışdı taña
- 368 baqup āyīne-i nūr-ı cemāle
gelüpdür tūṭi-i ṭab‘ um maḳāle

***

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün]

- 369 bi-ḥamdi’llāh yine cānāna irdüm
göñül taḥtındaki sulṭāna irdüm
- 370 niçe yıl ḥaste-i hicrān idüm ben
‘ ilāc-ı ḥikmet-i luḳmāna irdüm
- 371 temāşā eyleyüp bāğ-ı cemāli
yañağı bir gül-i ḥandāna irdüm
- 372 bugün ben āsumān-ı ‘ ışık içinde
yüzi gün bir meh-i tābāna irdüm
- 373 göze göstermez oldum ‘ üdī mihri
ben ol āyīne-i devrāna irdüm

***

[mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün]

- 374 sipihrüh yūsufi çāh-ı ‘ ademden
ṭulū‘ ətđi o dem kim şubḥ-demden
- 375 teninde dāğ yakınmış şubuhgāh
o daḥı şanki olmuş ‘ āşıq-ı māh

- 376 erişdüm çünkü ben ol āfitāba
düşürdi gönlümi ol demde tāba
- 377 harāret vèrdi ʿ ışkı bir yañadan
şafālar vèrdi şevkı bir yañadan
- 378 arada ʿ ālem-i hayretde kaldum
cemālin seyr edüp efkāra taldum
- 379 dedüm kim yā ilāhī nic' edeydüm
buña hālüm niçe ben ʿ arz edeydüm
- 380 düşüp ayağına kıldum tazarruʿ
o māha eyledüm haylī tavażzuʿ
- 381 hemān dilden okudum ʿ arz-ı hāli
kelām āhir olunca bildi hāli
- 382 tebessüm eyleyüp dedi ki ey yār
nedür bu eyledüğün āh ile zār
- [13b]
- 383 neden geldün sen evvel bu diyāra
nedür yā sendeki bu zaḥm ü yara
- 384 kamu aḥvālünjü bir bir beyān et
baña esrāruñı cümle ʿ ayān et
- 385 gece mihmānumuz ol gel gidelüm
senünle ʿ iş ile ʿ işret edelüm
- 386 şorayın cümle-i aḥvāli saña
ḥikāyet eylesin hāli baña
- 387 ola kim hānemüzde şād olasın
ğam ile guşşadan āzād olasın

---

³⁸⁶ eylesin] eyleyeyin

- 388 niçe bir olasın derd ile giryān
ola kim édevüz derdüñe dermān
- 389 bulunur yara-ı hicrāna merhem
anuñ için çekersin dāyimā ğam
- 390 olursañ ger bizümle yār ü hem-dem
bulunur haste-diller derdine em
- 391 eger keyfiyyet-i mey ise kāmıñ
toludur meclis-i ‘ işretde cāmıñ
- 392 eger hayrān iseñ dil-ber lebine
bakılmaz hānede dil-ber lebine
- 393 dèdi ol meh baña çün bu kelāmı
hemān-dem cān ü dil buldı merāmı
- 394 dönüp ol māh ile pes yola girdük
hemān-dem āsitān-ı yāre êrdük
- 395 êrişdük çünkü ol bāğ-ı cināna
şafā vèrdi şafāsı mürde cāna
- 396 meger kim ehl-i şöhet hāzır imiş
şamu aḥvāle anlar nāzır imiş
- 397 görüp efgendesiyle yāri anlar
hemān-dem bildiler aḥbārı anlar
- 398 geçüp oturdı ol māh-ı şeb-ārā
şanasın mürde-diller oldu iḥyā
- 399 dökildi ālet-i bezm ol arada
döner pervāneveş ortada bāde

[14a]

- 400 şurāh̄inūᅇ el üstinde ayaᅇın
sürerdi sāᅇi-i meclis ayaᅇın
- 401 o bezm içre olanlar ᅇüb idi hep
mıᅇır ᅇhrindeki maᅇbüb idi hep
- 402 ᅇamusı bir yere olmiᅇ idi cem^ç
o māhum anlara olmiᅇ idi ᅇem^ç
- 403 o meclis dönmiᅇ idi ᅇanki deyre
ᅇanemler gelmiᅇ idi anda seyre
- 404 veyāᅇud hāledür ol bezm-i zībā
ki kendi olmiᅇ idi māh-ı ᅇarrā
- 405 simāᅇı keh-keᅇān olmiᅇ idi ᅇan
nücūma dönmiᅇ idi anda ᅇübān
- 406 ᅇadā-yı sāz-ı muᅇrib ol arada
ēderdi zūhreye ᅇa^ç nı hevāda
- 407 ᅇutardı āsumānı ᅇavt-ı ᅇoᅇ-ᅇon
iᅇilerdi ᅇadādan ᅇerᅇ-i gerdün
- 408 bezimde ᅇalınurdu nāy-ı āheng
ᅇidā-yı rūᅇ olurdu ^çūd ile ᅇeng
- 409 meh-i nev sāᅇarı olmaᅇ için hem
felekde reᅇk ēderdi bezme her dem
- 410 bileydi zūhre-i zehrā hevāda
olurdu muᅇrib-i bezm ol arada

---

⁴⁰⁷ ᅇoᅇ-ᅇon] ᅇoᅇ ᅇoᅇın // ᅇerᅇ-i] kerᅇ-i

- 411 çiçekler kalmamış idi cihānda
ki gelmiş olmayaydı biri anda
- 412 alınmışdı ruḥınun alına gül
şalınmışdı saçı bağında sünbül
- 413 benefşe hatt-ı ‘ anber-bārına hem
bezimde pāy-māl olmuşdı ol dem
- 414 görüp ḥāl-i ‘ izārıyla o māhı
yakınmış lāleler dāğ-ı siyāhı
- 415 geçüp hayretde kalmış idi her kes
nigebān olmuş idi anda nerges
- 416 tılandı nā-gehān sultān-ı ḥāver
hemān gün gibi toğdı māh-ı enver
- [14b]
- 417 uyandı şem‘ ler ḥübāna döndi
açılmış şol gül-i ḥandāna döndi
- 418 kāmunun nūrı bezme tılmış idi
şanasın leyletü’l-ḳadr olmuş idi
- 419 şeb-i tārike oldı zülfi hem-reng
şan oldı deyr-i meclis naḳş-ı erjeng
- 420 geçeden meclis-i ḥāşında ol yār
dem-i şubḥ erişince oldı bīdār
- 421 yumıldı çeşm-i encüm döndi şem‘ e
hemān ol māh döndi şem‘ -i cem‘ e
- 422 beni bu vech ile ol pür-zarāfet
édüpdür üç gece üç gün ziyāfet

423 çün oldı üç gün içre meclis āhir
hemāndan arada ʿ ışk oldı zāhir

***

424 kişiye haqq edicek luṭf ü ihsān
eder her müşkil işi aña āsān

425 olıcaḡ ṭālīʿ -i naḥsuṅ müsāʿ id
olur daʿ vā-yı ʿ ışka yār şāhid

426 o dem kim āhir oldı bezm-i dil-ber
ḥimāyet eyledi baña ol aḡter

427 dēdi ol yār-ı cānum bendesine
kemāl-i luṭf ile efgendesine

428 gel ol şimden gērü sen bizüm ile
dem-ā-dem ḥurrem ol sen biz ü meyle

429 saña ʿ arz eyledüm çün bāğ-ı rıdvān
olasın dāyimā aña niḡebān

430 letāfet bāğınuṅ ben ḡonçesiyem
dil-i bülbüllerüṅ eglencesiyem

431 ʿ izārumdur o bāğınuṅ gülleri hem
şaçumdur görinen sünbülleri hem

432 ḡadüm serv-i ser-efrāz oldı aña
çenāruṅ ermez oldı desti baña

[15a]

433 baña hem-ser olımaz serv-i bālā
ruḡ-ı renginüme lāle dimez lā

- 434 ھاٲ-ı miskĩnũme gũlŕende  y y r
benefŕe baŕ egerse  aŋ mı her b r
- 435 d di  y  aŕı -ı miskĩn o m hum
bedeld r n feye zũlf-i siy hum
- 436 ben m ism m hem olmıŕdur ramaz n
 der  id-i viŕ l m ni e  urb n
- 437 ni eler ŕ yim-i hicr n olupdur
ni eler vaŕluma  urb n olupdur
- 438 mıŕır sult nıyam ŕimdi cih nda
miŕ l m yok durur kevn   mek nda
- 439 ru um mir  atin ŋ   l-i siy hı
olupdur milk-i r muŋ p diŕ hı
- 440  abeŕ sult nıdur zũf m ki ŕimdi
 amu zab  eylemiŕdur hind   sindi
- 441 ru umdur burc-ı  usne mihr-i p r-n r
cem l-i p r-kem l m oldu meŕh r
- 442 ceb n md r ki sult n-ı ŕeb- r 
d diler t  ki a a m h-ı  arr 
- 443 benem ŕehler ŕehi ŕimdi mu arrer
ki oldu bunca ŕeh ba a musa  ar
- 444 meh-i nev-resm  aŕumdur felekde
miŕ l m yok durur hergiz melekde
- 445 dem- -dem reŕk  der  usn me  avr 
cin ndan baŕ eger  add me   b 

446 leb-i la' lüm durur hem āb-ı kevser
zebānumdur benüm kıand-ı mükerrer

447 dehānum hoşka-ı dürr [ü] gevāhir
olupdur gözlerüm sihr ile sāhir

448 cihānda leylī-i zülfümle ey yār
niçe mecnūn gibi 'āşıklarum var

449 leb-i şirīnüm için niçe ferhād
ederler hasret ile āh ü feryād

[15b]

450 cihānuñ hem benem 'azrā-'izārı
niçe vāmıklar eyler āh ü zārī

451 dedi ey 'āşıq-ı rüsvāy-ı nā-şād
benem hürşid çün sensin ferah-şād

452 benem hem yūsuf-ı mısr-ı melāhat
züleyhā gibi ol sen de melāmet

453 eger olmak dilersen sen de 'āşıq
gerekdür olasin bu yolda şādık

454 eger bu vech ile 'āşıq olursan
bu yolda şıdık ile şādık olursan

455 erersin mīve-i eşcār-ı vaşla
yetersin şāhsār-ı bāğ-ı aşla

***

456 kişinün müşkili oldur ki dil-dār
ède ol 'āşıq-ı bī-çāreden 'ār

- 457 cemāli seyrine Һasret olasın
esir-i vādī-i Һayret olasın
- 458 bi-Һamdi'llāh erişdüм ben murāda
ki oldum dāyimā zevķ ü şafāda
- 459 anuñla başladuķ çün ķil ü ķāle
getürdüм tūṭī-i ṭab' um maķāle
- 460 tamām etti sözini çünki ol māh
hemān cān ü gönülden eyledüm āh
- 461 dedüm rüz-ı ezelden 'āşıkam ben
bu yolda Һaķ bilür kim şadıķam ben
- 462 niçe yıllar durur seyrümde nā-gāh
göriürdi baña sen şekli bir māh
- 463 Һayālünmiş meger ol māh-ı ğarrā
görindi bāṭinum zāhirde gūyā
- 464 meger māh-ı ramazān imiş ismün
anuñçün görinürmiş baña resmün
- 465 ramazān ayı imiş gördüğüm hem
dem-ā-dem şāyim-i hecr olduğum hem
- [16a]
- 466 vişālün 'idine ķurbān olayum
yoluñda Һāk ile yeksān olayum
- 467 gönül olsun züleyhāveş melāmet
ki sensin yūsuf-ı mışr-ı melāḫat
- 468 olayın leyle-i zülfünle mecnün
ki oldum fitne-i Һālünle meftün

- 469 leb-i şîrîniñe ferhâd olayın
dem-â-dem ‘ aşık-ı nâ-şâd olayın
- 470 gönül ‘ azrâ-‘ izâruñ bendesidür
dil-i vâmık anuñ efgendesidür
- 471 niçe olmayayın ben dâyimâ şâd
ki sen ħurşide ben oldum feraĥ-şâd
- 472 cihânda sen şehüñ efgendesiyem
êşigün bendesinün bendesiyem
- 473 sen âhû-çeşme kim çeşmüm erişdi
hemân gönlüm ġazâli daġa düşdi
- 474 dem-â-dem kâkülün fikri nigârâ
dili şad-pâre kıldı şâneāsâ
- 475 ħayâl-i mü-miyânun fikri her dem
hilâle döndürüpdür cismümi hem
- 476 olaldan âşinâ ey mâĥ saġa
ħayâlünüdür müdâm eglence baġa
- 477 bi-ĥamdi’llâĥ ki kıldı bârî yârî
temâşâ eyledüm sen tâc-dârî
- 478 umaram ĥazret-i ĥaġdan ki dâyim
olasın ‘ ahdüñe ey mâĥ ħâyim
- 479 bu vech ile bir êtdük çün kelâmı
tamâm êtdük ħamu ‘ ahd ü emânı
- 480 anuñla hem-dem olduġ niçe eyyâm
mübeddel oldu zevġe derd ü âlâm

- 481 beni ğurbetde dāyim egler idi
baña reşk eyleyenler bēgler idi
- 482 giderdük geh süvār ü geh piyāde
gehī qahve içerdük gāh bāde
- [16b] 483 görüp hayrān olurdu geh lebini
yemişdüm şanasın dil-ber lebini
- 484 gehī mest eyler idi la^ç l-i nābı
ele almaz idüm cām-ı şarābı
- 485 cemāli şem^ç inüğ pervānesiydüm
şaçı zencirinüğ dīvānesiydüm
- 486 günüm ^çid olmuş idi geçemüz qadr
nihāyet bulmuş idi kıymet ü qadr
- ***
- 487 kaçan kim ^çāşıka rām olsa cānān
bahāneyle éder ol aña ihsān
- 488 eger kim ser-keş olsa dāyimā yār
éder ol ^çāşık-ı bī-çāreden ^çār
- 489 dēdi bir gün baña ol şūĥ-ı fettān
édelüm gel senünle şehri seyrān
- 490 girelüm hem bugün hāmmāma éy yār
vücüdüm mülkini seyr eyle hemvār
- 491 perişān édeyin kāküllerümi
temāşā édesin sünbüllerümi

---

⁴⁸² süvār] sivār

- 492 arayın turre-i tarrarımı ben
 ohasını zulf-i anber-barımı sen
- 493 hicabi ref edeyin aradan ben
 göresin on sekiz biş alemi sen
- 494 dilerseñ mazhar-ı didar olasin
 garık-ı pertev-i envâr olasin
- 495 temâşâ edesin bir cism-i pür-nür
 ola bir vech ile nûrun alâ-nür
- 496 şafâ vere şafâsı kalbüñe hem
 bu vech ile olasin şâd ü hurrem
- 497 sağa arz edeyin bâğ-ı cinanı
 anuñla şâd kıl rûh-ı revânı
- 498 dédi bu vech ile çün ol dil-ârâm
 dağı kalmadı hergiz şabr ü ârâm
- [17a]
- 499 revân oldı o dem rûh-ı revânum
 kafâ-dâr oldı aña cism ü cânım
- 500 erişdi çünki hammâma o dil-dâr
 anuñla var idi biş aşık-ı zâr
- 501 erişdük çün anuñla ol maķâma
 hemândan cân ü dil êrdi merâma
- 502 şoyınup işve vü nâz ile ol yâr
 êderdi derd ile aşıklarî zâr
- 503 temâşâ eyledüm ol yâr-ı cânı
 der-âğüş eyledi bir fûta anı

- 504 kuşandı fūtasını çün o server
şanasın ebre girdi mäh-ı enver
- 505 şalındı nāz ile ol serv-ķāmet
şanasın kopdı ol demde kıyāmet
- 506 tölündü gün gibi ħammāma ol mäh
ēderdi ‘ aşık-ı bī-çāreler āh
- 507 pür oldı nāfe-i çin ile ħammām
özini oda yaqdı ‘ anber-i ħām
- 508 şoyınup girdi çünkim ol gül-endām
şan oldı maĥzenü’l-envār ħammām
- 509 kafāsı germ olup ta‘ n etdi mihre
o mähı şayd ēdüp döndi sipihre
- 510 anuĥ her ħalveti döndi cināna
şafā vèrdi şafāsı mürde cāna
- 511 gözin açdı görince anı ħammām
bir iken gözlerin dört eyledi cām
- 512 kaçan ğarķ-ı ‘ araķ oldı o dil-ber
ser-ā-ser oldı ħammām dürr ü gevher
- 513 meger çāvuşlaruĥ birisi anda
bile bulunmuş idi cāme-kānda
- 514 ħarāret almış idi ol za‘ ifi
be-ġāyet teşne etmiş ol naĥifi
- 515 elinde var idi bıttıĥ-i seyfi
dilerdi kesmege destinde seyfi

[17b]

- 516 meger kesdüm şanup baṭṭiḥi ol yār
elini kesmiş ol bī-çāre nā-çār
- 517 revān oldı anuḡ ol demde ḡanı
boyadı ḡanlara āb-ı revānı
- 518 ḡayātından o dem destini kesdi
ecel bādı anuḡ üstinden esdi
- 519 görüp bu ḡaleti ol çeşm-i ḡün-rīz
buyurdi ḡanını tutuḡ dedı tīz
- 520 ḡicābından ʿaraḡ-rīz oldı ol cān
müzeyyen étđi kānı dürr ü mercān
- 521 meşeldür ḡışşa-ı yūsufda éy yār
elini niçe zen kesmişdi nā-çār
- 522 bu daḡı ḡışşa-ı yūsuf mişāli
görüp kesdi elin yūsuf-cemāli
- 523 niçe yūsuf dimeyin aḡa éy yār
éder mi gördüğünü ḡişi inkār
- 524 muḡaḡḡaḡdur temāşā étđüm anı
muḡarrerdür anuḡ yoḡdur yalanı
- 525 çıḡup ḡammāmdan ol pür-zarāfet
tamām kesb étmiş idi ten leṭāfet
- 526 ten-i billūrı şāf idi necefden
dür-i şehvār çıḡdı şan şadefden
- 527 ḡaçan kim taşra çıḡdı nāz ile cān
anuḡla bile çıḡdı niçe biḡ cān

- 528 görince kesdi destin gerçi ol yār
ben aña naqd-i cānum kıldum iṣār
- 529 olaydı cāndan ayru cāna lāyık
dirīğ eyler mi andan hiç ‘āşık
- 530 veli tartıldı yūsuf miske ol ān
‘aceb mi tartılursa cāna ol cān
- 531 olaydı bende ger cāndan ‘azīze
dönerdüm yūsufa vèrüp ‘azīze

***

[18a]

- 532 cihāndan eyle ey dil gel şikāyet
vişālün fūrkatın eyle hikāyet
- 533 kimini mısr-ı vuşlatda èder şād
kimin şām-ı firāka şaldı nā-şād
- 534 şalar geh gülşen-i bāğ-ı cināna
gehī nār-ı firāka yana yana
- 535 gehī mazhar èder nūr-ı cemāle
yağar geh pertev-i nūr-ı celāle
- 536 nigāruñ vuşlatı gerçi ki demdür
velikin fūrkate irse nedemdür
- 537 o dem kim eyler idük ‘İş ü ‘işret
èrişdi nā-gehān şehre beşāret
- 538 meger ol husrev-i şāhib-ķırānuñ
ki ya‘ nī hāzret-i şāh-ı cihānuñ

- 539 meger kim bāyezīd olmuş ‘ adūsı
buyurmuş bendeler gelsün kāmı
- 540 şalınmışdı cihāna emr-i şāhī
ki cümle cem‘ ola cenge sipāhī
- 541 erişdi bu haber çün ol diyāra
dédüm emr-i şehi ben dağı yāre
- 542 ki eyyām-ı firākuñ erdi ey māh
buyurmuş bendeler gelsün dēyü şāh
- 543 itā‘ at kılmasa ol şāha bende
hemān-dem kayd ederler anı bende
- 544 gerekdür emrine şāhuñ itā‘ at
gidem ağlayu ağlayu melāmet
- 545 gerekdür terk edem sen māhumı ben
varup bir dem görem ol şāhumı ben
- 546 umaram eyleye haq yārī baña
mülākāt ede cānum yine saña
- 547 şabırdur çāresi aña ne çāre
urıldı yaram üzre çünki yara
- [18b] 548 vişālün āhiri fūrkat görünür
firākuñ āhiri vuşlat görünür
- 549 baña çün lāzım oldı şimdi fūrkat
umaram kim müyesser ola vuşlat
- 550 cihānuñ gerçi kim sürdük şafāsın
çekelüm niçe dem cevr ü cefāsın

- 551 baña yārüm olursa ger vefā-dār
èdersem ğam degüldür āh ile zār
- 552 beni mektūbuñ ile èdesin yād
dil-i ğamgīnümü anuñla kııl şād
- 553 kebüter gibi nāmeñ ède perrān
anuñla umaram bile uça cān
- 554 bu vech ile èderseñ cānumı şād
ırağ olmaz meşeldür baña bağdād
- 555 seni vaşf èdeyin ol şāha èy māh
ola kim meyl ède sen māha ol şāh
- 556 umaram ħazret-i ħağdan ʿ ināyet
olasın ol şehe èy meh mülākāt
- 557 ħudādan umaram kim görem anı
ède bir māh ile mihr iktirānī
- ***
- 558 çün ètdüm aña iğdāmı mükerrer
meşeldür söyledür tūñiyi şekker
- 559 dedüm çün derd ile aĥvāli aña
hemān-dem acıyup raĥm ètdi baña
- 560 kıyās èt ağlayınca yāri saña
ölümden ğayrı var mı çāre aña
- 561 o dem ol āfitāb-ı burc-ı ʿ izzet
dedi ol māh-ı tāb-ı evc-i rifʿ at

---

⁵⁶⁰ çāre aña] aña çāre

- 562 ھاıat böyle mi olur ki ey yār
nedür bu eyledüğüñ fāsıd efkār
- 563 amu bī-hūdeden bu çekdüğüñ ğam
iki arbiz şığar mı oltuğa hem
- [19a] 564 hevā-yı āḫere düşme  abesdür
benüm zülfüm hevāsı sağa besdür
- 565 egerçi bu cihāna var ise şāh
benem şimdi melāḫat burcına māh
- 566 iā at eyler iseñ emrine hem
dem-ā-dem urtulursın çekmeden ğam
- 567 ılayın  izzet ile sağa iḫsān
olasın lufum ile tā ki şādān
- 568 amu  āşıqlarum içre seni hem
ēdeyin meclis-i şādīde ḫurrem
- 569 sağa reşk eyleye erbāb-ı  uşşā
amu buğz eyleye eşḫāb-ı  uşşā
- 570 iā at eyleye sulṫāna bir ul
olur ol cümleden yanında mabūl
- 571 dilerseñ cümleden olmak mükerrem
ola hem yār-ı cānuḫ sağa maḫrem
- 572 ēdersen emrūme şimdi iā at
ēdeyin niçe niçe sağa  izzet

***

- 573 kişiye müşkil oldur ki nigāri
tażarru‘ eyleyüp hem éde zārī
- 574 sen aña eyler iken āh ü efgān
vére ol ‘āŝıķ-ı bī-çāreye cān
- 575 ölümünden ğayrı var mı aña dermān
senüñçün yār-ı cānuñ ola giryān
- 576 ola anuñ saña luţf étdügi ķahr
ola nüş étdüğüñ ŝerbetleri zehr
- 577 anuñ ‘arz-ı viŝāli fūrķat ola
firāķınuñ me’āli vuşlat ola
- 578 naŝīb olur kimine luţf ü ni‘ met
kimine ni‘ met olur derd ü miķnet
- 579 o dem kim étdi baña yār iķdām
taķammül étdüm oldı āķir ibrām
- [19b] 580 dedüm ey āfitāb-ı ‘ālem-ārā
ki sensin burc-ı ķūsne māh-ı ğarrā
- 581 diler mi çıķmağa kişi cināndan
ya bir ān münfek ola cism ü cāndan
- 582 veli kim sen mehüñ efgendesiyem
o ŝāhuñ ben ķadīmī bendesiyem
- 583 baña emr édicek ol tāc-dārum
degül kendü elümde iķtiyārum

- 584 bedel oldı vişālūñ çün firāka
gideyin kendüzümi yağa yağa
- 585 dem-ā-dem derd ile nālān olayın
yoluñda ħāk ile yeksān olayın
- 586 aqıdup eşk-i çeşmüm nıl gibi
cihānı ħarķ ēdeyin seyl gibi
- 587 yaqayın nār-ı āhumla cihānı
boyasın dūd-ı āhum āsumānı
- 588 çıqup āhum şerārı nüh sipihre
ħarāret vēre tābı tā ki mihre
- 589 umaram senden ēy māhum ‘ināyet
vēresin bendeñe ħüsn-i icāzet
- 590 varayın yüz sürüp ol āsitāna
ēdeyin ‘arż ħālüm yana yana
- 591 umaram ħazret-ı ħağdan ki ol şāh
ola bu derd ile ħālümnden āğāh
- 592 ēde ben bendesine ol ħimāyet
vēre ħüsn-i rızāsıyla icāzet
- 593 umaram kim müyesser ola baña
mülākāt ola cānum yine saña

***

- 594 qarıncanuñ qanadıdur zevāli
inine üre itüñ n’ola ħāli

- 595 baħirden kaçre gitse eksik olmaz
aķarsa nehri dehrün baħre ıolmaz
- [20a] 596 ğam ile ğuşsa idi baņa hem-rāh
nedīmüm olmış idi zār ile āh
- 597 giderdi ilerü ten cān ğerüye
şanurdum kim gelür cān ilerüye
- 598 baķardı şehr-i mışra çeşm pür-ğam
oķurdum derd ile bu şı^ç rümi hem

***

[mefā^ç ilün mefā^ç ilün mefā^ç ilün mefā^ç ilün]

- 599 zuħal vaķtı erişdi çün ķamer devri tamām oldu
ıulundu ğün gibi mihr-i vişālüm aķşam oldu
- 600 gezerken cennet-i vuşlatda nār-ı fūrķate düşdüm
meded şimdi baņa cümle cihān ğülzārı dām oldu
- 601 ğam-ı hecr ile dāyim sāyeveş ben pāy-māl oldum
melāħat āsumānında o meh şimdi be-nām oldu
- 602 işüm sīb-i zenaħdānı ğamıyla dāyim eyvāda
cihānda mīve-i eşcār-ı vuşlat baņa ħām oldu
- 603 ben ol sultān-ı taħt-ı mışr-ı vuşlatken bugün ^ç üdī
gedā-yı kişver-i fūrķat cihānda baņa nām oldu

***

[mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]

- 604 bu ūi' ri vird edindüm niçe eyyām
giderdüm yollara rüsvāy ü bed-nām
- 605 uçurdum āūiyāndan murġ-ı cānı
görinür kaldı ancak āūiyānı
- 606 taḫarken başuma perr-i hümāyı
yere indürmiū iken gökden ayı
- 607 viūāli bāġını seyrān ederken
dil-i ġamġinümi ūādān ederken
- 608 yetiūdi mīve-i eūcār-ı hicrān
döküldi berg-i eūk-i çeūm-i giryān
- 609 nesīmāsā ġüzer kıldum hevādan
ġöñül geḫdi ḫamu zevḫ ü ūafādan
- 610 murādum yūsufını gurg-ı ḫayret
o dem kim ḫapdı oldum aḫa ḫasret
- [20b]
- 611 dil-i ya' ḫūb ise bir yaḫa giryān
ġöñülse arada bir yaḫa ḫayrān
- 612 o māhumḫün çekerdüm dāyimā ġam
'aceb kim oldı dēyü aḫa hem-dem
- 613 giderdüm hem ḫarīḫ-ı iftirāḫa
özümü nār-ı hecre yaḫa yaḫa

---

⁶¹⁰ gurg-ı] ġürg-ı

- 614 gidüp şehir-i mışırđan şāma vardum
şanasın rūzdan aḥşama vardum
- 615 kararum kalmadı çün ol arada
hemān tabanımı kodum karada
- 616 çıkup çün şāmdan ben yola girdüm
hemān bir gün ḥaleb şehrine êrdüm
- 617 veli kim anda oldum niçe eyyām
çekerdüm ḥasret-i māh ile ālām
- 618 yine şehir-i ḥalebden zār ü nālān
giderdüm derd ile yollara giryān
- 619 meger bir gün müyesser êtdi ol şāh
êrişdüm şehir-i mağnisaya nā-gāh
- 620 temāşā eyledüm çün ol diyārı
müzeyyen êtmiş idi anı bārī
- 621 şanasın cennet-i ma' mūra dönmiş
anuş her gonçesi bir ḥūra dönmiş
- 622 aḥardı sū-be-sū āb-ı revānı
açılmışdı ser-ā-pā ergāvānı
- 623 gül-i ra' nā gibi her dil-beri ḥūb
niçe gül belki andan daḥı maḥbūb
- 624 anuş her bāğı olmuş bāğ-ı rıdvān
içinde seyr êderler ḥūr ü ğilmān
- 625 şalinsa nāz ile her serv-i bālā
cināndan baş egerdi aḥa ṭūbā

---

⁶²¹ ḥūra] mūra

- 626 müzeyyen olmuş idi cünd-i ezhār
çetirler kırmış idi hayl-i eşcār
- 627 geçüp taht-ı zümürüd-fāmına gül
oқurdı huṭbesin serv üzre bülbül
- [21 a] 628 vezīri lāle vü sünbül nedīmi
benefşe ḥod anuḡ yār-ı kādīmi
- 629 du‘ ā eyler el açup aḡa zanbaқ
du‘ ācı olmağı hem aḡa elyaқ
- 630 temāşā eyledüm zülf-i nigārı
kamu ezhāruḡ olmuş yādīgārı
- 631 bezenmiş lālelerle şaḡn ü şaḡrā
ṭonanmışdı şekāyıqlar ser-ā-pā
- 632 geyüp tāc-ı serini yāsemenler
dökilmiş pāyına sīmīn semenler
- 633 baḡūr-ı meryemüḡ būyı ser-ā-ser
bu deyr-i ‘ālemi kılmış mu‘ aṭṭar
- 634 temāşā eyledüm bir merğzārı
hezārān bülbül eyler anda zārī
- 635 serāy-ı ḡusrev [ü] dārā idi ol
o şāh-ı ‘āleme me’vā idi ol
- 636 kışūr-ı bī-kışūrı cennetāsā
aḡa reşk eyler idi görse ḡavrā

---

⁶³¹ bezenmiş] bezenmiş

- 637 kamu naqş-ı zemîn ü āsumānı
o havz-ı dil-güşā derc étmiş anı
- 638 görünür cümle naqş-ı kaşr pür-reng
şanasın bahş éder mānîle erjeng
- 639 çıkup her tāk-ı a^ç lāsı semāya
semāda ta^ç n éder her cāmı aya
- 640 o bāğ-ı pür-leţāfet anda gūyā
olupdur hūr ile ğilmāna me^ʿvā
- 641 anuñ her gonçesi bir hūba dönmiş
ser-ā-ser servler maħbūba dönmiş
- 642 tutar zerrin-kađeħler elde şehlā
niçe şehlā dimezdi görse şeh lā
- 643 temāşā eyledi āb-ı revānı
^çaķıllar çāk olurdu görse anı
- 644 behiştāsā o şehr-i pür-leţāfet
kamu ħalkı olupdur pür-zarāfet
- [21b] 645 hem anuñ cāmı^ç -i sulţānı cāmı^ç
şanāyi^ç le pür étmiş anı şāni^ç
- 646 olupdur ħubbesi şan burc-ı keyvān
tulū^ç eylerdi andan şems-i tābān
- 647 anuñ her cāmı dönmiş gökde aya
nitekim ħubbesi tāk-ı semāya
- 648 erişüp her menāre āsumāna
çıkan muħtāc olurdu rismāna

649 mü 'ezzinler ne dem k'etse hoş-elhān
ğidā-yı rūḥ olurdu kuvvet-i cān

650 gönül kim eyler idi āh ü efgān
işidüp ol şadāyı oldı şādān

651 temāşā eyledüm çün ol diyārı
hemān kaldı görem ol tēc-dārı

***

652 yine cūş eyledi deryā-yı himmet
cihānda gevher-i luṭfa ne minnet

653 erişdi mīve-i eşcār-ı iḥsān
açıldı gönçe-i elṭāf-ı sultān

654 kaçan bir bendeye raḥm etse raḥmān
eder her müşkil işi aḥa āsān

655 çekerse keh-rübā-yı himmet-i şāh
vücūduḡ gelmeye kılca niçe kāh

656 n'ola gelse kişi gitdügi yere
meşeldür şu aḡar aḡduḡı yere

657 meger kim şāh işidüp bendesini
mışırdan geldügin efgendesini

658 buyurmuş bendesine gelsün ol şāh
olayın derd ile ḡālinden āḡāh

659 niçe yıl baḡa ḡasret olmuş idi
esīr-i mışr-ı fürḡat olmuş idi

- 660 baña ʿ arz eylesün hep ser-güzeştin
hikāyet eylesün hem geşt-i deştin
- [22a]
- 661 benem anuñ yine derdine dermān
èdeyin gelsün aña niçe ihsān
- 662 o dem göñlüm dağı olmışdı hayrān
dün ü gün hasret-i māh ile giryān
- 663 hemān zāhir olup luṭf-ı ilāhī
yetişdi hıızrveş derbān sipāhı
- 664 dèdi fetḥ oldı gel bāb-ı ʿ ināyet
ki ètdi saña ol şāhuñ ḥimāyet
- 665 buyurdı saña gelsün dèyü ol şāh
olayın derd ile ḥālinden āgāh
- 666 gerekdür varasın ol āsitāna
dèyesin ḥālünji şāh-ı cihāna
- 667 olasın meclis-i şāhīde şādān
alasıñ şāhdan hem niçe ihsān
- 668 saña maḥlaş olupdur çünki ʿ üdī
gerekdür alasıñ destünje ʿ üdī
- 669 nevālar eyle gāhī gāh ʿ uşşāk
gehī göster şıfāhān ü geh ı ʿ rāk
- 670 gehī āgāz èdesin germ-ḥoşnūd
ola şāyed ki andan şāh ḥoşnūd

---

⁶⁷⁰ ḥoşnūd] ḥoşnuṭ // ḥoşnūd] ḥoşnuṭ

- 671 muhayyerle qarār étme nevāda
 atı māhir durur eh her hevāda
- 672 degör hıdmetinde āmetüñ eng
 anı ānūn-ı āha eyle āheng
- 673 bu sāza rite-i cismüñ ıl evtār
 dōgegör sīnei def gibi her bār
- 674 gerekdür olasıñ hızm̄metde dāyim
 bu vech ile olasıñ aa āyim
- 675 edesin derd ile āha tazarru
 ılasıñ izzet ile hem tavazzu
- 676 eger bu vech ile hızm̄met edersen
 seg-i dergāhına izzet edersen
- 677 olursın dāyimā isāna mahar
 o āhuñ ola lufi günden aher

[22b]

***

- 678 kii mutāc olıca arz-ı hāle
 gerekdür ıına celle celāle
- 679 dilersen olmaa mahar cemāle
 gerekdür urama evvel celāle
- 680 meger ol gevher-i bar-i ma ānī
 zamāna fal ile selmān-ı ānī
- 681 odur hem zūbde-i erbāb-ı irfān
 ferīd-i ālem ü mīr-i sūan-dān

---

⁶⁷¹ muhayyerle] muhayyerle

⁶⁷³ sīnei] sīnee

- 682 zamānuḡ ʿilm ile şāhib-kemāli
cihānuḡ faẓl ile faẓl ü kemāli
- 683 zārīf ü nükte-dān ü pür-nezāket
laṭīf ü şāʿir ü hem pür-zarāfet
- 684 o şāhuḡ ṭūṭī-i şīrīn-maḡāli
ki yaʿnī ḡazret-i mīr-i celāli
- 685 be-ḡāyet ʿāḡil ü dānā durur ol
ʿulūm-ı naẓm ile deryā durur ol
- 686 olaydı mesnedüm devr-i zamānda
dem-ā-dem meclis-i şāh-ı cihānda
- 687 işidüp emrini şāh-ı cihānuḡ
ḡulına luṭfın ol kān-ı saḡānuḡ
- 688 suʿāl étđi çü emr-i şāhı baḡa
dédüm ben şermsār olduḡum aḡa
- 689 düşüp ayaḡına étđüm tazarruʿ
aḡa ibrām édüp ḡıldum tavaẓẓuʿ
- 690 déđüm éy hem-dem-i sulṭān-ı ʿālem
meded luṭf eyleyüp ḡuş eyle nālem
- 691 buyurmuş bendesine gelsün ol şāh
k'ola bu derd ile ḡālümnden āḡāh
- 692 ne vech ile varam ol āsitāna
ne yüzle baḡayın şāh-ı cihāna
- 693 cevābum yoḡ durur herḡiz o şāha
niçe ʿarz édeyin ol bāḡāha

[23a]

- 694 arada ʿālem-i hayretde kaldum
be-gāyet hūzn ile efkāra taldum
- 695 baḡa ihsān ʿdūp gel bir devā kıł
o şāha bendesinden yan ü yaķıl
- 696 hikāyet eyle bir bir āh ü zārum
mışır şehrindeki geşt ü güzārum
- 697 dēyesin kim esir olmış o māha
anı ʿarz ʿtmek ister pādīşāha
- 698 umaram ḡazret-i şehden ʿināyet
ʿede ben kılına luḡ ü ḡimāyet
- 699 su ʿāl ʿede kamu aḡvāli baḡa
dēyem ol mācerā-yı māhı aḡa
- 700 umaram māyil ʿdem aḡa şāhı
mülākāt eyleyem tā mihre māhı
- 701 gele bezm-i şehe ol māh-ı tābān
ola encüm mişāli ḡayrı ḡübān
- 702 bezimde şem ʿ gibi yana ol māh
müşerref ola anuḡ şevķına şāh
- 703 gehī nūş eyleye cām-ı lebinden
gehī ayva şuna ol ḡabḡabından
- 704 şehā al mā dēye geh būsesini
gehī ol lebleri senbūsesini

⁷⁰⁴ Nūshada “أل” şeklinde yazılan kelimeyi anlam gereḡi daha uygun olduḡunu düşünerek “al mā” okumayı tercih ettikse de bunu “alma” şeklinde çevirmek de mümkündür.

- 705 gehî ‘ arz eyleye sükker dehânın
mükerrer ya‘ nî ol şîrîn zebânın
- 706 geh istişmâm êde sünbüllerini
cemâli bâğınuñ geh güllerini
- 707 gehî der-dest êde zülf-i nigârı
gehî seyrân êde ol lâlezârı
- 708 êdeler birbirine ‘ işve vü nâz
o şeh maħmûd ola vü mâh ayaz
- 709 olalar dâyimâ zevk ü şafâda
êrişem ben daħı ol dem murâda
- 710 murâdum ol durur şimdi ki senden
murâdum ‘ arz êdesin şâha benden

[23b]

***

- 711 dâdi ol ‘ âkil ü dâna ki êy yâr
nedür bu êtdügünñ bî-hûde efkâr
- 712 gerek bu söz ki ol şâh-ı cihâna
şoñında olmaya anuñ bahâne
- 713 tenünñde cânuñı vèrmek dilersin
anuñla kâmuña èrmek dilersin
- 714 görüp ger cânuñı alursa sulţân
meşeldür aşşı kılmaz şoñ peşimân
- 715 cihân içre olur mı cism bî-cân
vèrür mi hiç cânın ğayrıya cân

---

⁷¹¹ bî-hûde] bî-ħûde

- 716 n'èder cānsız kişi cān ü cihānı
n'èder rūḥ-ı revānsız kiři anı
- 717 müşerrefdür anuḡla cism-i insān
cihānda cān iledür cān ü cānān
- 718 n'èder bu kâleb-i bî-cānı kişi
anuḡla kāmīl olur ādem işi
- 719 ten-i bî-cān ile faḡr étme zīnhār
anuḡla bulunur cān āḡir-i kār

***

- 720 dèdi bu vech ile çün hem-dem-i řāh
bu ma' nīden göḡül de oldı āḡāh
- 721 dèdüm éy 'āqīl ü dānā vü cānum
ki sensin hem-dem-i řāh-ı cihānum
- 722 èdicek bendesi geşt ü güzārī
gerekdür řāha anuḡ ber-güzārı
- 723 olur mı cāndan ayru řāha lāyıḡ
dirīḡ eyler mi cāndan cānı 'āşıḡ
- 724 bu ḡayrı mışra varan kişi étmez
bahāda māl-ı ḡārūn olsa yétmez
- 725 èriřdüm çünki dürr-i řāhvāra
gerekdür 'arz èdem ol tāc-dāra

[24a]

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

- 726 zevk ile pür édeli meclis-i sulţānı şarāb
oldı cānāne gibi şem' -i şebistānı şarāb
- 727 mürde ihyā édici bir dem-i ' isī durur ol
rūḥ-ı şānī dēdiler evvel aḡa şānī şarāb
- 728 ḡanda varursa ḡudūmıyla müşerref eyler
ḡuşe-i cennet éder bāḡ [ü] ḡülistānı şarāb
- 729 şöyle pür-şevḡ ü şafā-baḡş [ü] ziyā-güsterdür
mehv éder berḡ ura ger mihr-i dirāḡşān[1] şarāb
- 730 siḡr ile fetḡ-i meţālib gibi efsūn eyler
fetḡ éder āl ile genc-i ruḡ-ı cānānı şarāb
- 731 ḡam ile ḡuşşadan āzād édüben her kişiyi
pür-şafā-ḡāḡır éder ḡāl-i perīşān[1] şarāb
- 732 kuḡl-i erbāb-ı başardur dēseler n'ola aḡa
pāy-māl eyleyeli kuḡl-ı şıfāḡānı şarāb
- 733 müstedām olsun o kim meclis-i ' işretde müdām
' āleme étdi niçe luţf ile iḡsānı şarāb
- 734 pāy-māl eyleyüben āl ile rengīn étdi
bezm-i ' işretde bugün lāle-i nu' mānı şarāb
- 735 aḡa ḡayrānam anuḡ ayaḡın öpmek dilesem
mest éder būseline vālih ü ḡayrān[1] şarāb

---

⁷²⁹ -güsterdür] -güsterdür

- 736 dīdelerdür görinen şanma ḥabāb-ı sāğar
dem-be-dem bezm-i şehūñ oldu nıgehbānı şarāb
- 737 çıksa şeh-bāz gibi dest-i şehe şayd eyler
tā mışırđan o şehe kebg-i ḥırāmānı şarāb
- 738 baş eger ins ile cān aña selīm ḥan gibi
yoḥsa ḥıfz étđi gibi mühr-i süleymānı şarāb
- 739 ḥaşre dek şāh-ı cem-i vaqt ola sultān selīm
bezm-i ḥaşında éde ‘āleme iḥsānı şarāb
- 740 gökden ayağına inerdi şehā bezmünđe
dilese sāğar édinmek meh-i tābānı şarāb
- 741 deverān eylese meclisde o reng ile müdām
öğredür döne döne ṭāvūsa cevlānı şarāb
- 742 çıqıp evreng-i dile ḥükm éder ol şāh-ı māh
ehl-i ‘ışretle kaçan eylese dīvānı şarāb
- [24b]
- 743 bu ne ḥikmetdür o kim dürd ğama çāre éder
meger aḥz étđi ola ḥikmet-i luqmānı şarāb
- 744 yılda bir tāzelenür emri o şāhuñ gerçi
zabṭ éder ḥükm ile tā çin ü ḥorāsān[1] şarāb
- 745 rāḥdur rūḥ oqumaq gerek anuñ nāmı[n] kim
cānına cān kıatup iḥyā éder insānı şarāb
- 746 gezer elden ele gāhı geh olur başa çıkar
ehl-i bezmünđ geh olur bir gül-i ḥandānı şarāb
- 747 ne kıadar ‘āşık-ı bī-çāreye ser-keş olsa
āl ile mest-i mülāyim éder ol cānı şarāb

---

⁷⁴⁶ gezer] güzer

- 748 ayağın öpdürüp eyler ser-i şāhānda yēr
kul éder kendüye iskender-i devrānı şarāb
- 749 görmeye biñ yaşayan gösterür ol bir demde
maşradan mışrı vü hem çin ü horāsānı şarāb
- 750 leb-i cān-bağşına hem-dem olalı sākīnün
ayağa şaldı hemān çeşme-i hayvānı şarāb
- 751 baş eger aña şurāhī gibi her şāh ü gedā
gelicek bezme hırāmānī hırāmānī şarāb
- 752 şir-merd olur anuñ şirini bir dem çeken er
gösterür gurbe gibi kişiyē şirānı şarāb
- 753 n'ola kevşer dèsem éy 'ūdī aña ben küp küp
düşürür ayağına hūr ile ğılmānı şarāb
- 754 ağladur kişiyē geh derd ile kendin yeñimez
güldürür geh dem olur dīde-i giryānı şarāb
- 755 aña her kişi ayağın öpüp eyler ta'zīm
'ālemünğ oldı meger server-i hūbānı şarāb
- 756 rağbeti gitdi dimeñ aña ki tenbīh oldı
gözede tā edeb-i meclis-i sultānı şarāb
- 757 nitekim āb-ı revān ola bu 'ālemde revān
nitekim bezmünğ ola bir gül-i handānı şarāb
- 758 bezm-i hāşuñda şehā olmaya noqşān ü keder
nitekim hāşre degin devr éde devrānı şarāb

***

- [25a] [mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün]
- 759 bitürdüm gülşen-i nazm içre reyḥān
temāşā ède anı tā ki sulṭān
- 760 şanasın servdür vaşf-ı ḳad-i yār
ki eyler bāğ-ı nazm içinde reftār
- 761 veyā nazm oldı cennet yār aḡa ḥūr
ki olmuş yār ile her beyti ma' mūr
- 762 ne yaḡa baḡsaḡ olmaz anda dil-dār
ne beyti oḡusaḡ kim olmaya yār
- 763 dökilse ḳan bedenden yazıla yār
olur eşküm revān olduḡça dil-dār
- 764 bu sırrı ger dilersenḡ bilmege şor
anı bilmez kişi illā ki maṣūr
- 765 nigāruḡ defter-i ḥüsnini cümle
murādum ḳılmaḡ idi anı cümle
- 766 eger olsa mürekkeḡ cümle enhār
ḳalemler olsa yāḡud aḡa eşcār
- 767 anuḡ biḡde biri olmaya taḡrīr
nitekim ḳābil olmaz aḡa ta' bīr
- 768 dedüm her ' uzvına bir beyti anuḡ
ser-ā-pā vaşfin ètdüm yār-ı cānuḡ

769 dilersen görmege dürc-i nikâtı
temâşâ kııl gehî bu müfredâtı

***

770 olaldan kâkül-i pür-çini müşkîn
dédiler başdan aña nâfe-i çin

771 cihâanı ser-te-ser kııldı münevver
cebîni oldı mir 'ât-i sikender

772 be-ğâyet yüz bulaldan zülf-i pür-çin
hemân tağlara düşdi nâfe miskîn

773 yéridür beñzedürsem gökde anı
ki şan şakku'l-kamerdür ebruvâanı

774 dağı anuñ gibi bir çeşm-i fettân
cihânda görmemişdür 'ayn-ı a'yân

[25b]

775 ziyâ vèrmiş cihâna ol iki güş
şan olmuş mihr ile mâh aña mengüş

776 erişse şevk-ı mihri zerreye ger
olurdı her biri bir mâh-ı enver

777 müzeyyen olalı hâl-i 'izârı
kodu şahrâlar içre lâlezârı

778 şanasın cennet-i hüsniinde bînî
olupdur kaşr-ı hüsnuñ şeh-nişini

779 dehâanı hoqqa-ı dürr [ü] cevâhir
zebâanı cân ü dil almaqda mâhir

---

⁷⁷⁶ zerreye] zerreye

- 780 cihānı şu^çle-i lü[’]lü[’] dişiyle
münevver eyledi hem mehveşiyle
- 781 n’ola dërsem aña çāh-ı zenaḥdān
bu göñlüm yūsufına oldu zindān
- 782 bitüpdür şāḥ-ı sīmīn üzre bir bih
olupdur ğabġabı aña müşābih
- 783 cemāli cennet-i ma^çmür olupdur
sütünü gerden-i pür-nür olupdur
- 784 meh-i enver nigāruñ sīnesidür
ķamu ^çāşıkıların ayīnesidür
- 785 n’ola sīmīn sebāyik dërsem aña
gören bāzūlarını ħaldı ṭaṇa
- 786 yed-i beyzā ile ol sīm aya
^çaceb mi beñzer ise gökde aya
- 787 şorarsañ mü-be-mü ol mü-miyānı
ḥayāl ile bilürsin ancaķ anı
- 788 ne lāzım dimek anuñ ötesini
bilür ^çārif olanlar ötesini
- 789 eger zānūsına hem-zānū olsañ
ķoyarduñ cānuṇa sen anı bulsañ
- 790 gören ol sāk-ı billür ile yāri
gider elbette elden iḥtiyārı
- 791 vèren pā-būsına mülk-i cihānı
bahā olmaz meger kim vère cānı

---

⁷⁸⁵ sebāyik] sebābik

[26a]

- 792 aşıdeyle un ebyāt oldu hāşıl
hemān aldı k'ola sultāna vāşıl
- 793 oricek hem-dem-i şāh anı der-hāl
alup ol pādişāha ētdi irsāl
- 794 okudı unki gōrdi anları şāh
hem anda medh olınmış haylī bir māh
- 795 ü māhuñ bildi şeh māhiyyetini
gōñülden ētdi vuşlat niyyetini
- 796 su 'āl ētmiş anı şeh hem-demine
dēmiş ērmek gerekdür hem demine
- 797 ta' accüb eyleyüp haylī o server
ola mı yā ilāhī böyle dil-ber
- 798 'aceb ankı felekde toğdı ol ay
ne yūzden ola anuñ vaşlına rāy
- 799 'aceb gōkden mi indi yere ol māh
ne vechil'oldı ki hūsn ēline şāh
- 800 'aceb bunı dēyenüñ 'aklı yoğdur
veyāhūd 'aklı gibi naqli yođdur
- 801 hayālidür meger anuñ bu eşkāl
ki vardur i' tıķād ētmekde işkāl
- 802 dūşinde görmiş idi yāhūd anı
ki peydā eyledi böyle yalanı
- 803 veyāhūd gōkdedür ol gördüğü māh
ki biz dağı görürüz anı her gāh

- 804 meger māhuḡ düşüpdür ‘ aksi nīle
anı seyr eyledi bu anda bile
- 805 veyāḡud bengī olmışdur be-ḡāyet
görinmiş aḡa bir dil-ber nihāyet
- 806 bu da‘ vāyı éden kılmāsın ārām
gerekdür éde bu da‘ vāya iḡdām
- 807 bu vechil’emr édüp şeh hem-demine
dédi hem-dem daḡı bu hem-demine
- 808 muḡarrer oldı çünki emr-i šāhī
ki bulsun yérde vü gökdeyse māhı
- [26b] 809 çü gelmek lāzım oldı māh bezme
meger érmiş idi eyyām rezme
- 810 müheyyā olmuş idi ceyş-i sultān
k’ola tā ‘ azm-i rāh-ı taḡt-ı yunan
- ***
- 811 meger bir şubḡ-dem sultān-ı ḡāver
cihānı kılmış idi pür-münevver
- 812 seḡer deryā-şıfat gelmişdi cūşa
nitekim ‘ asker-i šāhī ḡurūşa
- 813 bezendi şaf şaf oldı cünd-i sultān
cihānı ser-te-ser tutdı süvārān
- 814 ‘ alemlerle çekildi taḡl-ı šāhī
cihānı kapladı cünd-i sipāhī

---

⁸¹⁰ müheyyā] müheyyā

- 815 tülū^ç êtdi kaçan gün gibi ol şāh
gören cāsūs êderdi girye vü āh
- 816 çıkup bu ^ç izzet [ü] şevketle sulţān
k'ola menzilgehi bir gün karaman
- 817 meger bir gün müyesser êtdi allāh
ki êrdi maķşadü'l-aķşāya ol şāh
- 818 erişdi çün karaman erlerine
du^ç ālar êtdi anuğ erlerine
- 819 ziyāret êtdi çün kūtūb-ı celāli
ki andan eyleye ^ç arz-ı cemālī
- 820 der-i kūtūba kaçan kim başdı maķdem
dêdi ol şāh şāha hayr-maķdem
- 821 tülū^ç êtdi çü andan gün gibi şāh
nihān oldu sipihrüh mihri çün māh
- 822 meger olmuş idi vaķt-i zemistān
cihānı tutmuş idi şanki tūfān
- 823 semāda görmedi pervāne şem^ç i
çü indi yere gördi şem^ç -i cem^ç i
- 824 bu şem^ç e oldılar pervāneler berf
yolına sīm-i eşki êtdiler şarf
- [27a] 825 bisāt-ı sīmüh üstine ser-ā-ser
döşendi atlas ü dībā serāser

---

⁸²⁵ bisāt-ı] bisāt-ı

- 826 felekden saçılurdu sîm evrāk
karaman êlinüñ êtdi yüzün aķ
- 827 kamu ´ âlem çıķup karşı o şāha
du´ âlar eylediler pâdişāha
- 828 cihānı tutmuş idi cünd-i sultān
erenlerle pür olmuşdı ķaraman
- 829 sa´ âdetle erişdi şeh serāya
cülüs êtdi o cāy-ı dil-güşāya
- 830 erişdi her kişi çün bir maķāma
şanasın her biri êrdi merāma

şifat-1 bahār

- 831 şitānuñ şiddeti çün oldı tālān
erişdi ´ âleme nev-rüz sultān
- 832 pür êtdi haymelerle bāğı eşcār
bezendi cünd-i şāhī gibi ezhār
- 833 livāsın dikdi zanbaķ oldı ser-dār
çeküp tīğini süsen êtdi iķzār
- 834 elinde şāh-ı gül yapındı ķalkān
k'êde a´ dā ile ceng-i nerīmān
- 835 çıķup şeh bāğa bir gün kim êde bezm
temāşā êtdi anda şūret-i rezm
- 836 çü gördi vaķt-i rezm olmuş o sultān
buyurdu ola hāzır mīr-i mīrān

- 837 şalındı ‘āleme çün emr-i şāhī
gelüp cem‘ oldılar cümle sipāhī
- 838 gelüp bēglerbēgiler cümle şāha
du‘ ālar eylediler pādīşāha
- 839 revān olup gelürdi niçe ser-dār
aķardı şanasın deryāya enhār
- 840 pür oldı ĥaymelerle şaĥn ü şaĥrā
müzeyyen eyledi dehri ser-ā-pā
- 841 gēce ērişse şan çerĥūĥ nücūmı
ēder rüy-ı zemīn üzre hücūmı
- [27b]
- 842 ķuşadup her gēce ‘ asker o şāhı
nitekim hāle vü seyyāre māhı
- 843 kaçan kim şubĥ-dem olsa o sultān
tulū‘ eylerdi çün mihr-i dirāĥşān
- 844 alaylar baĥlayup pür oldı ālāt
vērürdi ‘ askere şeh istimālāt
- 845 müzeyyen oldı çünkim cünd-i şāhī
‘ adūnuĥ gör n’ olur rüz-ı siyāhı
- 846 meger bir gün beşāret ērdi nā-gāh
ki geldi bāyezīd aķşehre ēy şāh
- 847 ķamu ‘ askerleri olmiş müheyyā
ēder her şehre kim uğrasa yaĥmā
- 848 cihānı zulm ile tıtdı şadāsı
meger geldi gibi anuĥ ķazāsı

---

⁸⁴⁷ müheyyā] müheyyā

- 849 işitdi çünkü şeh bu zulmi der-ḥāl
ğazabla bir piyāde şaldı fi'l-ḥāl
- 850 ki bu zulme sebep ne oldı ey cān
murāduñ ceng ise gel işte meydān
- 851 bugün naṭ' -ı zemīnde şeh-süvāram
dün ü gün ceng için esbe süvāram
- 852 bir oyun şalayın saña gelürseñ
hemān görsem ki karşıdan belürseñ
- 853 eger kim süresin sen üstüme at
olasın kendü lu' buñla yine māt
- 854 ḥudā fırsat vèürse inşāa'llāh
dèyem açmaz yüzinden saña ben şāh
- 855 bu lu' b ile olan 'ālemde leclāc
tağıdur penbe-i lu' bı çü ḥallāc
- 856 revān oldı saña çün bu piyāde
seni māt ètmege bes bir piyāde
- 857 gèrü dönmek durur rāh-ı selāmet
tutan bu pendümi olmaz melāmet
- 858 bu vech ile eger tutmaz iseñ pend
olasın āḥir[ī] bir lu' b ile bend
- [28a] 859 işitdi pend-i şāhı çün piyāde
hemān-dem ġāyib oldı döndi bāda

***

- 860 seher deryā gibi çün geldi cūşa
nitekim ʿ asker-i aʿ dā hurūşa
- 861 şabā rûz-ı rezimden kim dem urdı
ecel peygāmını esdi şavurdı
- 862 ğarîķ-ı baħr-i ʿ işyān olsa kişi
nedāmet olur āħir anuğ işi
- 863 tıtan şaıtranc-ı rezme nīk bendi
eder bir luʿ b ile ğaşmına bendī
- 864 eger cem-şīd iseğ taʿ līmi tıt sen
dil-ārāmuğ elüğden almayam ben
- 865 o dem kim luʿ ba sürdi bāyezīd at
kʿede bir luʿ b ile yaʿ nī şehi māt
- 866 erişüp bāyezīde ol arada
resül-i şāh yaʿ nī ki piyāde
- 867 dedī fiʿl-ĥāl ağa peygām-ı şāhı
anı ğuş eyledi ğayl-i sipāhı
- 868 işitdi çünki anı bāyezīd ğan
dedī kim ey piyāde diğle bir ān
- 869 döşendi çün bu naıı -ı rezm-i şāhī
ķamusı luʿ betīdür bu sipāhī
- 870 süre süre çü erdi at şāha
ne müşkildür ğerü dönmek sipāha

- 871 ben ol ferzend-i şāham ey piyāde
çevürmem atımı olsam piyāde
- 872 döner mi atılan oklar kemāndan
olayın ger dönersem ben kem andan
- 873 erişdüm oğ gibi geçdüm siperden
nitekim hātır-ı şāh-ı pederden
- 874 terahhum eylemem ger olsa ihvān
kadīmī bu durur kânūn-ı ‘oşmān
- 875 nigāhum yok durur pend-i faḳīhe
düşem mūsā gibi şahrā-yı tīhe
- [28b] 876 gelür çün yazılan başa muḳarrer
ḳabūl étdüm ne kim ola müyesser
- 877 işitdi bu cevābı çün piyāde
hemān-dem ğāyib oldı ol arada

***

- 878 ‘alem dikdi çü şubḫ-ı ‘ālem-ārā
zırh-pūş oldı zerden şahn ü şahrā
- 879 ğılāfindan çıkup āyīne nā-gāh
görindi şūret-i rezm-i shehen-şāh
- 880 erişdi çün piyāde şeh-süvāra
ḫaber vèrdi cevābı şehriyāre
- 881 ḫaberdən çün ḫaber-dār oldı sulṭān
ğazabnāk oldı cümle mīr-i mīrān

- 882 bezendi şaf şaf oldu cünd-i şāhī
‘adūnuñ gör n’olur rüz-ı siyāhı
- 883 livā-yı pādīşāhīler çekildi
öñince tūğ-ı sulţānī dikildi
- 884 çalardı tabl-ı şāhī çeng-i ħarbī
şadāsı tutmuş idi şark ü ğarbı
- 885 nefirūñ nefretinden tıldı ‘ālem
kıyāmet koptı şandı anı ādem
- 886 tūlū‘ ètdi kaçan gün gibi sulţān
elinde şa‘ şa‘ aveş tīğ-ı bürrān
- 887 siperler gül gibi açıldı güldi
kemānlar bağr-ı a‘ dāveş bükildi
- 888 niyāmından çıkup tīğān-ı tizān
nitekim şubĥ-dem mihr-i dıraşşān
- 889 nazar kıldum o dem cünd-i sipāha
ġarīķ olmış idi cümle silāĥa
- 890 süñiler olmuş idi şanki ef‘ ī
zehirnāk eyler idi şoķsa def‘ ī
- 891 açup bāl ü perin murġān-ı tīrān
èderler murġ-ı cān almaġa perrān
- [29a] 892 gelüp bēglerbēgiler yerlerine
sitāyiş eylediler erlerine

---

⁸⁸⁹ silāĥ] silāh

⁸⁹² bēglerbēgiler] bēglerbēgliler

- 893 müretteb oldı çünki cümle ser-dār
piyāde ‘ askeri şāha kafā-dār
- 894 hemān bir toz kıopup karşıdan ol ān
cihānı kıapladı güyā kı tūfān
- 895 belürdi nā-gehān a‘ dā-yı bed-ḫ‘āh
yüridi bir yaņa ceşş-i şehen-şāh
- 896 muķābil oldı çünki ol iki şāh
muķārın oldı şankim mihr ile māh
- 897 dil-āverler iki cānibden ol ān
ēderler arada tāvūs-cevlān
- 898 bu cānibden şadā-yı allāh allāh
o cānibden ēderler girye vü āh
- 899 meḫābetle çalındı kūs-ı şāhī
göge çıķdı ‘ adūnuḫ dūd-ı āhı
- 900 nefirūḫ nefreti atlar şāhīli
giderdi tıbl-ı şāhī gibi ḫayli
- 901 dil-āverler şalup meydāna raḫşı
‘ adūya eylediler dürlü naķşı
- 902 yelān arada bād-ı şarşar idi
her atıḫ cūnbüşı yer şarşar idi
- 903 şadā gibi çıķup gerd āsumāna
tölular yağdı başdan şan cihāna
- 904 dehān-ı tıp āteşler şaçardı
öḫinden ejderāsā ḫalk kıaçardı

---

⁸⁹⁹ meḫābetle] meḫābetle

- 905 kırıp zencirini her ejder-i top
 ʿadūyı yuṭmağa qaşd eyledi top
- 906 dehānından anuḡ her atılan taş
 olurdı düşmenüḡ bağrına biḡ baş
- 907 iki başdan olup ceng-i nerīmān
 iki şeh eyler idi anı seyrān
- 908 aḡup bir demde baḡr oldu kara ḡan
 olupdur şanasın ceng-i ḡaraḡan
- 909 revān oldu niçe rūḡ-ı revānı
 ʿadūnuḡ biḡde bir ḡalmadı cānı
- [29b]
- 910 cihānı ṭutmuş idi şanki ṭūfān
 erişdi āsumāna āh ü efgān
- 911 görüp bu ḡāleti gökde melekler
 iḡilerdi meleklerle felekler
- 912 gelüp şāhuḡ öḡine niçe merdān
 kimi ḡilʿ at alurdı kimi iḡsān
- 913 verilürdi kimine manşıb ü cāh
 kimini mīr éderdi himmet-i şāh
- 914 ʿadūnuḡ çünki oldu rüzı aḡşam
 daḡı ḡalmadı hergiz şabr ü ārām
- 915 müyesser olmadı érmek murāda
 hemān tabanını ḡodı ḡarada
- 916 çün érđi menzil-i ḡaracıḡana
 şoḡıldı cismi şan ḡara çıḡana

- 917 nedāmet olmadı çün aña merhem
urıldı yara üzre yaralar hem
- 918 ‘adū tā menzile érince ol ān
ķarār étđi yérinde ĥayl-i sulţān
- 919 kaçanı ķovmağ olmaz dēyü ol şāh
dönüp dārü’s-selāma tutdılar rāh
- 920 çalındı ŧabl-ı ŧevket bir yaņadan
ürildi ŧūr-ı ĥaclet bir yaņadan
- 921 feraĥnāk olmış idi ‘asker-i şāh
éderdi ĥayl-i a‘ dā āh ile vāh
- 922 érişdi nā-gehān ŧehre beşāret
ki érđi ĥayl-i a‘ dāya ĥecālet
- 923 dönüp bu ŧevket ile menzile şāh
ĥecāletle ķalup a‘ dā-yı bed-ĥāh
- 924 ‘adūnuĥ ot tıķup bāng-i ziline
érişdi şāh daĥı menziline

***

- [30a] 925 ‘adūnuĥ çünkü oldı bağrı pür-ĥūn
boyandı dūd-ı āha çerĥ-i gerdūn
- 926 tūlū‘ étđi kaçan sulţān-ı leylī
müzeyyen étđi ĥayl-i necmi ĥaylī
- 927 tūtup çerĥ aydan āyīnesini
ki a‘ dā göre zaĥm-ı sīnesini

- 928 şühübden êtdi cismin şerha şerha
 ‘adūnuḡ gelmez illā ḡālī şerḡe
- 929 tonatdı sīnesin seyyārelerle
 nitekim cism-i a‘ dā yaralarla
- 930 bezendi şem‘lerle ordı-ı şāh
 felekde encüm ile nitekim māh
- 931 hūnerler olmaḡıçün érte izhār
 silāḡım ‘asker-i şeh êtdi iḡzār
- 932 yudı ḡandan yüzün şemşīr-i merdān
 bilendi nīzeveş yalman-ı tīrān
- 933 yaraḡ olup ḡamu atlar çekildi
 egerlendi ḡolanları çekildi
- 934 ḡalındı kūs ü ḡabl-ı şādmānī
 şadāsı ser-te-ser tıtdı cihānı
- 935 müheyyā olmış idi ‘asker-i şāh
 uçardı dīde-i şehre şubuhḡāh
- 936 arada perde-i şeb olmasa ger
 olurdı düşmenüḡ ḡālī mükedder
- 937 ne müşkildür şikār-ı şayd-ı şeh-bāz
 gele ḡarşusına urmaya pervāz
- 938 şeb-i tār oldı üsküf şāh-bāza
 ‘aceb mi pençesi érmezse ḡaza

---

⁹²⁸ şühübden] şühübden

⁹³⁰ encüm ile] encümenle

⁹³³ ḡolanları] ḡolaḡları

⁹³⁵ müheyyā] müheyyā

***

- 939 ʿadū-yı şeb kaçan kim oldı penhān
görindi şubḥ-ı şādık pür-ala kan
- 940 geçeden cemʿ édüpdür kanı gūyā
görindi taşt-ı zer pür-ḥūn-ı aʿ dā
- 941 veyā meydān-ı rezm içinde serdür
boyanmış kara kana bir püserdür
- [30b] 942 yudı kanını serden çün şubuhgāh
tulūʿ ʿtdi cihāna nitekim şāh
- 943 seherden cūş édüp ol iki ʿummān
ki aḫup birbirine ola yeksān
- 944 açup yelkenlerin bir bir livālar
tonanmada nitekim ḫadırgalar
- 945 ḫamu bēglerbēgiler geldi cemʿ e
nitekim cemʿ olur pervāne şemʿ e
- 946 bölük çāvuşları ʿtdi nidālar
cihāna şaldılar şīt ü şadālar
- 947 bu vech ile olupdur emr-i şāhī
ki gelsün yerlü yerine sipāhī
- 948 müzeyyen oldı çünkim ʿ asker-i şāh
görüp aʿ dā ʿderdi girye vü āh

---

⁹³⁹pür-] yer

⁹⁴⁴bir bir] yer yer

- 949 revān oldu çü şeh meydān-ı rezme
giderdi şevk ile gūyā ki bezme
- 950 elinde nīze gūyā mār-ı dahhāk
ecelden ğayrı yoĝdı aña tiryāk
- 951 taķıldı gerden-i toplara zencīr
yēdilür şāh öñince nitekim şīr
- 952 elin şemşīre urdı ceyš-i sultān
ininden çıķdı şankim ħayl-i şu⁶⁰ bān
- 953 karar ētdi ⁶⁰ alemler yērlerine
nidā oldu karaman erlerine
- 954 ki ol gündür bugünler ēy gedāyān
dil-āverlik ēdenler ola sultān
- 955 eger başlar kesüp cān alsa kişi
ēre ayaķda ise başa işi
- 956 ⁶⁰ alemlerle getürse kişi dēri
⁶⁰ alem gibi ola baş üzre yēri
- 957 işitdi bu nidāyı çünki ⁶⁰ asker
hemān-dem cūşa geldiler ser-ā-ser
- 958 kırıldı çün bisāt-ı rezm-i sultān
muķābil oldu cenge ol iki ħan
- [31a]
- 959 hemān-dem cūş ēdüp ol iki deryā
temevvüc ētmege tutdı ser-ā-pā
- 960 dil-āverler çıkup meydāna bir bir
gelüp şāhuñ öñinde öpdiler yēr

---

⁹⁶⁰ bir bir] yēr yēr

- 961 atıldı oğ gibi her biri ol ān
 onup a' dā tenine dōkdiler an
- 962 ıup bir yaadan nīze-gūzārān
 dēdiler dūmene gel ite meydān
- 963 iki badan ıup nie dil-āver
 kimi ba aldı vū vērdi kimi ser
- 964 kimi diri getürdi kimisi ba
 gelüp āhu öinde odılar ba
- 965 uçardı arada murgān-ı tīrān
 kime kim onar ise udurur an
- 966 sūiler olmi idi anki mārān
 vērürdi her kimi oksa o dem cān
- 967 siper gögsin gerüp zam-ı silāa
 vērürdi uvvet[i] alb-i sipāha
- 968 temāā eyledüm op ü tūfengi
 nie vērdi amu a' dāya rengi
- 969 bu vech ile ün ērdi gün zevāle
 hemān dūmen daı ērdi zevāle
- 970 anula ' āıbet olmadı dermān
 arıdı bir yere ol iki ' ummān
- 971 alındı ūr ile abl ü naāre
 bu gird-āba dūen semezdi ara

---

⁹⁶⁷ silā] silāh

- 972 arışdı bir yere un iki ummān
dökildi sāhil-i rezme ara an
- 973 adā-yı allāh allāhla cihānı
pür tdiler ü ra d-ı āsumānı
- 974 ü gūř urdı melekler bu adāya
tażarru tdiler cümle udāya
- 975 ki yā rab ġālib t a dāya sāhı
aa vēr fet-i bābı yā ilāhı
- 976 cihānda řemsār eyle  adūyı
felekveř bı-arār eyle  adūyı
- [31b]
- 977 hemān-dem udret-i a oldu peydā
meleklerle pür oldu şahn ü řahrā
- 978 řihābāsā atıldı tiġ ü tırān
ten-i a dāyı ıldı ana ġaltān
- 979 aup enhār-ı demler bare rdi
ser-i a dāyı ol dem ġara vērđi
- 980 cihānı ser-te-ser tıtmıř idi ūn
iilerđi řadādan er-i gerdūn
- 981 ıyāmetden  alāmet oldu gūyā
ser-ā-ser pür- iber olmiřdı dūnyā
- 982 ġören bu āleti pür- ibret oldu
ġarı-ı eşk-i eşm-i ayret oldu
- 983 mehābetle ıup meydāna ol an
cihāna toġdı şan mihr-i dırařřān

⁹⁸³ mehābetle] meābetle

- 984 elinde şa^ç şa^ç a-mānend şemşīr
şihābāsā atardı düşmene tīr
- 985 ecel cāmın içenler şīşesinden
hālāş oldu cihān endīşesinden
- 986 bedenler qal^ç ası çün oldu vīrān
çadūnuş hānmānı oldu tālān
- 987 çün oldu iki ç asker yaqa yaqa
çadūyı top kaçurdu yaqa yaqa
- 988 hücūm etdi bir elden ç asker-i şāh
firār etdi hemān a^ç dā-yı bed-h^çāh
- 989 yapıldı şāh öninde qal^ç a-ı baş
ururlardı ç adūlar başına taş
- 990 bozıldı anlaruş çün büstānı
keleklerle pūr etdiler cihānı
- 991 bükildi baġr-ı a^ç dā yay gibi
tulundu bāyezīd han ay gibi
- 992 gidüp her birisi beytū'l-hazāna
ki şan uğradılar bād-ı hazāna
- 993 kaçanı kovmaġ olmaz dēyü ol ān
karār etdi yerinde hayl-i sultān
- [32a]
- 994 bozıldı çün ç adūnuş tāc ü tahtı
qodı meydān-ı rezm içinde rahtı
- 995 olıcaq qal^ç a-ı nāmūs vīrān
kamunuş hānmānı oldu tālān

- 996 şikest êtdi vaqârı şîşesini
uzatdı ğam gibi endîşesini
- 997 cihân âsûde olup fitne gitdi
‘adûnuñ tîr-i ğam cânına yêtdi
- ***
- 998 o dem kim ğarq-ı nûr oldı şubuhgâh
açıldı nitekim qalb-i şehen-şâh
- 999 çalındı kûs ü taql-ı şâdmânî
iñiletđi zemîn ü âsumânı
- 1000 qurıldı bir otâğ-ı pâdişâhî
felekde şemsesi mât êtdi mâhı
- 1001 sûtûnı bî-sûtûna êrdi gûyâ
şan oldı levhî mihr-i ‘âlem-ârâ
- 1002 qurıldı anda bir şâhâne evreng
dür ü yâqût ile pür-naqş-ı erjeng
- 1003 haber oldı ki gelsün mîr-i mîrân
k’êdeler dest-bûs-ı şâh-ı devrân
- 1004 müretteb oldı çün ol çetr-i a‘ lâ
güm oldı sâyesinde şahñ ü şahrâ
- 1005 êrişdi çün haber mîrân-ı şâha
sipâriş êtdiler cümle sipâha
- 1006 gelüp cem‘ oldılar çün ceş-i sulţân
kamu yêrlü yêrine geçdi mîrân

- 1007 ʔulū‘ ètdi ʔaçan gūn gibi ol ŧāh
nihān oldı felekde mihr ile māh
- 1008 cūlūs ètdi ʔaçan kim tahta sultān
o tahta reŧk èderdi burc-ı keyvān
- [32b] 1009 mūzeyyen oldı çūn ‘ asker ser-ā-ser
vèrildi aṭlas ü dībā serāser
- 1010 mūŧerref oldı geydi kimi ḫil‘ at
kimine manŧıb ile oldı ‘ izzet
- 1011 ʔuŧadurdı kimine ŧāh ŧemŧir
gedā iken kimini eyledi mīr
- 1012 kimisi maḗhar-ı iḫsān olurdu
kimisi kiŧvere sultān olurdu
- 1013 o ŧāhuṅ aḗdı luṭfi seyl gibi
cihānı ğarḗa vèrdi nīl gibi
- 1014 olan bir ḫabbeye ‘ ālemde muḗtāc
urındı devlet ile baŧına tāc
- 1015 mūyesser oldı her ŧaḫŧa merāmı
cihān buldı niḗām ü intiḗāmı
- 1016 bi-ḫamdi’llāh cihān āsūde oldı
zevālin dūŧmen-i ŧeh daḫı buldı
- ***
- 1017 çūn aḗın ŧaldı dehre ceyš-i ezhār
çetirler ʔurdı bāğa ḫayl-i eŧcār

- 1018 bezendi cennetāsā oldı gülşen
dil-i ğamgīn olurdı anda rüşen
- 1019 buyurđı şāh-ı gül ol dem hezāra
ki tenbīh eyleye cümle bahāra
- 1020 müzeyyen eyleye gülzārı nā-gāh
ki varup seyr êde anı şehen-şāh
- 1021 nidā êtdi çıkup serv üzre bülbül
ki tezyīn eyleye gülzārı sünbül
- 1022 işitdi bu nidāyı çünki ezhār
tonandı nev-^çarūsa döndi gülzār
- 1023 bezendi ğonçe-i zībālar ile
döşendi yolları dibālar ile
- [33a]
- 1024 kamu şaf şaf olup serv-i hoş-endām
k'édeler tā selām-ı şāha ikrām
- 1025 benefşe hāksār êtdi özini
uyardı h̄ābdan nerges gözini
- 1026 reh-i şāha bakardı çeşm-i şehlā
niĝebān olmış idi nergesāsā
- 1027 müheyyā oldılar zerrīn-ķadehler
tutarlar bezm için zerrīn ķadehler
- 1028 bezendi lāleler maĝbūba döndi
ĝönüller yakıcı āşūba döndi
- 1029 gülp açıldı cümle ğonçe-i ter
pür oldı şāh-ı gülşen sīm ile zer

---

¹⁰²⁷ müheyyā] müheyyā

- 1030 amusı nad-ı bergin tdi izr
k'edeler hk-i py-ı Şaha ir
- 1031 Őab ferrŐı kıldı bğı tezyn
grenler eyler idi aa taŐn
- 1032 silp sprdi tdi yolları pk
emen zre omadı zerrece hk
- 1033  dndi bğlar bğ-ı cinna
hber oldu o dem Őh-ı cihna
- 1034 revn oldu aan kim glŐene Őh
Şanasın rh buldı anda her kh
- 1035 bist-ı meclis-i Őh urıldı
ulağı eng ile duğ burıldı
- 1036 amu muribler oldu blbls
iilerdi Őaddan Őn  Őr
- 1037 o dem kim bu Őadyı tdiler gŐ
hezrn blbl anda oldu hmŐ
- 1038 dner peymneler pervnes
yanardı Őem gibi s gy
- 1039 vey pervneveŐ hbn olup cem
bu ceme olmiş idi Őh bir Őem
- 1040 cinna dnmiŐ idi bezm-i sultn
pr olmiş idi anda hr  glmn

---

¹⁰³⁵ bist-ı] bist-ı

[33b]

- 1041 kimi sâzende vü kimisi hoş-ḥon
 ḳamusı reşk-i mihr-i çerḥ-i gerdün
- 1042 kimi cevlānger ü ṭāvūs-ı raḳḳāş
 ḳamusı olmış idi ḳıdvetü'n-nās
- 1043 hevāda her birisi reşk-i nāhīd
 müferriḥ māh-rūlar çün meh-i ʿīd
- 1044 bularuḅ raḳşına eflāk [ü] ḥurşīd
 êderdi döne döne ḳaşd-ı taḳlīd
- 1045 bu şevḳı işidüp seyyāre ḥayli
 tazarruʿ eylediler ḥaḳḳa ḥaylī
- 1046 ki yā rab bizi êrgür tīz şāma
 yêtevüz cümlemüz tā kim merāma
- 1047 temāşā êdevüz biz daḥı bezmi
 niçe bir görevüz eyyām-ı rezmi
- 1048 ḳabūl olup duʿāʾ-ı necm-i eflāk
 hemān-dem māh êtdi sīnesin çāk
- 1049 çün oldı şām bezmüḅ perde-dārı
 götürdi dīdeden encüm de zārı
- 1050 bezendi āsumān seyyārelerle
 nitekim bezm-i şeh meh-pārelerle
- 1051 uyandı çeşm-i encüm gibi her şemʿ
 pür oldı hāleāsā şemʿ ile cemʿ

¹⁰⁴¹ Beyitteki “ḥon” kelimesi önce “ḥān” yazılmış, sonra elifin üstü çizilmiş ve ötre konmuştur.

- 1052 şanasın çerçe döndi meclis-i şāh
veyāḥud yère indi encüm ü māh
- 1053 temāşā eyleyen ol bezm-i şāhı
cināna kılmaya hergiz nigāhı
- 1054 bu vech ile çün oldu ʿaynıla tuş
kamusı ehl-i bezmün oldu bī-hūş
- 1055 yitürdi nerges-i meclis özini
be-gāyet mest olup süzdi gözini
- 1056 hemān encüm kılup ancak nıgehbān
kamusı ehl-i bezmün oldu mestān
- 1057 bezimde şemʿ lerle kaldı ol şāh
felekde encüm ile nitekim māh

***

[34a]

- 1058 hikāyet gülşeninün ʿandelibi
rivāyet kişverinün ol ġaribi
- 1059 firāḳ-ı māh ile vuşlatda giryān
vişāl-i şāh ile fūrkatde şādān
- 1060 dem-ā-dem vādī-i hayretde güm-rāh
esir-i māh yaʿ nī bende-i şāh
- 1061 çü gördüm ġayrıdan ol şāh ḥālī
dédüm kim vaḳtidür ʿarz eyle ḥālī
- 1062 şıġındum evvelā luḫf-ı ilāha
duʿ ālar étdüm andan pādişāha

---

¹⁰⁵⁷ encüm ile] encümenle

- 1063 yüzüm hāke sürüp kıldum tazarru^ç
o şāha eyledüm haylī tavażzu^ç
- 1064 dēdüm ey şehriyār-ı kām-rānī
ki sensin ^ç ālemün şāh-ı cihānı
- 1065 murādum ol durur ey şāh-ı ^ç ālem
k'ēdesin luṭf ile gūş āh ü nālem
- 1066 o dem kim vārid oldı emr-i şāhī
ki bulsun yēde vü gökdeyse māhı
- 1067 demidür şimdi kim ol şāh-ı hūbān
gelüp şāhuṭ öñinde ēde cevlan
- 1068 müşerref eyleye tā bezm-i şāhı
yēre indür şehā gökdeyse māhı
- 1069 gelicek meclis-i şāha o gencüm
ola şeh mihr ü māh o ğayrı encüm
- 1070 ne mehdür o cebīni mihr-i raḥşān
ne mihr ol kim cemāli reşk-i ğılmān
- 1071 ne ğılmāndur ki la^ç li āb-ı kevşer
ne kevşerdür ezilür aña şekker
- 1072 ne şekkerdür ezilmez āb ile ol
pür olmışdur şarāb-ı nāb ile ol
- 1073 niçe meydür o kim mest ētmez anı
velī bī-hūş ēdüpdür bu cihānı
- [34b]
- 1074 ne keyfiyyet olur kim iče kişi
dem-ā-dem haşre dek zevķ olur işi

- 1075 ne zevk olur uşanmaz andan insân
‘ağıllar fikri vü zikriyle hayrân
- 1076 ne fikr ü zikr ola kim dilde dāyim
niğāruñ ‘ışkı gibi ola kıyım
- 1077 ne ‘ışk olur ‘ağıllar aña hayrân
ki anuñla gedā vü şāh yeksân
- 1078 niçe şāh ü gedā olur ki ey şāh
bu zevk-ı ‘ışk ile olmaya her gāh
- 1079 budur kim lāyık olan şehriyāre
ola ‘ışkı cihānda āşikāre
- 1080 özümü görmedüm ben aña lāyık
gerekdür māha ola şāh ‘āşik
- 1081 sen ol mihr-i cihān-ārāsın ey şāh
senüñ şevküñ ile rüşen olur mäh
- 1082 edicek mihr ile mäh iktirānī
ederler şevk ile rüşen cihānı
- 1083 melāḫat burcı üzre anı ey şāh
görelen reşk ederler mihr ile mäh
- 1084 ne reşk ol ‘aynıdur mihr ile māhuñ
kemāl-i luḫfidur ol pādişāhuñ

***

- 1085 çün ol dem māyil étdüm pādişāhı
hemān gelsün dēyü emr étdi māhı

- 1086 buyurdı bendesine şāh-ı ʿālem
gerekdür alasin bir niçe ādem
- 1087 nesīmāsā güzer kıl bahri fi'l-hāl
şikār ét ol hümāyı aç per ü bāl
- 1088 vērilsün saña hem bir emr-i şāhī
bulasin yérde vü gökdeyse māhı
- 1089 eger kim eyler ise göge pervāz
olasın saʿ y ile sen aña şeh-bāz
- [35a]
- 1090 veyā urmazsa saʿ yuñ per hevāya
kebüterle uçur emr ol hümāya
- 1091 düşerse bahre ger ol gevher-i hūş
olasın saʿ y ile sen aña ğavvāş
- 1092 diyār-ı āhere toğarsa ol māh
oñara işüñi saʿ y ile allāh
- 1093 mışırda ger bulursañ ol cevānı
tutasın hürmet ü ʿizzetle anı
- 1094 édesin tapuma sen anı daʿ vet
édeyin gelsün aña niçe ʿizzet
- 1095 çün oldı emr ile fermān saña
bu vech ile déyesin luţfum aña
- 1096 eger ol meh olursa saña ser-keş
getür bir vech ile anı keş-ā-keş
- 1097 veyā hūsn-i rızā vèrmezse saña
yine ʿ arz eylesin anı baña

---

¹⁰⁹⁰ emr] emri

1098 gelürse tapuma şağ ü selāmet
bulasın sāyesinde sen de izzet

1099 eger mālik olursañ hūsn-i rāya
tapumda kaṭ ʿ edersin niçe pāye

***

1100 o dem kim vārid oldı emr-i sultān
dédüm baş üstine ey şāh fermān

1101 kaçan kim erişem emrünle māha
anı da ʿ vet edem dergāh-ı şāha

1102 olursa ger anuñ hūsn-i rızāsı
ri ʿ āyet ola şāhuñ muḳtezāsı

1103 iṭā ʿ at étmez ise emr-i şāha
gücüm yétmez edem diḳḳat o māha

1104 gözedem muḳtezāsın korḳum oldur
şıyam şāhuñ rızāsın korḳum oldur

1105 ya istignā ede ol māh-ı tābān
veyāḥud evc-i hūsne ede perrān

[35b]

1106 ne müşkildür hümā-yı āsumānī
niçe şayd eyleye bir bāz anı

1107 vücūdı zerrenün n'ola meh ile
meger kim himmet-i şāhen-şeh ile

1108 görünmez māh ile zerre vücūdı
véren mihrün durur aña vücūdı

- 1109 olursam baħr-i cidd ü cehde ğavvāş
ele girmeye şāyed gevher-i ħāş
- 1110 çıkarsa niyyetünde dürr-i şehvār
olur çıkmaz ise baņa sem-i mār
- 1111 veyāħud ister iken gökde māhı
elüme ħorħum oldur gire māhı
- 1112 eger kim olmaya mümkin ħuşüli
baņa fūrħat olur şāhuħ vuşüli
- 1113 yüzüm ħalmaz gelem dergāh-ı şāha
nitekim geçmeye minnet o māha
- 1114 o kebgı yā şıkar etmek gerekdür
veyā terk-i diyār etmek gerekdür
- 1115 baņa besdür hemān dıdār[1] şāhuħ
gerekmez fūrħati mihr ile māhuħ
- 1116 umaram raħm éde şeh bendesine
éde fermān ğayrı bendesine
- ***
- 1117 çü ‘ arz étdüm o dem dergāh-ı şāha
bir āher bende fermān oldı māha
- 1118 vèrildi bendeye fermān-ı şāhı
ki bulsun yerde vü gökdeyse māhı
- 1119 yazıldı şāhdan hem aņa nāme
emirden ğayrı ol ħüsn-i be-nāma

---

¹¹¹⁵ fūrħati] fūrħatin

- 1120 ki  y n mı gibi meşh r-ı devr n
ki sensin mışr-ı  sne m h-ı ken  n
- 1121 cih na v rdi n muņ g n gibi şevk
olupdur g nl m z fikr nle p r-zevk
- [36a] 1122   aceb  ankı sem nuņ m hısın sen
vey   ankı diy ruņ ş hısın sen
- 1123 gerekd r mihr gibi m h olana
şhirden şehre v  dehri  olana
- 1124 felek m hı  oğar dervış evine
gerekd r  oğasın sen  iş evine
- 1125 olavuz zevk ile   işretde d yım
niçe bir olavuz hecr nle ş yım
- 1126 i a   at eyler iseņ emr me hem
olasın lu fum ile ş d   hurrem
- 1127 gerekd r  anda ola d rr-i şehv r
 ay r  de anı  apumda mi   y r
- 1128 n'ola beņzerse mihr n m şterıye
met    uņ şatıg r gel m şterıye
- 1129 ne bils n kıymetin anuņ   av m i
 ar d ruņ geçe ş yed kıv mı
- 1130 veli  y y suf-ı mışr-ı mel hat
işit imdi saņa olsun beş ret
- 1131   n olduņ y suf s   sne m lik
peşim n olma řoņra mişl-i m lik

- 1132 ħarīdārı kişinüñ ola sulţān
alılmaz misk ü ‘anber vërse nā-dān
- 1133 arada ‘ahdümüz olsun muķarrer
ola bāzārumuz tā kim muĥayyer
- 1134 metā‘uñ ger źarar eylerse ‘ey yār
öder kim eyler ise anı bāzār
- 1135 dilersen şürmege ‘ālemde devlet
bulursın dergehümde ‘izz ü raġbet
- 1136 iţā‘at eyler isen emre ‘ey māh
olasın maźhar-ı luţf-ı şehen-şāh
- 1137 revān oldı çü emr-i şāhī saña
gerekdür kim ‘edesin raġbet aña
- 1138 eger kim eyler isen aña raġbet
bulursın emr gibi sen de ‘izzet
- [36b]
- 1139 ķamu ħübāndan baş ola yèrün
mekānuñ dil ola sīnem serīrün
- 1140 ola el üzre yèrün hem-çü nāme
budur lāyık olan ħüsn-i be-nāma
- 1141 ne dīmek lāzım olur bākīsini
gelürsen ‘izzetün gör bākīsini

***

- 1142 revān oldı çü māha emr-i şāhī
ķoşıldı emr ile hem bir sipāhī

- 1143 anad oldu u aa emr-i sultan
heman oldu amame gibi perran
- 1144 aıldı perr  bal-i  ankebutı
bu yolda tom- sa y olmidı utı
- 1145 ızırve himmet-i ah oldu un dal
gzar tdı abave bari fi'l-al
- 1146 ridi mıra unkim emr-i ahı
heman-dem dikat ile buldı mahı
- 1147 o dem kim emr-i ahı girdi mıra
anasn glgule ridi mıra
- 1148 ridi un resl-i ah maha
unup emri du lar tdı aha
- 1149 ddi y snbl-i ba- leafet
seni ol ah-  lem tdı da vet
- 1150 aan bir serv ola mabl-i sultan
dkerler bstan- aha ol n
- 1151 aılsa glen ire verd-i mabl
gerekdr dest-i ehde yer de ol
- 1152 rise mive-i nev-bave her bar
derler ah ninde an izar
- 1153 adefden ıksa drr-i ahvarı
derler pdiehler ber-gzarı
- 1154 ddi kim sen gl-i ra n v b-ar
yaraur dest-i ehde ola her bar

---

¹¹⁴⁴  ankebutı]  ankebudı

- 1155 resül-i şeh çün êtdi sözin āhîr
hemân-dem oldı mâhuñ meyli zâhîr
- [37a]
- 1156 tebessüm eyleyüp nâz ile dil-ber
aķıtdı leblerinden şehd ü şekker
- 1157 oķudı emr-i şâhı çünkim ol mâh
hemân-dem bildi olmış da^ç vet-i şâh
- 1158 öpüp başında ķodı emr-i şâhı
dêdi baş üzredür fermân-ı şâhî
- 1159 resül-i şâh andan ol be-nâma
çıkıarup ^ç izzet ile şundı nâme
- 1160 çü gördi nâmeyi ol mâh-ı ğarrâ
oķuyup yüzine sürdi ser-â-pâ
- 1161 temâşâ êtdi anda gördi ol mâh
anuñla ħaylî bâzâr eylemiş şâh
- 1162 metâ^ç ina çü gördi şeh ħarîdâr
dêdi kim işşı eyler anda bâzâr
- 1163 ħurup pes ^ç işve vü nâz ile ol yâr
hemân-dem yol yarağın êtdi ihzâr
- 1164 urıldı esb-i nâza ^ç işve raħtı
ħulû^ç êtdi şeref burcında baħtı
- 1165 süvâr oldı kaçan ol esb-i nâza
ķamu ^ç uşşâķı yüz ħıtdı niyâza

¹¹⁶² Beyitteki “işşı” kelimesi “aşşı” da okunabilir. Ancak anlamca daha uygun olduğu düşünülerek “işşı” şekli tercih edilmiştir.

¹¹⁶³ ^ç işve] ^ç işķ

- 1166 nevālarla édüp ʿuṣṣāk ʿuṣṣāk
şadā vü giryeden pür oldı āfāk
- 1167 kıyāmetden ʿalāmet oldı gūyā
aķup gözyaşı oldı şanki deryā
- 1168 bu hālātı görüp çün oldı āgāh
vedāʿ étđi ķamu ʿuṣṣāķa ol māh
- 1169 ķoyup gitđi o cān anları bī-cān
mışır şehri şanasın oldı zindān
- 1170 veyāhūd daʿ vet étđi yūsufi şāh
éderđi ehl-i zindān āh ile vāh
- 1171 züleyhāveş melāmet oldı ʿuṣṣāk
nevālarla pür oldı çīn ü ıʿ rāk
- 1172 tūlundı gün gibi çün māh-ı ğarrā
hemān-dem şabr-ı ʿāşık oldı yağmā

***

[37b]

- 1173 tūlūʿ étse kaçan kim rūz-ı vuşlat
ķalur rūy-ı siyehle şām-ı fūrķat
- 1174 o dem kim muntazırdı şāh māha
érişđi nā-gehān aķbār şāha
- 1175 ki ey şāh-ı cihān olsun beşāret
gelüp māh eyledi emre iķāʿ at

¹¹⁷² Beyitteki ilk kelimeyi “tūlundı” şeklinde okumak mümkünse de anlam geređi “tūlundı”nın daha uygun olduđu düşünölmüşdür.

- 1176 diler eşüğine yüz süre şāhuñ
ki dāyim ʿādetidür mihr ü māhuñ
- 1177 sipihr-i salṭanatdur ḳapuñ ey şāh
gerekdür yüz süreler mihr ile māh
- 1178 işitdi çünki bu aḫbārı sulṭān
şafālar kesb edüp hem oldı şādān
- 1179 buyurdı edeler bir ḫāne peydā
k'ola ol dil-ber-i ra' nāya me'vā
- 1180 gide ʿid erişince zaḫmet-i rāh
ède āsāyiş anda tā kim ol māh
- 1181 hem érmiş idi eyyām-ı ramazān
mışırdan geldi hem māh-ı ramazān
- 1182 çekerdı şāh günde iki şavmı
vişāli ʿidini gözlerdi yevmī
- 1183 erişdi nā-gehān eyyām-ı ʿideyn
bezendi bezm-i şāhī oldı pür-zeyn
- 1184 ḳurıldı ālet-i bezm-i şehen-şāh
ki ya' nī ʿİş edeler mihr ile māh
- 1185 şurāḫīler ser-ā-ser pür-mey-i nāb
ḫarām oldı bezimde nergese ḫāb
- 1186 gözün açdı çü gördi nerges-i mest
bezimde sākī urmuş ayağa dest
- 1187 işāret ḳıldı pes ol demde ezhār
k'edeler meclis-i şāhīde iḫzār

- 1188 şeh-i gül terk édüp pes t̄ac ü taḥt̄ı
nitekim m̄iveler berg ü dıraḥtı
- 1189 ḳamusı[n] naḳd-i berg-i zerdünj ezhār
getürüp bezm-i ṣāha ḳıldı iṣār
- 1190 ḳurıldı pes o dem evreng-i ṣāhī
ṣu‘ āsı māt éderdi gökde māhı
- [38a] 1191 ser-ā-ser encümāsā dürr ü gevher
niçe encüm ki reṣḳ-i māh-ı enver
- 1192 sütün olmuş göge her bir sütünü
ṣan almıṣ başa çerḥ-i bī-sütünü
- 1193 geḳüp mihr-i sipihrāsā o sulṭān
cinān-ı bezmi tutdı ḥür ü ḡilmān
- 1194 düzildi zühre-ṭal‘ at māh-rūlar
ḳamu sāzende vü gūyende bular
- 1195 kimi çengī vü ‘ūdī kimi raḳḳāṣ
ḳamusı olmuş idi çāker-i ḥāṣ
- 1196 elinde kiminünj la‘līn ṭabaḳlar
içi pür sīm ile zerrīn varaḳlar
- 1197 kimisi sükkerī pür-nuḳl-i zībā
kimisi pür mey ile cām-ı ṣahbā
- 1198 kimi aṭlas ṭutar kimi serāser
müzeyyen étdiler bezmi ser-ā-ser

---

¹¹⁸⁹ zerdünj] zerdin

- 1199 müheyyā olmuş idi niçe hil^ç at
ola tā kim anuḡla māha^ç izzet
- 1200 pür oldı hāle-i bezm içre hūbān
nitekim encüm ile mäh-ı tībān
- 1201 simāt-ı şāh döndi keh-keşāna
şafā vèrdi şafāsı bu cihāna
- 1202 müretteb oldı çünkim bezm-i şāhī
buyurdı şāh gelsün dèyü mähı
- 1203 èrişdi māha çün şehden beşāret
yèrinden ḡopdı ol dem ol kıyāmet
- 1204 kaçan reftāra geldi nāz ile mäh
kıyāmet ḡopdı şandı ḡalk nā-gāh
- 1205 bir ayaḡ üzre geldi ḡavm-i insān
feleklerde melāyik oldı ḡayrān
- 1206 şanasın yevm-i ḡaşr ü neşr olupdur
o dem kim mäh şāha ḡaşr olupdur
- 1207 çalındı şūr gibi şūr-ı şādī
pür oldı şavt ile şahrā vü vādī
- [38b]
- 1208 èrişdi mäh çün dergāh-ı şāha
nazar kıldı hemān-dem şāh māha
- 1209 ṡulū^ç ètdi kaçan ol mäh-ı tībān
nitekim taḡtdan mihr-i dirāḡşān

---

¹¹⁹⁹ müheyyā] müḡeyyā
¹²⁰⁰ encüm ile] encümenle

- 1210 érüp pā-būs-ı sulţān étđi çün māh
hemān-dem dest-gİR oldı aņa şāh
- 1211 el urdı pes kemer-bendine māhuñ
be-ğāyet zāhir oldı meyli şāhuñ
- 1212 kināra çekdi pes ol mū-miyāni
der-āğüş eyledi ‘ izzetle anı
- 1213 lebinden şordı cümle mācerāyı
getürdi nuţka şeh ol meh-liķāyı
- 1214 kaçan kim başladı nuţka o dil-ber
aķıtdı leblerinden şehd ü şekker
- 1215 şunardı sāğarı geh şāh māha
gehī cām-ı lebinini māh şāha
- 1216 éderdi ‘ işveyi ol māh-ı tābān
şeh aņa eyler idi luţf ü ihsān
- 1217 şeref buldı anuñla meclis-i şāh
olupdur bezm-i şeh şan hāle-i māh
- 1218 bu bezme édemezdi çerħ taklīd
ķadini reşk ile çeng étđi nāhīd
- 1219 görüp ol māhı ķaldı māh taña
sipihrüñ yūsufi reşk étđi aña
- 1220 ķabūl étseydi ol dem muţrib-i şāh
bezimde def éderdi gögsini māh

---

¹²¹⁸ Bu beytin ilk mısraı metnin içinde “ķadini reşk éderdi çeng-i nāhīd”, sayfa kenarında ise yukarıdaki şekilde olmak üzere iki kere yazılmıştır.

- 1221 bezimde ūle-i berķ-ı ūrāhī
ne ūāmı bildürürdi ne ūabāhı
- 1222 bu bezme olmaĝa ūem^ç-i ūebistān
ħasedle yanar idi māh-ı tābān
- 1223 bu ūevķ ü ūevket ile bezm-i ūāhī
felekde māt ederdi mihr ü māhı
- 1224 bu bezmüñ sāĝarı olmaĝ için māh
dem-ā-dem eyler idi reūk ilen āh
- [39a] 1225 bu ūevķı ĝördi çün ol ūāh-ı devrān
ķamu bezm ehlin etti ĝarķ-ı iħsān
- 1226 leķāfetle ĝeyüp ol māh-ı enver
ser-ā-ser eĝnine zerrīn serāser
- 1227 muraūūa^ç ĝaņçeri taķdı bēline
k'anuĝla māh-ı nevdüĝi biline
- 1228 ne māh ol reūk-i mihr-i enver idi
ķamu ĝübān içinde server idi
- 1229 eĝer kim müstaħaķķ olmasa māha
sezāvār olmaz idi pādiūāha
- 1230 bi-ħamdi'llāh ki ĝördüm ben de anı
ēdüpdür māh ile mihr iķtirānī
- 1231 sa^ç ādet oldu ol dem baņa^ç üdi
ki ĝördüm ūāh ile ol pür-vücüdi

***

- 1232 o dem kim olmuş idi şāh mesrūr
ki ya' nī ğurre-i ğarrāya maġrūr
- 1233 pes ol dem şāh-ı 'ālem bendesine
buyurdu luṭf ile efgendesine
- 1234 murāduḡ neydüġin 'arz eyle baḡa
k'èdeyin luṭf ile iḡsān saḡa
- 1235 ḡamu muṭriblerümden dāyimā hem
olasın bezm-i ḡāşumda mükerrem
- 1236 bulasın dergehümden 'izz ü raġbet
olasın maḡhar-ı 'ayn-ı 'ināyet
- 1237 çü ol dem vārid oldu emr-i şāhī
êrişdi bendeye luṭf-ı ilāhī
- 1238 yüz urdum niçe yüz mihr ile ḡāke
du'ālar eyledüm ol zāt-ı pāke
- 1239 dēdüm ey pādişāh-ı heft-kişver
ki oldu baḡa bu luṭfuḡ müyesser
- 1240 olursa himmet-i şāhī hevā-dār
neferken niçe şaḡşa éde ser-dār
- [39b] 1241 vère ben bendeyi şeh-zādesine
yēñi ḡul eyleye āzādesine
- 1242 umaram ol ḡül-i ḡülzār-ı cennet
o serv-i büstān-ı 'izz ü devlet

- 1243 o dürr-i ulzüm-i perverdigārī
o mihr-i er-i un[]-ı kirdigārī
- 1244 o ā-ı mīve-i āyeste-i cān
o nūr-ı dīde-i evlād-ı []omān
- 1245 beni ul eyleyüp ērgür murāda
ki ya[] nī azret-i sulān murāda
- 1246 ola kim fenn-i []ilm-i mūsikāide
miālüm görmeye hi āferīde
- 1247 ēdem bu []ilm iinde nie tanīf
kimi na ola vü kimisi tanīf
- 1248 nie fenler ēdem meclisde ihār
ki anu ērmeye avırına ayār
- 1249 kemāle ērgürem cümle fūnūnı
olam ehl-i hevānu zū-fūnūnı
- 1250 fūnūn-ı eng ü []ūd ü neyle dāyim
olam her meclis-i āhīde āyim
- 1251 arīumdan ēdeydi eh ri[] āyet
onardı []ūdīnū baına devlet
- 1252 ne kim ān-ı ehen-āha sezādur
gedāya mutezāsı pür-[]aādur
- ***
- 1253 temevvüc eylese deryā-yı isān
pür eyler sāhilini dürr-i ādān

---

¹²⁴⁴ []omān] []affān

- 1254 müyesser ola ʿavn-ı kirdigārī
olur mebzûl luṭf-ı şehriyārī
- 1255 murādum çünki şāha eyledüm ʿarz
hemān-dem luṭfin êtdi bendeye farz
- 1256 buyurdı pes o dem şeh-zādesine
kul êtdi bendeyi āzādesine
- [40a] 1257 hemān-dem emr-i şeh oldu hevā-dār
ʿalem mihterlerine kıldı ser-dār
- 1258 neferken oldu ʿūdī başka mihter
kamu mihterler içre oldu bihter
- 1259 çalardum bezm-i şehde penc sâzı
nümāyān eyler idüm gizlü rāzı
- 1260 gehī luṭf eyler idi şāh-ı devrān
gehī şeh-zādesinden niçe iḥsān
- 1261 êderdi bendeye luṭfi iki şāh
beni pür-şevk êderdi mihr ile māh
- 1262 dēdüm bir gün dilā bu iki şāhı
gerekdür vaşf êdesin mihr ü māhı
- 1263 şıgınuṭ evvelā luṭf-ı ilāha
dēyesin bir risāle nām-ı şāha
- 1264 o şeh mihr ola vü şeh-zādesi māh
vère anlara ʿömr-i bākī Allāh
- 1265 duʿā kııl āḫirī şeh-zādesine
kamu hem bende vü āzādesine

- 1266 bu vech ile çün êtdüm aña ikdâm
dêdüm hem mâcerâ-yı mâh aña nâm
- 1267 cihân turduqça yâ rab ol iki han
olalar mihr ü meh gibi nigehbân
- 1268 oқыup bu kitâbı şâh-1 devrân
êde ben bendesine luş ü işsân
- 1269 bi-ğamdi'llâh êrüp 'avn-1 ilâhî
tamâm êtdüm bu vaşf-1 pâdişâhı
- 1270 toğuz yüz dağı yêtmiş bêşde allâh
müyesser êtdi anı ğamdü li'llâh